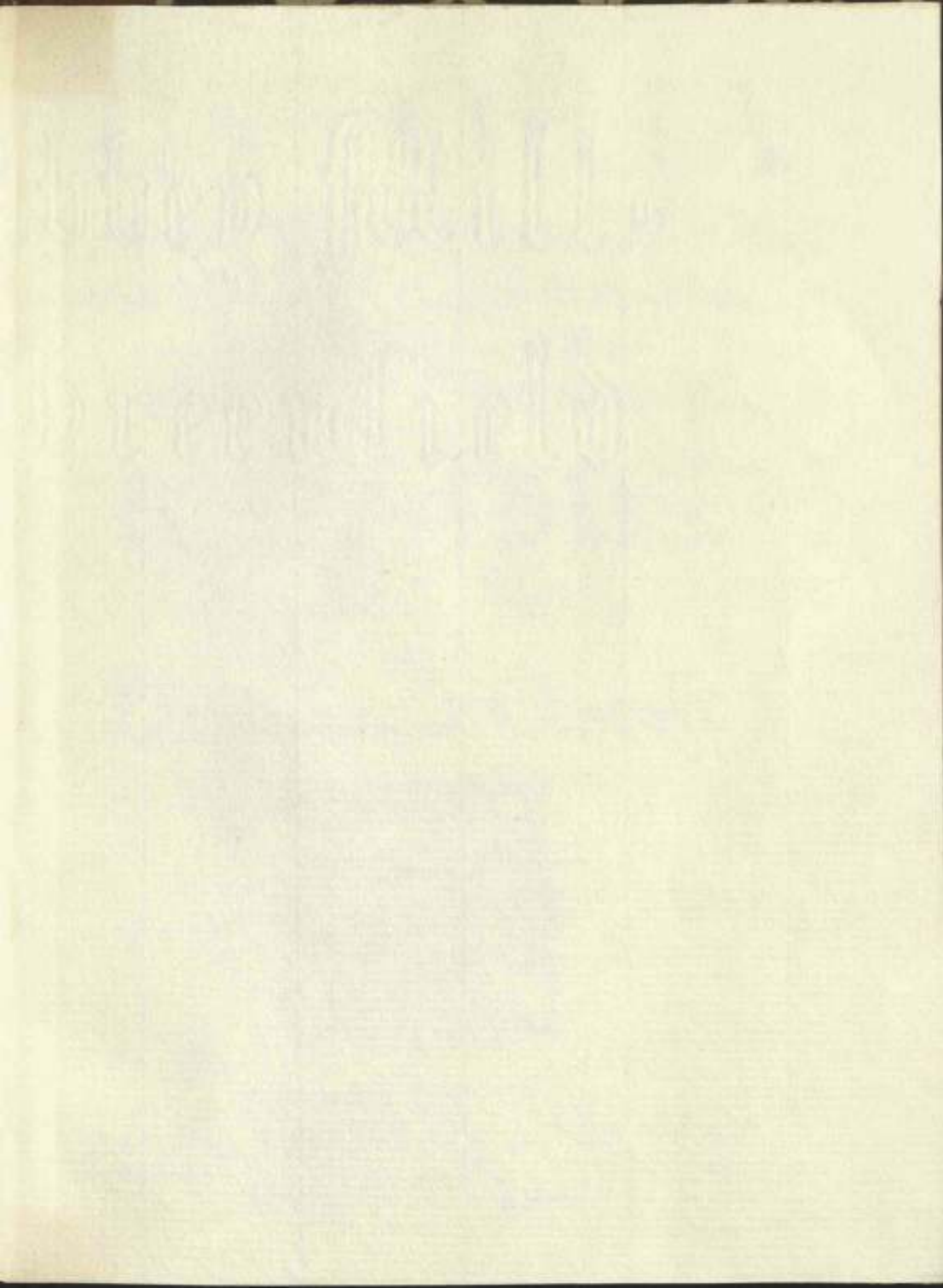

WARBURG INSTITUTE
FHH 70

1721 ✓

HISTORIA

F
H
H
70

DEORUM FATIDICORUM,
VATUM SYBILLARUM,
PHOEBADUM,

Apud Priscos Illustrum :

Cum eorum

ICONIBUS.

Præposita est Disertatio

De

Divinatione & Oraculis.

Handwritten notes in red ink:
A
P
B
D
M
355

FRANCOFURTI,
Sumptibus LUDOVICJ BOURGEAT,

ANNO M. DC. LXXX,

HISTORIA

DEORUM FATIDICORUM

VALTUM SYBILARUM

PER ORBEM

Agnd. Pikes. Illustrum.

Cur. editum

ICONIBUS

Proditus a D. M. W. W. W.

Divisione & Quarta

THE UNIVERSITY OF LONDON

WARBURG INSTITUTE

WARBURG INSTITUTE

4647. D. 11. 117

DE RERUM FUTURARUM PRÆCOGNITIONE, Vaticinatione, & Oraculis.

COGNITIONEM & rerum futurarum prædictionem, unius Dei jus præcipuum esse, omnes consentiunt. Hinc fit ut vulgò *εὐ θεοῖς*, i. e. *Divini* appellentur, qui futurorum profitentur scientiam; quia quod sibi arrogat, tanto intervallo superat ingenii humani captum, ut profus ignoretur ab iis qui non sunt *θεοδιδάκτοι*. Esse tum in rebus naturalibus, tum in moralibus, quædam futurorum eventuum præfagia, nemo diffitetur; qualia sunt de quibus Christus Matthæi 24. *Quum ramus tenerascit & folia germinant, nostis propè esse aestatem.* Item Matth. 16. *Quando serum est diei, dicitis, Serenitas erit, rubet enim calum.* Possunt sanè homines, multò que magis Dæmones, conjectura augurari multarum rerum eventus, ex earum indiciis quasi prodromis. Eiusmodi sunt omnes illæ prædictiones quibus sibi famam compararunt Pseudoprophetæ apud Ethnicos & Mahometanos, aliiq; omnes qui vel solis ingenii viribus, vel impulsu Cacodæmonum inspirati sunt. Verùm unius Dei est, ea prænoscere quæ non à naturæ statis legibus, sed à voluntate sua, aut libero hominis arbitrio pendent; ut mysteria su-

pernaturalia, nec non gubernationes & mutationes Regnorum ac Rerumpublicarum, (sunt enim corda Principum in manu Dei, qui solus illa versat ut libet;) Item quæ pendent ex arbitrii humani libertate, ut quid cras sim facturus vel cogitaturus. Solus, inquam, Deus ea prænoscit ab æterno, solusq; per Prophetas prænuntiare potest; idque non aliquot mensibus aut annis, sed innumeris ante eventum seculis, cum nullæ causæ aut vestigia animadvertebantur; nec obscure aut tirubanter, sed claris & apertis verbis. Ideoque hoc sibi uni vindicat apud Esaiam, ubi de ejusmodi prædictionibus verba faciens, jubet istâ notâ explorari Deos Paganorum: *Annuntiate, inquit, quæ futura sunt, & sciemus quod Diis estis.* Dum enim illos sic provocat, clarè ostendit istam quam illis denegat, sibi uni competere præscientiam. Hoc, solo naturæ lumine agnoverunt Ethnici, *Si enim homines quoque res omnes post* Gell. lib. 14. cap. 1. *futuras præcognoscere, inquit Favorinus apud Gellium, tollitur quod maxime inter Deos & homines differt.* Ac sanè, ut cunq; Vatum prædicta, & commentitorum Deorum oracula jactaverint Gentes, nulla tamen, si ad hanc normam exigantur, genuina comperies. Dederunt scilicet consilia ambigua, & responsa perplexa ac dubia, super pugnæ alicujus eventu; super excidio Imperii cujusdam vel Reipublicæ; morte aut sanatione aegroti, aliisque ejusmodi casibus, quorum prognostica in causarum proximarum dispositione, Dæmonibus cernere promptum erat. Sed nullum legas qui ante quingentos aut sexcentos annos, eventum aliquem clarè & certò prænuntiaverit. Solius Dei est, & eorum quibus ejus Spiritus lumen affulsit, in abdita seculorum penetrare, & futura eadem perspicuitate & certitudine, ac si præsentia aut præterita essent, enuntiare. Unde patet Veteris & Novi fœderis Scriptores, non à spuris istis & fictis Diis, qui Gentibus imposturis suis illuserunt, a fittatos esse; sed à summo & vero illo Deo qui supremus est Dominus ac Moderator omnium temporum & partium Orbis, cujusq; scientia & essentia sunt infinitæ

nitæ. Divini enim hi Authores, innumera prædixerunt, quæ neque acies mentis humanæ, neque Dæmonum sagacitas pervadere valebat: Exempli gratia, ortum & futuram sortem multorum virorum ac Imperiorum, fraudes Hæreticorum, Antichristi imposturas, superbiam ac furores, aliâq; innumera; quatuor, quinque, sex, septem, octo &c. sæculis ante eventum.

Meritò itaque Moses dehortatur populum, ne credat Pseudopphetis qui eum avocare student ad Deos alienos, etiamsi contingat ut ea quæ prædixerunt reverà eveniant; *Quia Deus id permittit quò nos probet an ipsum timeamus; Monetq; ne quis discat Astrologiam, aut ab Astris sibi timeat, quæ sunt vanæ leges infidelium.* Quanquam enim in prævisione futurorum non semper fallantur Dæmones eorumq; Ministri, semper tamen eò dirigunt sua vaticinia, ut fallant, & homines ab unius Dei legitimo cultu avocent, atque ad se alluciant.

Verùm quanquam solus Deus ex se & per se, omnia futura cognoscit, eaq; certò prædicat; Satan tamen ejus operum æmulus, mirè miseris mortalibus illudit responsis suis, quibus illis plurima eventura prænuntiavit, quorum nonnulla evenerunt. Ut cum Theagenes Mathematicus, Octavio prædixit imperium, tanta fiducia, ut statim atque genituram suam illi Octavius edidit, exiliverit Theagenes, eumque adoraverit. Ejusmodi fuit prædictio Trasylly, qui mortem sibi instare Tiberio dixit, quam reverà hic illi, re cum nullo communicata moliebatur. Tale præfagium ipsius Tiberii de Sergio Galba tum Consule, quem accitum, ut verbis Taciti utar, & diversis sermonibus pertentatum, postremò verbis Græcis in hanc sententiam allocutus, *Et tu Galba quandoque degustabis imperium*; seram ac brevem potentiam significans, scientia Chaldæorum artis, quam à Trasyllo magistro habuit. (Suetonius hoc præfagium non Tiberio, sed Augusto tribuit; nec de Galba Consule, sed puero. Verùm à Tacito stant Josephus & Dio.) His subnecti potest Ascletarionis

vaticinium, qui Domitiani proximam eadem prædixit, de quo Suetonius: *Hunc, inquit, (Ascleterionem Mathematicum) delatum, nec inficiansem jactasse se quæ providisset ex arte; sciscitatus est Domitianus quis ipsum maneret exitus, & affirmantem, ut brevilaceretur à canibus; interfici quidem sine mora, sed ad coarguendam temeritatem artis, sepeliri quoque accuratissime imperavit. Quod cum fieret, evenit ut repentina tempestate dejecto funere, semustum cadaver discernerent canes.* Addi possent alia exempla eorum, quibus summæ dignitates prædictæ sunt ab Oraculis & Astrologis.

Hic igitur observandum, futura bifariam cognosci posse, aut in se ipsis, aut in suis ipsorum causis. In se ipsis cognoscuntur, cum perinde certò prævidentur quæ nondum sunt, ac si jam præsentia & in conspectu posita viderentur. Hoc modo Deus prævidet omnia ex se suoque proprio spiritu; ejus item Prophetæ & Apostoli, varia prænoverunt, non ex suo proprio, sed ex afflatu divini spiritus. In ipsorum verò causis præcognoscuntur res futuræ, cum ex inspectione cognitioneque præsentium causarum, colligitur tales futuros effectus. Sic agricola cum florem oleæ videt, baccam quoque se visurum putat, non sine ratione ille quidem, sed nonnunquam tamen fallitur. Sic insidias Imperator, tempestates gubernator, sæpè provident. Sic Medici suas habent prognoscis, id est artificiosas cognitiones futurorum eventuum & mutationum in morbis, constantes certis signis, habentibus connexionem naturalem cum re significata: earumque ope cognoscunt, utrum æger à morbo sit evasurus, vel illius vi periturus. Habent enim suos effectus morbi, qui symptomata vulgò dicuntur, ex quorum diversitate manifestum fit artis regularum & præceptorum gnaris, quis ægritudinis eventus sit sperandus. Signa tamen illa, fatentibus ipsis Magistris, & ipsâ teste experienciâ, non sunt adeò certa quin fallant aliquando: Ideòque vetus sermo verus, *Præstare à sexaginta Medicis, quàm Trium viris capitalibus damnari & morti addici.* Habent

Habent etiam Astronomi coniectationes suas, sive iudicariam ex Astris mathesin, quã ex constantissimo siderum cursu & motu, varia provident Sic Solis defectiones, itemq; Lunæ, prædicunt in multos annos; Planetarum stationes, retrogradationes, aspectus, conjunctiones, oppositiones & similia, ex artis principiis veris & immutabilibus, norunt. Hinc ortæ Ephemerides. Verum quàm certa est Astronomia, tam vana & fallax Astrologia, quæ prædicat effecta eventuum futurorum non necessariorum, sed contingentium. Potest quidem Astrologus ex Lunæ & Solis vario colore & aliis phænomenis, ventorum, pluviarum, serenitatis & ejusmodi vicissitudinis tempestatum eventus probabiliter prædicere, quia ut plurimum hæc accidunt. Hinc Arati, Hesiodi, Ciceronis, Virgilio, aliorumq; de Phænomenis carmina: sed sæpè ob peculiare aliquas causas hominibus ignotas, impediuntur hi effectus: Ideoque quotidie videmus quantum aberrant Astrologi cum totius anni revolutiones, belli & pacis eventus, pluvias aut siccitatem, frigus & calorem, frugum ubertatem vel inopiam, morbos, aliaq; prædicere attentant.

Suas præterea habent coniectationes probabiles, Nautæ, Pastores, Lignatores, Physiognomi, Chiromantes, & Oneiropolæ: qui ex Elementis, Meteoris, Plantis, Brutis, lineamentorum inspectione, somniorum interpretatione, nonnulla aliquando prævident.

Sed dubium non est quin ista longè perfectiùs cognoscant Dæmones, qui rerum causas intimiùs perspiciunt: itaque non mirum si multa prædixerunt futura, quæ & certò evenerunt. Diligentissimè enim observant causas naturales & earum effecta: cum verò etiam accedat longa & perpetua experientia, qua norunt quid solitum sit ex tali causarum dispositione provenire, & quid non; facile possunt de omnibus hisce rebus aliquid certi pronuntiare.

Deinde multa etiam sciunt prædicta fuisse à Prophetis & Spiritu Dei, quæ illi arripiunt & suis cultoribus prædicunt,

Tert. Apoc. cap. 22. quasi ex se ista præviderint. *Dispositiones enim Dei*, inquit Tertullianus, & tunc Prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus resonantibus carpunt. Ita & hinc sumentes quasdam temporum sortes, amulantur divinitatem, dum furantur divinationem.

Dan. 8.

Sic præscivit Diabolus ex Danielis oraculis, Alexandrum M. superato Dario potiturum Asia universa, & translaturum Imperium à Persis ad Græcos. Hinc haud difficile vati Delphicæ, Alexandro eam consulenti respondere, *In victus eris.* Hinc eodem Alexandro ad extremum cum Dario confligente, aquila è sublimi supra ejus verticem sese librare, & in adversos hostes trajicere visa est. Sic prænovit Dæmon ex Esaiæ Prophetiis, fore ut Tyrus destruaturs ab iisdem Macedonibus; ille enim ait Cap. 23. *Onus Tyri, Flulate naves maris, quia vastata est domus unde ventre consueverunt: De terra Chittim revelatum est eis.* Terram verò Chittim Macedoniam esse, & ab Homero Κλυτῆϊς Macedonas vocatos, asserunt Docti. Ex iisdem Esaiæ & Danielis vaticiniis, præscivit impurus Spiritus, fore ut Assyriorum Monarchia in Persarum potestatem redigeretur, & quidem à Cyro cuius nominatum meminit Esaias capite 44. Unde & conjectatus est regnum quoque Lydiæ periclitaturum; ideòque Cræsum fallaci oraculo ad bellum Cyro inferendum impulit, à quo & victus est. Hinc Delphicum oraculum respondit paulò ante id bellum, *Cygis τὸν πῆμντον ἀπέσπον, abnepotem*, qui in Cyri tempora incidebat, amissurum regnum Lydiæ.

*Marc. 1.
Luc. 4.*

Ex iisdem Scripturis & Prophetarum vaticiniis, non obscure colligere potuerunt Dæmones, tempus adventus Christi. Ac sanè patet ex ipsa Evangelii historia, Diabolum prius Christum novisse, quam eos ipsos quibuscum familiariter degebat. Hinc per os abreptitii in clamabat, *Quid nobis tecum est Iesu Nazarene &c. Novite qui sis, nempe Sanctus ille Dei.* Et iterum, *Exibant damonia à multis, clamantia & dicentia, Tu es Christus ille Filius Dei; & increpans non sicebat ea loqui, quod sciebant ipsum esse Christum.* Id noverant Dæmones, quod pios ipsos

ipfos latebat; Alii enim eum Eliam, alii Joannem Baptistam, alii Hieremiam, alii unum de Prophetarum numero esse credebant. Huc facit illud Pythiæ puellæ, de Paulo & Barnaba clamitantis testimonium, *Isti homines servi Dei excellentissimi* Añ. 16.
sunt, qui annuntiant vobis viam salutis. Unde quantum sit Dæmonum acumen liquet, qui res abstrusissimas & hominibus ignotas, ex Scripturis noverunt; ea, inquam, quæ Fideles ex sola revelatione Patris cælestis cognoscunt; quemadmodum Petro dicebat Christus, cum illum Filium Dei Videntis pronuntiavit. Math. 16.

Multi etiam sunt quæ etsi Dæmones futura non prævident, tamen cum jam parata sunt ut fiant, vel jam incipiunt fieri, ea citissimè observant; idq; propter aciem sensuum, celeritatem motus, & agilitatem aëreorum, subtilissimorumq; corporum, quibus brevissimo tempore, & uno ferè momento, magna locorum spatia emetiuntur, quæ in uno loco observarunt, ea alibi annuntiant tanquam futura; cum tamen jam facta sint vel cæpta fieri. *Celeriter enim*, ut ait August. lib. de Divin. Dæmon. *non solum cursus quorumlibet hominum vel ferarum, verum etiam volatus avium incomparabiliter vincunt.* Duabus igitur illis rebus præditi, hoc est acrimonia sensus, & celeritate motus, multò antè cognita prænuntiant, quæ homines præ sensus terreni tarditate mirentur. Sic phantasmata illa Castoris & Pollucis, Romæ nuntiarunt Perseum Macedoniæ regem victum esse, eodem die quo victoria à L. Æmilio Paulo reportata est; cujus Legati vigesimo die demum post pugnam, Romam venerunt. Sic referunt Plutarchus in Jul. Cæsare, & Gellius Noct. Attic. lib. 15. cap. 18. eod. die quo Cæsar & Cn. Pompejus per civile bellum signis collatis in Thessalia conflixerunt, Patavii C. Cornelium sacerdotem, auguralis scientiæ peritum, subitò quasi mota mente exclamasse, *Pugnam acerrimam pugnari*; ac deinde cedere alios, alios urgere, cædem, fugam, tela volantia, instaurationem pugnæ, impressionem, gemitus, vulnera, perinde ut si ipse in prælio

versa

versaretur, coram videre sese vociferatum esse; ac postea exiliisse clamantem, Vincis Cæsar. *Ea Cornelii sacerdotishariolatio*, inquit Gellius, *levis tum quidem visa est & vecors; magna mox admirationi fuit*: quod non modò pugnae dies, quæ in Thessalia pugnata est, neque prælii exitus, qui erat prædictus, idem fuit; sed omnes quoque pugnandi reciprocae vices, & ipsa exercituum duorum conflictatio vaticinantis motu, atque verbis repræsentata est. Hujus vaticinii sic meminit Lucanus lib. 7.

Augur

Venit summa dies, geritur res maxima, dixit:

Impia concurrunt Pompeij & Cæsaris arma.

Sic Philostratus narrat Appollonium cum Ephesi esset, exclamasse quasi interfuisset spectaculo Romæ interfici Domitianum, eo ipso momento, ut postea compertum est, quo reverà trucidabatur. De hac Dæmonum velocitate præclare Tertullianus, *Omnis spiritus ales est*, inquit, *hoc Angeli & Dæmones. Igitur momento ubique sunt. Totus orbis illis locus unus est: quid ubique geratur tam facile sciunt quam enuntiant: velocitas divinitas creditur, quia substantia ignoratur.*

*Tert. Apol.
cap. 21.*

Accessit quoque Dæmonibus, ut Augustini iterum verbis utar, per tam longum tempus quo eorum vita protenditur, rerum longè major experientia quàm potest hominibus propter breviter vitam prævenire. Inde fit ut ex observatione quarundam externarum actionum, motuum, gestuum alicujus, facile divinare possunt, quid ille cogitet, quid molitur, quid facturum sit. Præterea, ut optimè novit rerum naturalium facultates, & ad quid valeant hominum voluntatem, mediante appetitu sensitivo, inclinare; novit omnium hominum temperamenta, affectusq; novit quid ex his & illis sequi soleat. Unde contingit ut sæpè ad amissim prædicat, quid, quandoq; homines sint facturi.

Certò quoque potest prædicere ea quæ novit se permittere Deo facturum. Permittit enim nonnunquam Diabolis Deus,

Deus, ut inficiant, alterent, conturbent aërem, & excitent ventos vehementissimos. Item ut terra contagione infecto aëre, pestilentiam immittant alicui regioni; ut agitent aquas & tempestatem cieant; ut inficiant terram, fruges, cibos; ut ad iram excitent homines, & eos committant inter se, unde bella, dissidia, lites exoriuntur. Antequam verò hæc, quæ ipsi Dæmones ex permisso Dei facturi sunt, eveniant, ea prænuntiant Phythonibus & Magis. Hoc modo à Dæmone fuerat edoctus Turcaille Famagustanus, qui congregata in foro ^{villa mont.} ^{l. 2. peregr.} ^{cap. 7.} populi concione, prædixit se intra horæ spatium moriturum, & confestim se mortuo, luem desituram, quod & evenit.

Denique id sibi etiam sumunt impuri Spiritus eorumq; Ministri, ut multa garriant de quibus nihil habent certi, sed quæ conjecturis duntaxat dubiis augurantur, adeo ut juxta illud Euripidis,

Μάρτυς ἄριστος ὅστις εἰκάζει σφάθας

Benè qui consicit sit vates optissimus.

Ideòque conjectantur ^{παχυμερέςερρον}, vagè & confusè, *qualis est longinqua oculorum acies, per intervalla media caligantivum*, ut ait Gellius. Hinc Oraculorum ambages; ita enim at- ^{Gell. n. Att.} ^{l. 14. c. 1.} temperabantur verba, ut quocunque res caderet viderentur vetum dixisse. Ut cum Cræso de belli adversus Cyrum eventu quærenti, responsum est ^{Κροῖσος Ἄλῆν Δαβαί μεγάλην ἀρχὴν καὶ ἀλώσει}

Id est Cræsus Halim transfessus, magnum regnum dissipabit

Si enim Cræsus victor evasisset, Hoc volebam dixisset Dæmon, te hostiles copias profligaturum. Sed victus est Cræsus; Id ipsum volebam, ait, Te regno detrutum iri; sed per stuporem, mentem meam non es affecutus. Ejus generis est quod respondit Pyrrho Pythia sacerdos,

Aio te Aeacida, Romanos vincere posse:

Ubi dubium, an *vincere* regat accusativum te, an *Romanos*; atque adeo an Aeacides, id est Pyrrhus, Romanos victurus esset, an verò hi illum, Sed Romani hanc fallaciam ferro

soluerunt. Inde Apollo *Loxias* dictus, quia ambiguis respon-
 sis consulentes ludificabatur. Talia erant Sibyllæ illius car-
 mina, de qua Virgilius.

Horrendas canit ambages, antroq; remugit.

Enim verò quod de somniis experimur, hic quoque ve-
 rissimum, rarissima vera inveniri. Quia tamen aliquando
 Dæmonum oracula, non malè coniecerunt, hinc illis fides
 addita. Verùm, quemadmodum qui assiduè jacit aleam, vel
 talos figit, is aliquando seniones, aliquando Venerem jacit in-
 venitq; ; sic cum harioli & oracula centies mentita sint, quid
 mirum si semel aut iterùm verum dixerent? Sanè, si mendacia
 notarentur, mille forent pro uno verè dicto. Quomodo enim
 possunt verè dicere, qui exciderunt à veritate? Ideo Scriptura
 quæ præscientiam solius Dei esse docet, hanc prorsus adim-
 mit Creaturis; riderq; augures, ac ostendit vanissimam esse
 scientiam illam qua Dæmon decipit incautas gentes, *Ego sum*

*Esa. 44. 25. Dominus, inquit, qui irrita facio signa divinatorum, & arifolos in fu-
 rorem verto, eorumq; scientiam stultam facio.*

Ipsi Ethnici qui oculatiores fuerunt, istorum vanitatem
 arguerunt. Vide Ciceronem lib. 2. de Divinatione, ubi ro-
 tam istam præscientiam vatum, hariolorum, haruspicum, ex
 animalium extis, è fulguribus, ostentis, auspiciis, oraculis,
 fortibus, somniis &c. vanissimam esse docet, & scite traducit:
 Ibidemq; laudat illud Catonis, qui *Mirari se a sebat, quod non
 rideret haruspex, haruspicem cum viaisset. Quota enim quaeres,
 inquit, prædicta ab his venit? aut sic venerit, quid afferri potest cur
 non venerit?* Hinc Pacuvianum illud de Auguribus.

— *Istis qui linguam avium intell. gunt,*

Plurq; ex alieno secore sapiunt quam ex suo,

Magis audiendum, quam auscultandum, censeo.

Nec omittendum illud Ennii,

Non habeo nauci Marsum augurem,

Non Isiacos conjectores, non interpretes somnium;

Non enim sunt is aut scientia, aut arte divini,

*Sed superstitiosi vates, impudentesq; harioli,
Aut inertes aut insani, aut quibus egestas imperat?*

Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam:

Quibus divitias pollicentur, ab iis drachmam ipsi petunt.

Tacitus de Magis, quos *Mathematicos* vocat, ait, *Id genus esse hominum insidum petentibus, & sperantibus fallax, quod in civitate Romana semper vetatum est & retentum.* Sæpè enim Roma pulsi, & à Republicâ amota illa pestis. Anno urbis DCXIV.

C. Corn. Hispallus Prætor, edicto Chaldaeos intra decimum diem abire ex urbe atque Italiâ jussit; *Levibus atque ineptis ingenii, inquit Valer. l. 1. fallaci siderum interpretatione, quasi nos am mendacis suis caliginem insipientes.* Anno DCCXXI. M.

Agrippa Ædilis τῶς ἀστρολόγους ἔ τῶς γόητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασεν, *Astrologos & Magos urbe eiecit.* Auctor Dio sæpè idem S. C. re- Diol. 49.

petitum, & in maleficum id genus hominum, pœnâ capitali animadversum. Noxii saxo Tarpeio dejecti, aliisq; suppliciiis mulctati; ut legere est apud Tacitum lib. 2. Qui plura de vanitate & impietate Varum & conjectorum cupit, adeat Gellium lib. 14. cap. 1. Sextum Empiricum l. 5. advers. Mathematicos. Erecentioribus multi damnandam hanc artem expugnarunt. Hieronymus Savaranola in Opere eximio adversus divinatricem Astrologiam. I. Picus Mirandul. lib. 12. Disput. in Astrol. Alexander de Angelis lib. 5. Sixtinus ab Hemminga in Astrol. refutatâ: Georgius Ragus. ejus lib. 1. de Divinat. Gassendus in Physic. lib. 6. sect. 2.

Quanquam autem sapientioribus apud Ethnicos, oraculorum & totius vaticinationis strophæ subolerent; fraude tamen Diaboli magnam autoritatem obtinere per multa secula. Ut enim facilius miseris populis fucum faceret, hanc viam iniit. Cùm antiquitus vixerint homines virtute præstantes, Reges, Principes & Philosophi, qui multa beneficia in genus humanum contulerunt; qui populos à vi & crudelitate tyrannorum vindicarunt; qui que varias artes & scientias ad vitam necessarias invenerunt, aut excoluerunt; hos,

populi dum superstites erant coluerunt, ut beneficos & assertores; post mortem verò, supremum cultum ceu ipsi Deo adhibuerunt; quos scilicet ut omnium bonorum largitores & malorum averruncos suspiciebant, & admirabantur. Illis statuas, Tempa, aras adornarunt, sacrificiis aliq; ritibus litarunt, quò eos sibi faventes & propicios haberent.

Huic hominum errori, subdolè se ingessit Satan; utq; superstitionem promoveret, ad Heroùm illorum sepulcra, aras, statuas, & templa, prodigiosa nonnulla edebat; ceteriq; in locis, arte & naturâ ad horrorem & superstitiosum metum accommodatis, specubus obscuris, antris & terræ hiatibus profundis se insinuabat; sub nomine defunctorum, & in numerum Deorum relatorum, oracula reddebat quibus homines de rebus futuris edocerentur, & sibi ab imminentibus malis caverent. Itaque eodem tempore quo Deus inter Israëlitas, oracula per sanctos suos Prophetas edebat. Caco-dæmon responsa quoque dabat miseris Ethnicis, eosq; præstigiis suis fascinabat; & sub nomine eorum hominum quibus populorum stulta veneratio divinitatem tribuebat, responsa perentibus dabat, quibus de futuris edocerentur, sibiq; ab eminentibus malis caverent. Itq; oraculorum prædictionibus ut plurimum respondebat eventus; sin minus, responsa adeò perplexa atque impedita erant, ut homines se potius culpâ suâ, quàm Dæmonum imposturis, delusos crederent.

Edebantur autem ejusmodi oracula, vel ab ipso Dæmone; vel à Sacerdotibus, & Phæbadibus spiritu fatidico afflatis: irruebat spiritus ille impurus in Enthusiastas, è specubus furvis, obscuris & profundis, horribili sono & strepitu. Illæ in furorem actæ, cum palpitatione omnium artuum, inversis oculis & ore distorto, effabantur ea quæ illis Dæmon suggerbat; neque erant mentis corporisq; compotes, dum obsidebantur illo enthusiasmo.

Illis autem oraculis præfuisse impuros & homicidas spiritus,

ritus, non obscuris indiciis, evinci potest. Non tantum quia sæpè mentiebantur, sed que tenebris & ambiguitate involuebant; Item quia non calitùs, sed ex specubus subterraneis edebantur, quod Principi tenebrarum, nihil quam terrena sapienti convenit: sed præcipuè, quia scelera ut plurimum, & humanas victimas imperabant. Sic cum classis Græcorum Auli de adversis ventis detinebatur, Calchas vates faustam navigationem & omnia prospera pollicebatur; at simul Agamemnonis filiam Iphigeniam immolari jubet Idem Calchas, Aem. 2. (ut refert Sinon) qui se ad Deorum suorum nutum ac morem accommodat & fingit, suadebat Græcis, sanguinè humano Dus litare; ut eorum reditum fortunarent,

Sanguine placastis ventos ex virgine casa:

Sanguine quarendi reditus, animaq; litandum Argolica.

Tirelias pollicetur Thebanis victoriam; sed ea lege ut Creontis filius mactatus, sit victima pro patria. Idem Messeniis in longo illo & diuturno bello, quod cum Lacedæmoniis gesserunt, consulentibus de exitu, prædicit victoriam; verum ea conditione, si virginem incorruptam de Æpytidarum familia Deo sacrificarent. Ibi cum Aristodemus, unus ex præcipuis familiæ Æpytidarum, gratificaturus patriæ, filiam quam habebat unicam, destinasset aræ; nobilis quidam amore puellæ adactus quò miseram servaret, ex se gravidam esse, & ideo Deo litari non posse, fingit. Quo audito pater, rabido furore inflammatus, è vestigio trucidatam filiam dissecat: paulo post noctu, somniando, dum interemptæ & concisæ filix atrox species obversatur animo, per desperationem ad tumulum ejus semet-ipsam jugulavit. Androgei etiam cædes, expiari scilicet non poterat, nisi Athenicæles quotannis septem adolescentes & totidem puellas, in Cretam, Minotauro devorandas mitterent.

Oracula autem primò edfæperunt in Chaonia parte Epiri, in Templo Jovis Dodonæi. Postea in Lybiæ arenis, in Templo Jovis Hammonis: Hæc q; duo fuerunt antiquissima

& celeberrima, ad quæ ex omnibus orbis partibus confluebant homines, sciscitaturi rerum eventus futuros. Deinceps cum ex sententia res procederet, & hisce fraudibus se homines addicerent; ex hedras propheticas variis in locis Dæmon institui curavit, unde responsa dabat: Ut Delphis per Apollinem Pythium; ac per eundem in Claro, in Delo, Colophone, Ancyra, Cumis, Erythris: Lebadia in Bœotia per Trophonium, quod omnium oraculorum diuturnius fuit, teste Plutarcho *De defectu Oraculorum*: Fuit & in Milesia Branchidarum oraculum: Sabæum in Phocide: Amphiarai in Attica, Latonæ in Aegypto, in urbe Buti, quod Sebenniticum oraculum vocabatur. In eadem Aegypto Dii quoque fatidici fuerunt, Jupiter, Apollo, Mars, Minerva, Diana, Hercules. Antiochia, Jupiter Philius. In Apamea Syria, Jupiter Belus. In Delo sortes certissimæ creditæ dabantur ab Apolline, ad aram quam illi habebat, artificiosè ex diversis mactatorum animalium cornibus concinnatam. Apollo quoque Spodius, in cineribus mactatarum victimarum Thebis sortes dabat; & Patarae urbe Lyciæ sex continuis anni mensibus, pariter poscentibus sortes reddebat.

Sed de plerisque horum, aliisque, in sequentibus sigillatim dicemus; ut & de profanis vatibus, item de Sybillis & prophetidibus, quarum celebre fuit nomen inter Gentes. Apponemus singulorum icones, ad eorum exemplar quos Boissardus doctus Antiquarius, è numismatibus gemmis, statuis, tabulisque antiquis æri incidi curavit.

Ceterum jam ante Christi adventum, refrixisse oracula eorumque exolevisse auctoritatem, vel ex ipso Cicerone constat. Is enim lib. 1. & 2. de Divinatione dicit, raras Delphos legationes mitti, non amplius dona à regibus & populis eò inferri ut olim: *Sed quod caput est, inquit, cur isto modo jam oracula Delphis non eduntur, non modò nostra aetate, sed jam diu, jam ut nihil possit esse contemptius?* Juvenalis in eandem sententiam.

— Delphis oracula cessant,

Et genus humanum damni at caligis futuri.

Sic Strabo Geograph. lib. II. διότι καὶ τὸ ἐν Ἀμυμονί οὐδὲν ἐλάττωται καὶ ἄριστον, καὶ ἔτι καὶ ἐν τῷ ἰσθμῷ. Itaque & oraculum Ammonis parè desertum est, quod antea honorabatur. Plutarchus Cheroneasis, magni nominis, & quasi oculus testis, (non enim longè distabant Cheronea, Delphi, Lebadia, & Oropus) in ipsum accuratè scripsit; affirmatq; silentium illud oraculorum omnibus stupori fuisse, ejusq; causam Doctos omnes perquisivisse. Apud hunc Demetrius, Nihil, inquit, attinet de isto percunctari oraculo, & causam querere; cum videamus oracula quae in his sunt locis obsolevisse, atque adeò duobus aut tribus exceptis, omnia defecisse. Id potius indaganda est, quibus am causis extineti sint. Nam ut alia taceam, Bœotiam, quae superioribus temporibus ob oraculorum multitudinem vocalis admodum fuit, nunc prorsus destituerunt oracula, tanquam amnesicati, ingeritq; divinatiois quasi est quodam abolita penuria, regionem occupavit. Neque enim alibi hodie quàm apud Lebadiam, Bœotiae vaticinationis responsa desiderantibus praeberet; reliqua partim silent oracula partim vasta prorsus desertaq; jacent. Deinde in eodem illo libro quem De Defectu Oraculorum inscripsit, sollicitè hujus causas inquit; aitq; Alios afferre rerum vicissitudines; Alios, Graeciae atcolarum infrequentiam; Alios, nequitiam hominum, qui impietate suâ indigni sunt quos Dii dignentur alloquio; Alios quia mortui erant Dæmones qui vatibus quondam inspirabant oracula; Alios denique, quia terra halitus, qui Pythias olim in furorem agebant, erant verustate exhausti: quod faceret ridet Cicero, 2. de Divin. Hoc loco, inquit, cum urgentur, evanuisse ajunt verustate vim loci esse unde antehic terra heret, q. 2 Pythia mente incitata oracula daret. De vino aut salsamento putes loqui, quae evanescunt verustate. Consuli super eo argumento potest Theodoretus ἐν δυνάμει, Ἰερων Serm. 10. Eadem testantur Justinus in Dial. adversus Iudaeos. Athanasius de Human. verbi. Augustinus de Civit. Dei. Eusebius l. 7, c. 6. & C. Crediderunt plerique

plerique ex Ethnicis, eos Spiritus quorum numine afflabantur oracula, non fuisse Deos, sed Dæmonas, quibus post aliquot secula, vitæ finis esset constitutus. Observatu dignum est quod in hanc sententiam narrat Plutarchus in libello illo supra laudato: Sic apud eum Ph. lippus quidam Historiographus: De morte genitorum narrationem audivi viri nequaquam facti aut vani Aemiliani Rhetoris, quem & vestrum nonnulli audiverunt. Is agebat se aliquando in Italiam navigare constituisse, ac conscendisse navem, qua & mercibus & multis vectorebus esset onusta. Sub vesperam verò cum juxta Echinadas essent, ventum posuisse, navigans incerto cursu propè Paxas delatam. Tum subito auditam fuisse vocem, qua Thamum quendam nominatim ciceret, non sine admiratione omnium. Erat autem Thamus iste Aegyptius gubernator, paucis è vectorebus de nomine notus. Hunc bis vocatum siluisse: tertio vocanti se dedisse, qui contentâ voce dixit: Ubi ad Paludes veneris, annuntia magnum Panem esse mortuum. Perterritos agebat Aemilianus universos, ac inter se disputasse, præstaret ne exequi hoc mandatum, an verò omittere, neque quicquam vanè agere. Thamum autem statuisse, si ventus spiraret, tacitum se præterveclurum; sin malacia ad eum locum perveclis existeret, expositurum quod audivisset. Postquam ad Paludes per ventum fuit, cum neque ventus esset, neque fluctibus mare exagitaretur; Thamum è puppi versus terram præspexisse, ac quod inaudiverat dixisse, Ὁ μὲν τις Ἰλᾶν ἰδόμενος, Mortuus est magnus Pan. Vix dum conticuisse illum, & gemitum magnum exauditum fuisse, non unius sed multorum, admiratione mixtum. Quod autem fieri solet cum evenit aliquid multis testibus presentibus; statim rei famam Roma fuisse delatam; Thamumq. à Tiberio Casare fuisse accersitum; ac Casarem ita pro certo credidisse, ut de Pane illo diligenter inquisiverit. Doctos autem quos multos ille secum habebat, conjectisse eum esse qui Mercurio & Penelopa fuisse natus. Habuit autem Philippus testes quosdam ex iis qui tum unâ aderant, & Aemiliani tam senis auditores fuerant.

Quod Ethnici de Pane Deo capripede & cornigero intellixerunt, cujus interitum vox illa testata sit, id non ineptè à non-

à nonnullis Christianis ad Christi mortem, qui sub Tiberio passus est, referunt: Is enim verus *πῦρ*, omnium author & Dominus. Ejus sanè mors vim omnem Dæmonum superavit, imposturas detexit, & quocumque ejus nomen & doctrina illata sunt, inde ceu ad lucem tenebræ, oracula, omnis ipsorum officina, ac schemata evanuerunt; conticuerunt Dæmones ubique, & tanquam ranæ Seriphix obmutuerunt; ac desertis nequitix suæ latebris, cesserunt non quidem ultrò, sed compulsi, omnipotentix Christi. Verè enim Athanasius testis *ἀυτόπτης*; *Olim Dæmoniatiani specie ludibriisq. rerum intricabant homines, in seffis alibi fontibus, alibi fluvius, lacibus aut lignis, atque ita prestigiis fatuos in furorem agebant: nunc verò cum apparuit Dei verbum spectra hujusmodi & ludibria imaginum cessarunt.* Hæc sic prædicta erant à veris Prophetis Zachar. 13. 2. 3. *Eritq. in illo die, dicit Deus exercituum, Excindam nomina Idolorum è terra, ne ultra eorum fiat mentio: & pseudo prophetam & immundum spiritum de terra auferam.*

*Athan. de
Human.
verbi.*

Si post Christum adhuc audita sunt aliqua oraculorum responsa, ea certè adeò fuerunt rara, læsa & manca, ut nullo loco haberi debeant. Mussitarunt duntaxat ad Constantinum Magnum, qui delubra in quibus Saran populos ludificabatur everti iussit; & tripodas Delphicos è latebris extractos, cum opprobrio oculis populorum exposuit, ut narrat Eusebius in ejus vita. Conatus quidem est post aliquot annos Julianus, cognomento Apostata, qui post filios Constantini orbem Romanum curavit, collapsa oracula restaurare: idem aliquot ante obitum mensibus, Appollinis oraculum, super successu belli Persici consuluit; sed nihil inde consecutum est. Ex eo nulla fuit ampliùs oraculorum mentio.

JUPITER DODONEUS.

JUPITER ita dictus, ut nonnullis videtur, quasi Juvans pater. Verius obliquum casum JOVIS, deductum à JEHOVA Hebræorum. *Zeûs à ζῆν*, id est, vivere, tanquam vitæ author; vel *Zeûs τῆς ζῆν*, à fervore. Hunc Cæcum fuisse, minimum natu filiorum Noë, multis probat Clariss. Bochartus in Geogr. Sacra. Ethnici Scriptores, eum ajunt fuisse Regem Cretensium, Saturni & Opis filium, qui subditos suos innumeris beneficiis juvit, & inter sui seculi Reges omnibus virtutibus eminuit; propter quas vita functum, non modò Cretenses, sed & reliqui populi, divinis honoribus profecuti sunt. Eum Poëtæ & Oratores, Optimum, Maximum, Altitonantem, Ultorem, Feretrium, Olympium, Statorem, Elicium, Agonium, Alexiterium, Datorem, Hospitalem, Victorem, Capitolinum, Latialem, Dodonæum, Ammonium, variisq; aliis nominibus cognominarunt, pro ratione officiorum quibusungebatur, aut locorum ubi colebatur.

Dodoneum appellarunt à Dodona Chaoniæ urbe, prope quam mons erat frequentissimis quercubus vestitus, Jovi antiqua religione sacer; & in primis venerabilis, non tantum eo nomine quod in illo luco Dryades, Fauni, Satyrîq; habitare credebantur; sed quia illic erant quercus quædam & fagi, vel Sacerdotum fraudibus, vel Dæmonum illusionem vocales, quæ consulentibus responsa dabant; summâq; audientium admiratione, & magno pavore, futura prædicebant. Inde factum, ut illæ arbores, maximè quercus, Jovi sacræ fuerint. Sunt qui, quod Dodonæ illæ quercus vocales creditæ sunt, naturali causa fieri potuisse autumant. Narrat hodiernus author, anno 1653. in loco Caumont dicto juxta Tholosam, fuisse ulmum quandam, quæ quasi humanam vocem referre videbatur; cõq; confluisse magnam hominum frequentiam.

Iupiter Dodonæus

*Mi Dodonai servit tinnitus aheni
Vocales quereus atq; columba loquax.*

Portrait of a man

Portrait of a man

Jupiter Hammon

*Fuscus Arabs nostras donis solemnibus aras
Rite onerat, dum illi fata futura cano.*

REINERZ V. RAYSS

Ein Bildnis des Königs von Preussen
von dem Künstler R. R.

tiam : Ait se cum & hûc rei indagandæ causa venisset, observasse arborem illam concavam esse, & in ea fieri echo vocis eorum qui ad eam accedebant, unde murmura & voces emitti videbantur. Ac sanè vocis ac soni repercussio quâ minùs in arboribus quàm saxis fieri poterit ? Voces arboribus & sylvis tribuere solemne est Poëtis.

Planxerunt Dryades, plangentibus assonat Echo.

Rursus Hylam, & rursus Hylam, per longa reclamat

Avia, respondant sylva, & vaga certat imago.

Ovid. l. 3.

Met.

Val. Flacc.

Argon. l. 3.

Cæterùm in luco illo Dodoneo, appensa erant catenis in summitate quercuum, ahenea crepitacula & tintinnabula, quæ vel levissimis ventis agitata, sonitum frequentem diu noctuq; reddebant. Unde Proverbium, *Aère Dodoneo loquacior.* Ibidem duæ servabantur columbæ quæ interrogatæ, voce humana claris & distinctis verbis, respondebant super iis de quibus sciscitabantur superstitiosi. Crediderim Dodonidas illas columbas, mulieres fuisse, sic dictas, quia Thessali, ut testatur Servius in Bucolicis, tam vaticinatrices, quàm columbas, vocant *πελειάδας.*

In Jovis autem Dodonci templi adytis, per fatidicas mulieres, entusiasmo obsessas, ipse Jupiter loqui credebatur, & de rebus futuris responsa dare,

Dicitur templum illud conditum à Deucalione, & ab iis qui cum eo superfuerunt diluvio. Fuit ibi oraculum antiquissimum omnium & celeberrimum.

JUPITER HAMMON.

Fuerunt innumeri Joves, pro numero locorum in quibus colebatur istud Idololum. Præterea ut omnes Romanorum Imperatores Cæsares, ad primi Cæsaris auspiciam; ita Joves ad Jovis illius Cretensis Saturni & Rheæ filii omen, dicti sunt ab Antiquis. Hic enim præclara in mortales beneficia,

ſicia, maximè in Athenienſes, contuliſſe dicitur. Nam rudes adhuc populos legibus à ſe conſtitutis parère perſuaſit; certa matrimonia conſtituit; ferino more viventes ad cultum Dei erexit; aras, ſacerdotes & ceremonias inſtituit; omnia divi- nâ Providentiâ regi demonſtravit. Huic itaque Græci quæ de omnibus dicta ſunt, uni tribuerunt.

Ammonius vel Hammonius, in Lybia ſpecie arietis colebatur. Hujus formæ hanc cauſam reddunt. Cùm Bacchus terrarum orbem perlustraret, tandem venit in Arabiæ deſerta, ſterilia & arenosa; per quæ dum iter facit, è longo itinere & æſtu Solis ardentiore, ſitim vehementiſſimam contraxit; itaque defectu aquæ jam jam cum fociis periturus, Jovis opem implorat, qui illi in forma arietis apparuit, terramq; pede percuſit, ex qua ſtatim emerſit limpidiſſimi fontis ſcaturigo, unde biberunt omnes ad ſatietatem, & recreati ſunt. Quare ut gratum animum reſtaretur Bachus, templum illic ædificavit & conſecravit Jovi Ammoni, hoc eſt arenario; Græci enim *ἄμμον* arenam vocant. Si ſcribitur per aspirationem *Hammon*, deduci poſſet ab Hebræo *חמון* *Incaluit*, unde *חמון* Subdiales ſtatuar, de quibus Levit. 26. 30. Idola ſcilicet ſuper tecta appoſita, quæ quia Soli expoſita, ſic appellabantur. Fuit verò Hammoni Jovi erectum eſuſmodi *חמון Solarium*, ſimulacrum Jovis in ſublimi poſitum.

In medio Hammonis nemoris, mirum fontem fuiſſe perhibent, quem aquam Solis vocabant. Sub lucis ortum tepida manabat, medio die cùm vehementiſſimus eſt calor, frigida eadem manabat, inclinato in veſperam caleſcebat, mediâ nocte fervida exaſtuabat; quòq; propriùs nox vergebat ad lucem, multum ex nocturno calore decreſcebat, donec ſub ipſum dici ortum, aſſueto tepore langueretur.

Id quod pro Deo colebatur, non eandem effigiem habebat. Umbilico tenus, arietis ſimilis erat habitus: ſmaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cùm reſponſum petebatur, navigio aurato geſtabant Sacerdotes, multis argenteis pateris,

pateris, ab utroque navigii latere pendentibus. Sequebantur matronæ, virginesq; patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propiciari Jovem credebant, ut certum ederet oraculum.

Loci celebritate motus Alexander, eò iter suscepit, & feliciter superatis, contra omnium opinionem, solitudinibus, quæ aquæ penuria sunt difficillimæ, arenarumq; mobilium quasi fluctibus; tandem ad sacrarium penetravit. Illic à Vatribus obviis honorificè exceptus est. Cùmq; ad oraculum substitisset, Sacerdos Hammonis vates, advenientem Alexandrum Græcè salutare cupiens, Παῖ Διος, ex inscitia linguæ, id est Jovis filii, cùm *παῖδιος*, id est, filiolum, vocabulo blandientis compellare vellet, salutavit. Inde rex ambitiosus, cælestis originis gloriam captavit, cui error initium dederat; voluitq; omnibus persuasum, filium se Jovis Hammonis esse, qui cum matre Olympiæ sub specie draconis consuetudinem habuisset. Hinc Arabes Alexandrum *Bicornem* vocant, non tam ob partem Orientis & Occidentis imperium, quàm à cornutâ Alexandri effigie nummis exhibitâ, ut Jovis Hammonis filius agnosceretur.

Cæterum Hammonem illum Jovem eundem fuisse cum Cham Noachi filio, Docti affirmant. Hic enim, vel quia fratrum minimus, vel propter anathema à patre in illius caput contortum, in Africæ steriles arenas ablegatus est; ibiq; cultus sub nomine Jovis Cham, seu Hammonis. Scribitur enim per Cheth Hebræum, quod Latini per suum H, Græci per suam aspirationem, pronuntiant.

APOLLO PYTHIUS.

APOLLO fuit filius Jovis Hammonis. Is est PUT unde Pythius, Cami filius, de quo Genesios 6. Lib. 3. de Nat. Deor. Quanquam autem quatuor fuisse Apollines testetur Cicero, reliqui silentur,

tus, omnesq; eorum res gestæ, ad illum unum Hammonis filium referuntur. Hujus ortum sic garrunt Poëtæ. Cùm Lona utero gestaret gemellos Apollinem & Dianam, quos ex Jove conceperat; Juno zelotypa more suo, Pythonem horrendæ vastitatis serpentem immisit, qui gravidam prosequeretur & vexaret. Mulier post diutinos errores, tandem navigio delata est in Insulam Ortygiam, ad sororem suam Astericem, quæ in illa regnabat. Cùmq; ea insula ferè tota mari inundaretur, parturienti tamen Latonæ locum dedit, unde *Delos* dicta, quæ ἄδηλος erat antea. Ibi igitur enixa infantes, prima prodiit ex utero Diana, quæ se statim obstetricem matri, in partu Apollinis gemelli fratris laboranti, præbuit. Unde factum est, ut prægnantes in puerperio ejus nomen invocarent: eaq; Lucina dicta est, quod lucem natis infantibus ostenderet.

Apollo natus & adultus, Pythonem matris vexatorem sagittis confecit, unde Pythium vocatum volunt. Pythici postea ludi in honorem Apollinis, ob devictum serpentem instituti sunt.

Ovid. Met.
lib. I.

*Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia per domitæ serpentis nomine dictos.*

Hi celebrabantur incunte vere per totam Græciam; & quadrigis exceptis, omnia quæ in Olympicis aderant athletarum certamina.

Luc. lib.
de Gymn.

Victores in his ludis lauro donabantur. Alii volunt *μῆλα τῶν ἱερῶν τῆς Ἀπόλλωνος* præmium fuisse, ut ait Lucianus; Verùm per *μῆλα* intelligi haud absurdè potest Delphica laurus, quæ maximis baccis pomorum instar, atque è viridi rubentibus esset, ut observat Brodæus.

Macrobius & Plutarchus in Problemat. fabulam illam occisi ab Apolline Pythonis physicè interpretantur, qui consulendi sunt. Strabo lib. 9. Pythonem sceleratum hominem fuisse, cognomento Draconem autumat. ἢ *Peten*, aspidem

aut

Apollo Pythius

*Sive Clarum, aut Delphos habitem Deluive natan.
Fatidico ex aditis me iuvat ore loqui.*

THE LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO
1850

aut serpentem Hebræis denotat, à quo forsan Python appellatus est.

Fuisse autem primus Medicinæ author Apollo perhibetur, proptereaq; divinitatem meruisse, unde Ovidius.

Inventum Medicina meum est, opifexq; per orbem

Metam, l. 2.

Dicor, & herbarum subjecta potentia nobis.

Fertur idem fuisse Musicæ & carminum inventor, quod ipse sibi apud eundem Poëtam arrogat.

—— *Per me concordant carmina nervis*

Ideò illi consecrabantur cicadæ, canorum omninò animalis genus. Huic item tribuebatur sagittarum scitè emittendarum peritia. Sed inprimis celeberrimus fuit ob divinandi artem & vaticinia; eoq; nomine maximè omnium Deorum, à cunctis ferè gentibus in honore habebatur. Unde nonnulli Pythonis Etymologiam *ἄπο τῆς πυθόνης* tau arcessunt, ab interrogando, seu consulendo; quia nemo Deorum fuit quem sæpius consulerent, nec qui plura funderet oracula.

At cum multis in Europæ & Asiæ locis coleretur, Delphis inprimis Phocidis urbe, antiqua religione venerandum habuit Templum; de quo vide *Pausaniam*; *Strabonem lib. 9.*; *Diodorum Siculum lib. 16.*, qui originem quoque Delphici oraculi describit. Nullumq; fuit totâ Asiâ magnificentius aut donariis locupletius. Nam in eo statuarum plurimarum, ex auro solido & argento, magni ponderis & artificii, à Regibus & Principibus repositæ erant, cum aliis donariis preciosissimis. *Pausanias* refert, squeueleton aheneum admirandi artificii, appensum tholo templi fuisse ab Hippocrate. In medio Templi erectus erat tripus, in quo insidens Pythia, afflatum Dæmonis erumpentis è profundo hiatus, excipiebat; quo correpta vaticinabatur; idq; non semper, sed statis tantum temporibus, ut Idibus & Calendis mensium, vel Lunæ defectu, aut incremento; vel crepusculis, matutino & vespertino.

Qui sciscitaturi erant oraculum, consecrabantur priùs solemniritu, & mactabant victimam, quam postquam totam

contre-

contremiscere, & micare cerneret Pythia, insidebat Tripodi sacro; conceptoq; Deo, Græcis verbis responsa pronuntiabat.

Fuit autem Tripus, ut est in lib. *¶* Iliados, vas vel aureum vel æreum, quod tribus pedibus fulciabatur; auresq; sive ansas habebat, quibus apprehendebatur. Alii dicunt, Tripodas fuisse mensas in Apollinis Delphici templo, super quibus recumbentes Phæbades responsa reddebant; quas etiam mensas, *Cortinas* vocabant: Quanquam nonnulli *Cortinam*, vas esse illud putent tribus suffultum pedibus, in quod mergebatur Phæbas vaticinatura. Strabo censet Tripodem significare ipsum divinum domicilium fatidicæ virginis; speluncam scilicet illam profundam, in quam demersa responsa referebat.

Edebantur autem primò oracula per puellam virginem; deinde cùm illarum una, ab Echerate Thessalo constuprata esset, sancitum est ne in posterum ulla Pythia oraculis præficeretur, nisi ætate jam provectora.

Tradit Origines in Celsum l. 7. Pythiam in tripode sedentem, per obscena excepisse spiritum Apollinis: quo accepto tumebat venter, ipsaq; furore percita, resolutis crinibus & ore spumas emittens, responsa fundebat. Inde *ἑρπυδιος ὕλην*, à Septuaginta Interpretibus, appellatur Pythonyssa illa mulier quam consuluit Saül. Vide & Esai. 8.

Ut Diabolus Dei & hominum adversarius est, fuitq; homicida ab initio; ita per oracula hominum perniciem sæpe suadebat, ut jam supra observatum est. Exemplo esto inter innumera, quod Delphis respondit Jonibus, remedium adversus pestilentiam sciscitantibus; Non desituram luem, nisi immolaretur Dianæ Triclaræ Menalippus & Cometho puella, quam ille in Dianæ delubro violaverat; nisiq; annuatim pro Menalippo juvenis forma insignis, pro Comethone sacrificaretur eidem Deæ, virgo specie & pulcritudine primaria.

Notum est quo pacto Delphicum oraculum Neroni illuserit, cùm interroganti de regni sui diuturnitate, respon-

dit, *Caveret annum septuagesimum tertium.* Ille existimans se ad eam ætatem superstitem fore, securus luxui, libidinibus & feritati belluinæ se dedit: neque animadvertit eam ætatem ad Galbam referri debere, qui annos natus 73. Nerone interfecto Imperium occupavit.

Sæpe direptum fuit Templum illud Delphicum. Primò ab exercitu Xerxis: Aliquantò post Philomelus Dux Phocensium bello sacro, templi istius aurum & anathemata rapta, convertit in stipendia militum. Quæ res illi cessit improspere. Nam paulò post acie fusus à Bœotis & sauciatus, sese præcipitem dedit. Idem aggressus Dux Gallorum Brennus, grandinibus & frigore obsidione excussus, ipse se sica transfodit. Id ipsum malè cessisse Achilli Pyrrhi filiolo narrant. Inde Templo & Oraculo impensior veneratio, utpote Deo ulciscente sacrilegia. Istam tamen Neronem exterrere non potuerunt quò minus Templum profanaret, conjectis in specum cadaveribus. Dio author est solutum fuisse illud oraculum, hominibus ad hiatum jugulatis, unde sacer prodibat spiritus. Imperante Constantino Magno, Christiani Delphicum templum ejusq; spolia ac instrumenta, Byzantium intulerunt; & ex tripode Delphico conflaverunt scyphos, aliaq; Imperatorii abaci instrumenta. Unde factum ut deinceps Regum & Imperatorum abacus convivalis, *Delphicus tripus* appellaretur.

Restauravit quidem Templum Julianus Apostata, sed brevi, eodem regnante, fulmine tactum est, & funditus eversum.

Fuit etiam Apollini Clario celeberrimum oraculum Colophone, quæ urbs est Joniæ, quò ex tota Asia confluebant homines id de suis rebus consulturi; adeò ut ex illâ undequaque convenientium frequentia, ad amplissimas opes urbs pervenerit. De hoc oraculo sic Tacitus Ann. 2. *Cermanicus appellat Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur. Non famina illic ut apud Delphos, sed certis è familiis & sermè Mileto ac-*

*citus sacerdos, numerum modo consultantium & nomina audit: tum in specum degressus, haustâ fontis arcani aquâ, ignarus plerunque literarum & carminum, edit responsa versibus compositis, super rebus quas quis mente concepit. Et ferebatur Germanico per ambages, ut mos oraculis, maturum exitium cecinisse. A Tacito dissentit Strabo, illi a tate compar: Hic enim, ut observat Lipsius, ita loquitur de hoc oraculo tanquam nullum amplius fuerit ætate sua. Κολοφών, inquit πάλαι Ιωνική, ἢ πρὸ αὐτῆς ἄλλος τῷ Κλαυδίῳ Ἀπὸλωνος, ἐν ᾧ ἢ μαντεῖον ἢ ποτε πελαγίον. Colophonii autem, ut hoc obiter obiter, in equestribus certaminibus adeo præstabant, ut quibuscunque lociis se adjunxissent, ii sibi certam victoriam pollicerentur. Unde natum proverbium quando fumâ manus alicui operi imponenda erat, *Addere Colophonem.**

Reddidit præterea sortes Apollo Pataræ, urbe Lyciæ. Item Mileti,

TROPHONIUS.

TROPHONII originationem deducit Doctiss. Bochartus à Syro טרופו tauropho, quod pro consternatione passim occurrit. Radix est טרפ Teraph, *Turbari, Consternari.* Fuit enim huic antrum, quò quisquis descenderet oraculum consulturus, multo tremore attonitus redibat, καίλοχος τῷ θεῷ, ut testatur Pautianias ipse expertus. Unde illud Aristophanis in Nubibus.

ὄς δ' ἔδοικ' ἐγὼ
 εἶτω καὶ βαίτων, ὡσπερὲς Τροφονίω.

Quam totus tremens

Descendo, sicut ad Trophonii specum.

In quem locum Scholiastes; *Quis eò descendit, non videt amplius, propter terrorem ex serpentibus.* Hinc Proverbium de morosis & tetricis, *In Trophonii antro vaticinatus est.*

Tradunt autem Trophonium virum fuisse supra modum gloriæ

Trophonius Lebadius

*Nemo nisi nostris agelastus prodit ab antri
Fatidici qui vim pectoris intus habet*

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to read due to fading and the texture of the paper.

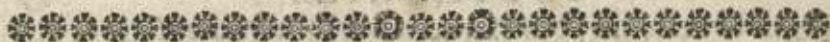
gloriæ famelicum, qui extracto sibi subterraneo fano & domicilio, Lebadix Bœotix oppido, illic oracula reddebat; deinde cum ibi ille fame interiisset, genium quendam in speluncam illam demigrasse, atque oracula reddere perrexisse.

Picturæ Trophonii affingi solet apum examen, hac occasione. Cum propter pluviarum defectum, magna esset fames & annonæ penuria in Bœotia, consuluerunt Apollinem Delphicum: Hic respondit, *Opus esse Trophonii Lebadienfis consilio.* Eò missi sunt Legati, quibus ignotum erat, ut pote neglectum, Trophonii antrum. Incertis sese offert senex quidam nomine Saon, divinandi peritus, qui monet Bœotos ut apum examen, quod opportunè sese offerebat, ducem sequerentur, & ubi subsideret, illic esse locum quem inquirerent. Illi examen hilares sequuntur, & ubi apes substiterunt, antrum animadverterunt terra & crebris coopertum sentibus; quibus remotis, Genium loci religiosè salutarunt, responsum super quaesitis acceperunt, & ex præscripto oraculi, illic ædem sacram struxerunt.

Oracula reddebantur supra montem, in nemore densis arboribus confito. Consulturis varem cum magna difficultate per scalas angustas & teretes in antrum miranda altitudine depressum, tetrum & horridum, descendendum erat. Huc se demittebant vel nudi, vel alba veste aut purpura amicti, gestantes placentas, quas lemuribus subterraneis & serpentibus obicerent, ut descendere & revocare gradum liceret. Sed priusquam descenderent, variis sacrificiis numen habebant, & per multos dies quotidianis aquæ calidæ lavacris corpus abluiebant.

Statua Trophonii, ejus hic species exhibetur, extra Templum erecta erat, in loco eminentiore, ut ab omnibus coli posset; sed elathris & mucronibus ferreis undequaque septa, ne quis eam contingeret.

Aliud fuit Templum Trophonio dicatum Thebis, vaticinio clarum.

BRANCHUS

BRANCHUS fuisse dicitur Apollinis filius, quem ex Jance suscepit. Is cum adolevisset, matrem obnixè rogavit ut sibi patrem declararet & ostenderet; cum itaque ad Apollinis amplexum venisset, hic contemplatus filium singularibus animi corporisq; dotibus exornatum, non mediocriter delectatus est hujus conspectu. Apollo filii capiti coronam imposuit, virgamq; ei donavit quâ fultus vaticinari caput, futura prædicens & poscentibus oracula reddens. Hunc Apollo suis præfecit sacris, & per eum oracula edidit. Postquam Branchus per multos annos sacerdocio functus esset in templo Apollini Didymæo prope Miletum sacro, extrema senectute decedens è vita, ad superos relatus est, communi Milesiorum decreto; communibusq; ceremoniis, honoribus & templo, cultus est cum Apolline. Unde & ipse Deus *Branchides* appellatus est, Templum *Branchidarum*, & Sacerdotes *Branchida*. Idem nomen inditum est ipsis populis, apud quos hæc oracula edebantur. Templum autem Branchidarum, sumptu & opibus non cessit Delphico. Hoc oraculum à Jamblico descriptum est libro de *Mysteriis Ægyptiorum*.

SERAPIS

SERAPIS Latinis, Græcis *Sarapis*, qui & Apis & Osiris dictus, Idolum fuit magna in veneratione apud in sanum Ægypti populum: *Θεὸν ἐν Ἱεροπόλει* nuncupatum fuisse ex veteri constat epigrammate. Hunc Josephum fuisse colligere est ex eo quod modius capiti superimponeretur, ut est apud Ruffinum. Cum autem variæ causæ afferantur, maxime placet quam is jungit, frugum largitatem eo indicari, & sic fictum simulacrum ob divisionem frumenti quo famis tempore subvenit Ægyptiis.

*Hist. Eccl.
l. 2. c. 23.*

Branchus Apollinis Didymæi filii, et sacerdos.

*Turpe esset nobis artes nescire pater nas
Quas me inspiratus Pythius edocuit.*

Portrait of D. P. ...

In the ... of ...
... ..

De hujus idoli origine, in varia fuerunt opinionum diversitate Veteres. Alii Jovem esse putabant, cujus capiti modius super impositus, quia vitam mortalium frugum largitate sustentat. Alii Nili fluminis virtutem repræsentari affirmabant, cujus opibus & fœcunditate, Ægyptus pascatur. Alii denique, ex veteribus Græcorum historiis constare ajunt, Serapidem regem fuisse Ægypti, qui rudes adhuc homines ad mitiorem vitæ cultum traduxit, colendarum vinearum & agrorum rationem docuit, famis tempore alimenta subditis præbuit, multisq; utilibus inventis populos beavit. Ideoq; eum dum viveret summo honore exceptum fuisse, & occisum à Typhone fratre, in numerum Deorum relatum. Typhonem verò, ceu parricidam omnibus contumeliis insectabantur Ægypti, & quia is fulvo crine erat, omnes rufi apud eos ludibrio erant.

Macrobius vult Serapin Solem esse; idèò radiis quasi solaribus circumfusum caput hujus idoli repræsentabatur. Et fortè Serapis ab Hebræo *שראפ* *Saraph*, quod est adurere, (unde Seraphini Angeli) deduci posset.

Colebatur autem Serapis sub forma bovis, quòd istud animal sit omnium ferè utilissimum. Bovem illum, quem Apin vocabant, Sacerdotes indictis feriis & solemni festo, adorandum populo proponebant. *Erat verò Apis bos corniculantis Luna specie latere dextro insignis*, ut ait Amm. Marcellinus; & juxta Strabonem *Albus erat frontem, & parvas quasdam corporis partes, cæteraniger*; eumq; non coitu pecoris, sed cœlesti igne, seu radiis lunaribus conceptum nugabantur. Illicertum vitæ terminum excedere non licebat, quo peracto antistites eum in sacrum fontem, id est Nilum, demergebant & necabant; indictoq; justitio per totam Ægyptum, veste scissa, capillo derafo vitâ functum cum planctu lugebant. Alio tandem invento bove, qui ejusdem coloris esset, publica læticia promulgabatur, & sacrificia conviviaq; à populo cum hymnis & tripudiis passim celebrabantur. His ceremoniis

niis animam Osiridis sub imagine viventis bovis colebant.

Ab hoc Api seu bove, vituli aurei idololatricum cultum traxisse Israëlitæ, sentiunt Veteres Patres; ut & Jeroboamum, qui aram Vitulo in Dan sacrauit, non longè à Jordanis fonte; quo illà Bovis imagine, sibi populum retineret, firmaretq; Ægyptiacæ superstitionis memoriã.

Qui omnes de Apide nugæ cupit, adeat *Herodotum in Thalia, & Euterpe. Strabonem lib. 17. Plinium Hist. Nat. 8. cap. 46. Solinum cap. 35. Melam. 1. cap. 9. Ammiani Julianum. Suidam. Spartiani Adrianum. Diodorum Biblioth. 1. Luciani Caron. De statua verò illa Memnonis quæ in Templo Serapidis radiis Solis ista vocalem sonitum edebat, vide Plinium l. 36. cap. 7. Pausaniam in Atticis. Strabonem lib. 6. Tacitum Ann. 1. 2. Philostratum in Apollonio, qui eam statuam ait se vidisse in Æthiopia, cum tamen certum sit in Ægypto fuisse, juxta illud Satyrici.*

*Quis nescit, Volasi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? &c.*

Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chorda.

Sumptuosissimum autem illi fuit templum Memphi: aliud item celeberrimum Alexandriæ, de quo Ammianus cum ejus memoranda recenset, *His, inquit, accedunt altis sublata fastigiis templa; inter qua eminent Serapium, quod licet minuatur exiliitate verborum, atris tamen columnariis amplissimis & spirantibus signorum figmentis, & reliqua operum multitudine ita est exornatum, ut post Capitolium, quo venerabilis Roma se in æternum attollit, nihil orbis terrarum ambitiosius cernat.* Ad horum exemplum illi quoque fana dedicarunt reliqui populi, Athenienses, Spartani, Bæothi, aliq;. Cultus præcipuè fuit Romanis, à quibus Serapis unà cum Ifide uxore in numerum Deorum relatus est. Illiq; fuit templum Romæ *Serapium* dictum, de quo Strabo; ibiq; extrema cum lascivia cantabant & tripudiabant viri & mulieres.

Hoc idolum supersticiose in primis colebat Vespasianus, ut legere est apud Tacitum & Suetonium. Contra cum illi fidem non habuisset Cambyfes Assyriorum Rex, Apinque ense in fœmore percussisset, ut si flueret sanguis deprehenderetur non esse Deus, sacrilegii pœnas dedisse fertur, & rabiosus obiisse. De futuris ab eo petebantur oracula, & responsa dabat. Nonnunquam ex solo illo Bove sacro captabantur omnia. Si pabulum oblatum à sciscitantibus placidè & voluntariè excepiisset, eventus prosperos præ sagire credebatur; si verò averfaretur & abnueret sumere, sinistrum erat omen: quod expertum esse Germanicum refert Plinius, è cuius manu oblatum pabulum noluit sumere; id enim illi brevi futuram cædem, quæ & evenit, præ significasse ait.

Tac. hist.
l. 4. Suet.
Vesp. c. 7.

Plin. l. 8.
cap. 46.

Ab hoc oraculo delusus est Hannibal, cui de fatiis suis interroganti respondit.

Λιβύατα κρύψει βῶλος Ἀννιβαίου δέμας

Libyssa teget gleba Hannibalus corpus.

Quod Hannibal sic interpretatus est, quasi ipsius corpus in Lybia, id est in Africa componi deberet, & moriturus esset in patria sua, à qua extorris erat. At Oraculum innuebat Libyssam fluvium Bythinæ, in quo paulò post Hannibal venenum hausit, ne in manus Romanorum veniret.

Ficti istius Dei Idolum tanta veneratione, tantòque metu colebatur, ut vulgò crederetur, si quis id præter Antistites contigisset, subito terram in voragines horrendas apertum iri, quibus profanus ille sacrorum violator absorberetur. Eaque licet vanissima opinio, multos Christianos pavore perculerat. Cum enim Theodosius edictum promulgasset de Idolo Serapidis diruendo, milites Christiani quibus lege agere mandatum erat, coram eo meticulosi stabant, nec attingere audebant; cum demum unus arrepta securi insurgens omni nisu, statuam Dei veteratoris frustulatim conscidit, & conscissam igni dedit, nullo suo periculo. Invaluerat præterea opinio apud Ægyptios, inundationem Nili, ex qua fœcundatur tota regio,

Ruff. Hist.
Ecc. l. 2.
cap. 23.

regio, Serapidis providentia procurari. Verùm post everfionem Templi & ejus simulacri, tanta fecuta est Nili exundatio, tantaq; terræ ubertas, ut antea actis feculis nulla unquam major vifa efflet.

Non minore autem fuperfitione colebatur Ifis, Ofiridis uxor; ut quæ corporibus morbos immittere crederetur, de qua Juvenalis Satyra 13. l. 5.

*Decernat quodcunque voles de corpore nostro
Ifis, & irato feriat me alumina fiftro.*

Sacra etiam Ifiaca, in utriufque conjugis honorem excogitata funt. Quia verò horum facrorum myfteria tefta effe decebat, & plebi incognita; ea filentio tegebantur. Idco Silentii ftatua quæ *Sigalion* dicebatur, in altaris principio erigebatur: ob eamq; caufam Sphynghum fimulacra ad altaris angulos addebantur, quæ arcanam rerum facrarum cognitionem denotabant.

Ifidi item conditum erat Templum Romæ in campo Martio, de quo Juvenalis Sat. 6.

*A Meroë portabit aquas, ut fpargat in adem
Ifidis, antiquo que proxima furgit ovili.*

Eam cum marito folebant anferè colere & popano, id eff placenta tenui, lata & rotunda, teftè Herodoto lib. 2. Eratq; in eo templo argentea ferpens cui fuperftitiofi fundebant preces; fi propicium numen effet, id motu capitis ferpens illa indicabat: ita enim Juvenalis ibidem.

Ille petit veniam &c.

*Et moviffe caput vifa eff argentea ferpens
Illius lacrymis; meditatag, murmura præftant,
Vt veniam culpa non abnuat, anferè magno
Scilicet, & tenui popano corruptus Ofiris.*

Anubis quoque Ofiridis & Ifidis filius, in maxima veneratione erat fuperftitiofis illis beftiis. Hunc canino capite effingebant, & fub ea fpecie colebant, quòd in infigni canem gellit: de hoc fic idem Juvenalis Sat. 6.

Protheus Oceani et Tethyos filius

*Audijt ambiguus Agyptus Protea verbis
Narrantem summi Mystica sensa Iovi:*

Ergo hic præcipuum summumq; meretur honorem

*Qui grege linigero circumdatus, & grege calvo
Plangens populicurrat derisor Anubis.*

Derisorem vocat, quia nebulo ille sciebat talibus factis populum ludibrio haberi; & *calvum gregem*, quia hujus, ut & Osiridis sacra celebraturi, capillum funditus deradebant.

Canem coluerunt Ægyptii, juxta illud Poëtæ.

Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam;

Idq; ideo quia canis, Osiridis à fratre trucidati cadaver indagavit; quâ de causâ in factis Osiridis & Anubis, canes præcedebant. Sanè in tanto apud eos cultu erant, ut tota domus in qua canis extinguebatur, toto corpore raderetur, quod maximum apud Ægyptios luctus indicium. *Lactantius de fals. sap. lib. 5. cap. 20.*

PROTEUS

PROTEI fabula nota est ex Homero *Odyss.* 4. & Virgilio *Georg.* 4. Narrant fuisse Neptuni & Phœnicæ nymphæ filium, eundemq; Neptuni pastorem. Morabatur sub ingenti specu. Ibi ei mos erat sub meridiem gregem suum Phocæum numerare, atque deinde somno se tradere. Is vates præstantissimus & veluti terminus habitus est, qui non futura solummodò, sed & præterita ac præsentia noscet; de eo enim sic Virgilius.

Georg. 4.

Caruleus Proteus &c.

*— Hunc & Nympha venerantur, & ipse
Grandævus Nereus; novit namq; omnia Vates,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.
Quippe ita Neptuno visum est.*

Hunc tradunt responsa dedisse poscentibus non minùs certa quàm Apollinem, idq; non solum postquam defunctus ad Deos translatus est, sed dum in vita superstes erat. Qui

a utem opera ejus uti volebat, is non alio modo apud eum valere poterat, nisi manicis comprehensum vinculis constringeret. Ille contra, ut se liberaret, in omnes formas, atque rerum miracula se vertere solebat; ut nunc animal, quandoq; ignis, aut aqua, aut quid aliud videretur. Virgilius.

*Hunc ubi correptum manibus, vinculisq; tenebis:
Tum varia illudent species, atque ora ferarum.
Fiet enim subito sus horridus, atraq; tigris,
Squamosusq; draco, & fulvâ cervice leona:
Aut acrem flammæ sonitum dabit, atq; ita vinculis
Excidet; aut in aquas tenues dilapsus abibit.
Sed quanti ille magis formas se vertet in omnes,
Tanti, nate magis contende tenacia vincula.*

Inde natum adagium *Πρωτεὺς ποικιλώτερος*, Proteo mutabilior, adversus vafros & versipelles. Hujus figmenti varii varias afferunt causas. Diodorus Siculus lib. 2. Herodotum secutus, ad Ægyptiorum Regum morem id refert, quibus familiare fuit, draconis, leonis, tauri, pardi vel alicujus feræ partem priorem capite gestare, ut populis terribiles viderentur: aliquando ignem, vel aromata, aliaq; quæ ad decorem facerent, aut superstitionem aspicientibus injicerent. Ajunt verò Proteum Iliaci belli tempore, quum Ægyptus rege careret, in regem assumptum esse, quem Cetea appellarunt; laudatumq; fuisse ut Principem juris humani diviniq; cultorem insignem; religionis, justitiæ, rectiæqueq; observantissimum.

*Luci. Com.
de Salias.*

Lucianus, Protea illum se commutantem in diversas rerum facies, non alium intelligit quàm saltatorem eximium, aut pantomimum, ad effingendum quicquid omninò collibisset, velut Empusa, docilem. Alii virum sapientissimum fuisse autumant, qui scripserit de Plantis, de Lapidibus, de Elementorum mutatione mutua, & quo modo illa sint principia omnium nascentium, quæ modò arbores fiunt, modò herbæ, vel animalia.

Alii sensum fabulæ ad abdita Naturæ, & conditiones
mat-

materiae referunt. Sub PROTEI enim persona, inquit, *Baco da*
 Materia significatur omnium rerum post Deum antiquissi- *Sap. Vat.*
 ma. Materia autem sub Cœli concavo, tanquam sub specu
 habitat, NEPTUNI verò mancipium est, quia omnis Mete-
 riæ operatio & dispensatio in liquidis præcipuè exercetur.
 Pecus, sive Grex PROTEI, non aliud videtur esse quàm spe-
 cies ordinaria Animalium, Plantarum, Metallorum, in qui-
 bus Materia videtur se diffundere, & quasi consumere; adeò
 ut postquàm istas species effinxerit, & absolverit, tanquam
 penso completo, dormire & quiescere videatur, nec alias am-
 pliùs species moliri, aut parare. Atque hæc est *Protei* peco-
 ris numeratio, & subinde somnus. Hoc autem sub meridiem
 non auroram & vesperum fieri dicitur, id est, cum tempus jam
 venerit, quod speciebus ex materia debite præparata, & præ-
 disposita perficiendis, & excludendis maturum sit, & quasi le-
 gitimum & inter rudimenta earum, & declinationes me-
 dium; quod nos satis scimus ex Historia sacra sub tempus
 ipsum creationis fuisse. Tum enim per virtutem illam verbi
 divini, *Producat*, Materia ad imperium Creatoris, non per am-
 bages suas, sed subito confluit & opus suum in actum perdu-
 xit, ac species constituit. Atque huc usque fabula narratio-
 nem suam de *Proteo* libero, & saluto cum pecore suo, complet.
 Nam universitas rerum cum structuris, & fabricis specierum
 ordinariis, est Materiae non constrictæ, aut devinctæ, & gregis
 materiæ facies. Nihilominùs si quis peritus Naturæ
 minister, vim adhibeat materiae, & materiam vexet, tanquam
 hoc ipsi destinato & proposito, ut illam in nihilum redigat:
 illa contra in tali necessitate posita in miras rerum transfor-
 mationes & effigies se volvit & vertit; a deò ut tandem in or-
 bem se mutet, & periodum impleat, & quasi se restituat, si vis
 continetur. Ejus autem constrictionis, seu alligationis ra-
 tio magis facilis erit, si materia per manicas comprehendatur,
 id est, per extremitates. Quod autem additur in fabula, *Pro-*
teum Yatem fuisse, & trium temporum gnarum; id cum ma-
 teriæ

terix natura optimè consentit. Necessè est enim ut qui materix passionès, & processus noverit, rerum summam, & earum quæ factæ sunt, & quæ fiunt, & quæ insuper futuræ sunt, comprehendat, licet ad partes & singularia cognitio non extendatur.

PALICI

THaliam Vulcani filiam, præstantis formæ Nympham à Jove adamatam fabulantur: à quo & compressa est, Hæcubi se uterum gestare agnovit, metuens Junonis adversus pellices crudelitatem, cum gemitu & lacrymis assiduò mortem exoptabat; imò conceptis verbis ut terra sibi deliiceret, oravit. Factum est, eam terram in sua viscera recepit & abscondit, tantisper donec expleto partus tempore, gemellos pareret, qui reclusa terra emerferunt, appellatiq; sunt *Palici*, *ἄνθρωποι τῆς πελίκης*, quòd in terram prius merfi, denuò inde reversi sint, ut ait Macrobius *Saturn. l. 5.* Sed has esse gerras Siculas, probat Doctill. Bochartus *Geogr. l. 1. c. 18.* ideo à poëtis confictas, ut è Græcâ linguâ Palicorum nomen petgerent; quod ille affirmat esse planè punicum. *Παλιχίμ* *Palichim* enim vel *Pelichim*, à *Πελάχ* *pelach*, quod colere & venerari Syris significat, deducit; ut *Palichim* quasi colendos sonet: quo eos epitheto *Æschylus* insignivit, *σεμνὸς Παλιχίμους*, *Venerabiles Palicos* vocans. Narrant enim adultos juvenes, sui ævi homines omni virtutum genere longè superasse, & populares suos innumeris adjuvisse beneficiis: Ideoq; defunctos, prima veneratione cultos esse in Sicilia ubi nati dicebantur. Eos enim in cælum receptos vita æternâ frui, supremæ Divinitati assidere, & communicata à Deo potestate genus hominum conservare, seq; invocantibus adesse in rebus adversis, affirmabant. *Palicos*, inquam, ut Deos *Penates* & *ἑσπέρους*, quorum se numinibus protegi putabant, venerati sunt *Siculi*. Templum

Palisci Jovis et Thaliae filij.

*Pingue sacrificium saeculis celebrate Paliscis
Frinacriam sterilem ut fertilitate becent.*

Mercurius Trisgemistus.

*Quod Iove sis genitus magno, vis enthea mentis
Divinae, et caeli cognitio alta probat.*

plum illis exererunt, Sacerdotes instituerunt, qui eorum laudes quotidie decantarent, iisque sacra facerent. Cùm taridicos crederent, eorum oracula studiosè requirebant. Juramenta de rebus magni momenti circa duos lacus è quibus emerfisse dicebantur, exigi solebant; ubi præsens & efficax numen ostendi credebatur. Nam si quis falsò dejeraret, eum eodem in loco acerbissimis cruciamentis, spectantibus omnibus, torqueri proditum est. Silius lib. 14.

*Et qui præsentem dormitant perjura Palicè
Pectora supplicio.*

Palicorum venerationem auxit insuper, quod cùm in sterilitate, Siculi Heroi cuidam sacra fecissent, ita jubente Palicorum oraculo, rediit agrorum fertilitas, ut refert Macrobius. His tantùm sibi autoritatis conciliarunt ut non modò Siculi, sed circumvicinæ regiones Palicos primæ religionis coluerint, ceu Deos Alexicacos. Eorum sanum multas ditavit donariis stulta veterum superstitio. Atque illud describit Diodorus lib. 11. tanquam magnificè exstructum porticibus & aliis diversoriis splendidè ornatum. Servosq; addit à Dominis eò confugientes, habuisse asylum inviolabile. Urbs quoq; Palice horum nomine est ædificata. Circa eorum aram choreas agitabant puellæ coror atæ floribus, sparsisq; capillis; tibicines melos concinebant, circumfusâ populi coronâ & applaudente.

MERCURIUS TRISMEGISTUS

Tradunt Mercurium Trismegistum patrem habuisse Philonem, qui ex Proserpina filia, quam in balneo compresserat, generavit hunc filium; cùm verò eum exponere cogitaret propter incesti dedecus, vatem quendam consuluisse, qui respondit puerum ex filia natum, fore maximum & doctissimum rerum divinarum interpretem, ejusq; nomen inter

homines celeberrimum. Philo tali accepto responso, mutavit sententiam, puerumq; summâ curâ educari & liberalibus omnibus disciplinis institui curavit; adeò ut propter doctrinam & ingenii acumen, omnibus admirationem brevi mererit. Ideo Sol dictus est, quod quasi esset lumen mundi, ob præstantem rerum omnium scientiam. *Theut* ab Ægyptiis vocatus est. *Trismegistus* autem Græcis, id est, *Ter Maximus*; vel quia Trinitatis mysterium primus inter Ethnicos agnovit, ut vult Suidas; vel quia & Philosophus maximus, & Sacerdos maximus, & Rex maximus extitit. Mos enim erat Ægyptiis, ut Plato scribit, ex Philosophorum numero Sacerdotes, ex Sacerdotum cœtu Reges eligere. Ille igitur, quem admodum acumine atque doctrina Philosophus omnibus antecesserat, sic Sacerdos inde constitutus, sanctimonia vitæ divinarumq; cultu, universis Sacerdotibus præstitit; ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum, rebusq; gestis, superiorum regum gloriam obscuravit. Inde *ter Maximum* dictum putant. Nomen ejus proprium ob reverentiam quandam pronuntiare vulgò ac temerè non licebat. Primus tamen anni mensis apud Ægyptios, nomine ejus cognominatur. Is si Jamblico fides, scripsit librorum plus triginta sex millia: quadraginta duos tantùm numerat Clemens Alexandrinus, qui horum catalogum accuratè instituit *lib. 6. Stromatum*. Ex his Theologiam suam, & quicquid habet de Creatione mundi, se hausisse faretur Sanchoniathon. In illis quædam habentur scriptis Mosis valdè consona. Non, ut statuunt nonnulli, quod Moses ea à Trismegisto, quem putant Pharaonis tempora præcessisse, mutuatus sit; fuit enim Moses *Ἰσραηλῆος*; sed ea didicit Hermes à Chaldæis, Judæis, & Ægyptiis, qui hanc doctrinam à primis Patribus, quasi per manus acceptam & diu in sua puritate servatam, retinuerunt; quæ paulatim Dæmonum astu & hominum negligentia, obscurata est & extincta. Multa itaque scripta reliquit Trismegistus, *De cognitione rerum divinarum; De uno Deo; De omnium*

Telemus Euryini filius

*Inspirante Deo fatorum arcana recludo
Lymphatum quoties enthea flammisubit*

verum per Filium creatione: De Providentiâ, & aliis. Cæterum quin nonnulla à Christianis ficta, & Hermeti falsò adscripta sint, non est dubium. Qui enim Pimandri nomine liber inscribitur, prorsus suppositus est & adulterinus: nam de Christo multa adeò clara prædieat, ut non ab Ethnico homine, Mose, ut creditur, antiquiore, sed à Christiano aliquo concinnatum esse, tota libri textura demonstret. Hermes autem diu præfuit Ægyptiis, iisq; leges ac literas tradidit; literarum verò characteres in animalium, arborumq; foliis instituit. In ejus honorem ædificarunt Ægyptii Hermopolim, id est, Mercurii urbem; *Hermes* enim apud Græcos est *Mercurius*. Post obitum, pro Deo creditus est & divinis honoribus cultus, non modò in Ægypto, sed per totum terrarum orbem, templis illiariisq; & sacrificiis dicatis. Inter cæteras ejus statuas, una fuit lapidea in Achaja Pharis, quæ oracula reddebat. Ad eam sub vesperam thus incendebatur in ara, lucernæ replebantur oleo, & ad dexteram simulacri manum, reponebatur nummus athenus, precesq; auribus Idoli obmurmurabantur: Quibus ritè peractis, sciscitantes discedebant è Templo, obturatis auribus; egressiq; foras, quam primò vocem, apertis auribus excipiebant, responsi loco interpretabantur, tanquam à Mercurio emissam.

TELEMUS

T*elemus* Neptuni & Erymæ Nymphæ filius, unus fuit è Cyclopius, qui ita dicti sunt à rotundo orbiculatoq; oculo, quem unum habebant, cumq; in fronte positum, à *κύκλος* orbis, & *ὄψ* oculus. Telemum, ab aliis fratribus, pietatis studio & animi moderatione, longè diversum fuisse tradunt; tantùmq; abesse ut cum fratribus in Superos conspiraverit, qui ideò fulmine icti sunt, ut contrà religionis & cultus Deorum, observantissimus fuerit. Ideò virtutibus suis, Cælitibus,

bus, Apollini in primis clarissimus fuit, qui illi divinandi scientiam tribuit; ut ejus consilio uterentur homines tanquam Dei consilio, Inter alias prædictiones, fertur Polyphemo fratri pronuntiasse, venturum Ulysses qui illum lumine priveret, ob contemptum Deorum & tyrannidem. Ovidius Metam. l. 12.

*Telemus interea Siculum delatus in aquor,
Terroribilem Polyphemum adit; lumenq; quod unum
Fronte geris mediâ, rapiet tibi, dixit Vlysses,*

J A P Y X

Japygem Dædali, vel ut alii volunt, Jasi filium, scientiâ vaticinandi illustrem celebrant Poëtæ. Hunc Apollini dilectum fuisse, & artibus variis ab eo donatum, Medicina, Musica & Augurio, his canit Virgilius *Æneid.* 12.

*Jamq; aderat Phabo ante alios dilectus Japyx
Iasides, acri quondam cui captus amore
Ipse suas artes, sua munera lætus Apollo
Augurium cytharamq; dabat, ceteresq; sagittas.*

Medicinæ etiam se in primis addixit, ut levaret parentem jam senem & infirmum, ut ibidem Maro.

*Ille ut depositi proferreret fata parentis,
Scire potestates herbarum, usumq; medendi
Maluit, & mutuas agitare in glorius artes.*

Hinc, ut observat Servius, Japyx aptum nomen medico, nam *Id. Id.* Græci dicunt curare. Ab hoc Japyge, Japygia dicta est pars Apulix, à quâ & Japyx ventus est nominatus; qui de Apulia flans, optimè ad Orientem ducit. Vide Servium in *Æn.* 8. Ideo utilis Athenas petentibus ex Italia. *Horat.* l. 1. *Ode 3.*

Iapyx Iasij filius.

*Venturos casus praescire, et dicere causas
Auguria et lauros noscere Apollo dedit.*

Tyresias Thebanus

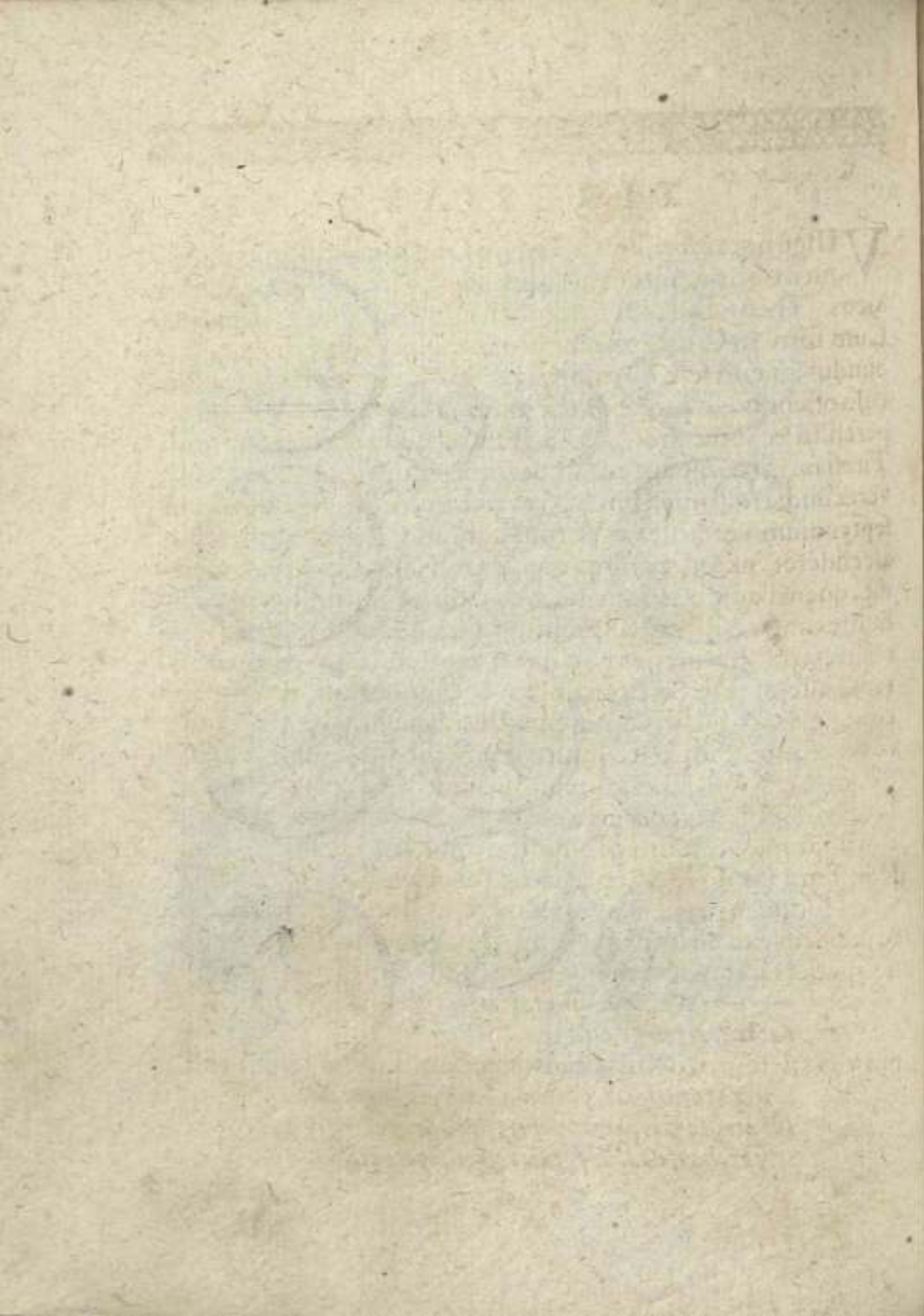

*Iuno abcaecavit, sed mi pro lumine adempto
Iupiter omnipotens scire futura dedit*

pag. 41

T I R E S I A S

Vulgò nota est ridicula Tiresiæ fabula; quia tamen is nomen obtinet inter vates Ethnicos, suus illi hinc debetur locus. Thebis Bœotiis natus dicitur, & inter suos primarius. Cùm fortè in Citherone monte Bœotiæ vagaretur meditabundus, incurrit in duos angues simul cœuntes: quo spectaculo offensus, scipione quem tunc manu gerebat, fœminam percussit & interemit. Dii quibus illi serpentes sacri erant, Tiresiam in fœminam commutarunt. Tum sexu alio adscito, verecundiâ suffusus, Thebas revertitur, & inter mulieres per septennium versatur. Verùm cùm in Citheronem iterum ascenderet, ex serpentibus quos prius viderat, marem offendit, quem baculo illisum interfecit; subitoq; sensit se masculinum sexum recuperasse. Contigit aliquandiu postea, ut Jupiter nectare diffusus, per pocula, ut fit, cum Junone jocos agitando, assereret in coitu majorem esse mulierum, quàm quæ contingit maribus voluptatem. Illa negabat, cùmq; uterque contenderet suam sententiam veram esse optimum factu judicatum est, ut jocosæ liti dirimendæ, ascisceretur arbiter. Placuit Tiresiam accersiri, qui ut sexum utrumque expertus erat, optimè omnium pronuntiare posset. Is ad consilium Deorum admissus, & sententiam rogatus, dicta Jovis firmavit. Hoc justò gravius, nec pro materiâ, doluisse fertur Juno, & judicem excæcatum æterna damnasse nocte, Jupiter cùm non posset factum uxoris infectum reddere.

—— *Neque enim licet irrita cuiquam*

Facta Deifecisse Deo

pro visu adempto, divinationis scientiam Tiresiæ largitus est,

Scire futura dedit, pœnamq; levavit honore.

Ovid.

*Ille per Aonias famæ celeberrimas urbes,
Irreprehensa dabat populo responsa petenti.*

F

Hujus

Hujus celebratur vaticinium de Narcisso, cum ad ejus parentes de fato filii consulentes, respondit, *Tandiu superstitem fore puerum, quandiu à sui conspectu abstineret.* Quod de Apollonio Tyaneo aliisque; infra dicitur, id ipsum de Tiresia traditum, intellexisse scilicet avium, omniumque aliorum animalium sermonem. Fuit verò Pyromantis vel Capnomantis, id est ex eorum Magnorum genere qui observabant sacrificii ignem & fumum, item rogi; & ex eo divinabant. Sic enim Papinius de Tiresia in *Thebaid. lib. 10.*

*Ille coronatos jam dudum amplectitur ignes,
Fastidicum sorbens vultu flagrante vaporem.*

Capnomantiâ usos Judæos, & considerasse an fumus qui ex victimarum sacrificio ascendebat, rectus ascenderet an in obliquum vergeret, docet Theophylactus in *Ose. cap. 4.* Tiresiam ut insignem Necromantem describunt Seneca Tragicus, & Statius. Ille in *Oedipo*, canit in nemore obscuro densitate arborum, Tiresiam Laii manes magicis artibus elicere tentasse.

*— Furesto, inquit, integit
Vates amictu corpus, frontem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes &c.
Vocat inde manes, teg, qui manes regis,
Et obsidentem claustra lethalis lacus.
Carmenq, magicum volvit, & rabido minax
Decantat ore, quicquid aut placat leves
Aut cogit umbras.*

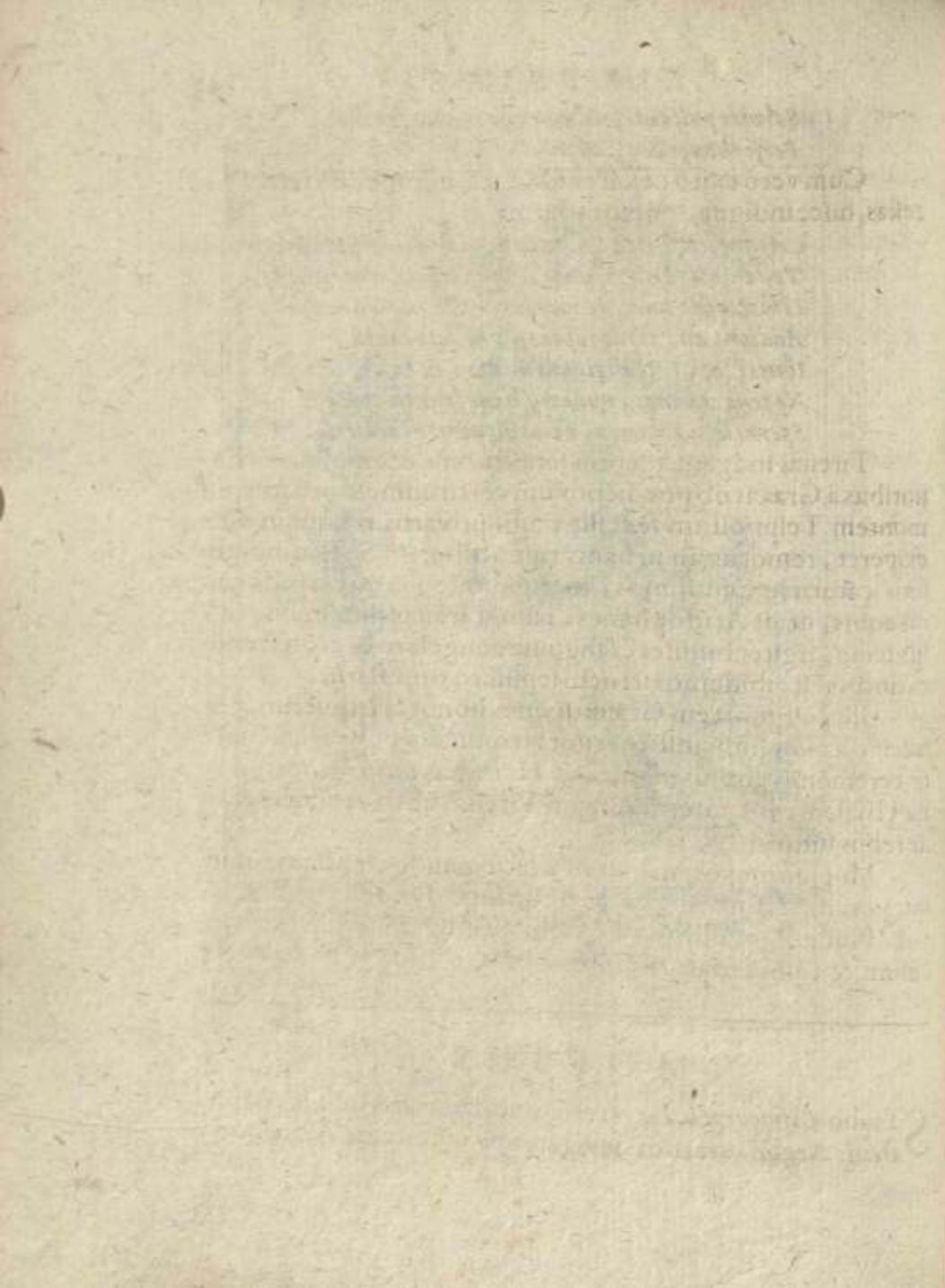
Statius hoc ipsum Tiresiæ elicium describit copiosissime, aitque eum solitum huic præcipuè divinationi relictis aliis vacasse. Carmine hoc magico invocat Infernum seu Tartarum.

*Tartarea sedes & formidabile regnum,
Mortis inexpleta, tuque ô savissime fratrum,
Cui servire dati manes, aternag, fontum
Supplicia, atque imi famulantur regia mundi.*

Mopsus Apollinis filius.

Nescius est Calchas Caprifico, in arbore poma
Quot gerat: Hoc verbis exprime victor eris

*Solvite pulsanti loca muta & inane, severa
Persephones &c.*

Cum verò exire cessarent Manes, nec moram ferret Tiresias, hisce indignationem testatur.

*Atque hic Tiresias, nondum adventantibus umbris,
Testor, ait, Divos quibus hunc sacra vimus ignem,
Iam nequeo tolerare moram. Cassusne Sacerdos
Audior; an rabido jubeat si Teffala cantu
Ibitis? &c. Nostri cura minor? &c.
Ne tennes annos, nubemq; hanc frontis opaca,
Spernite, ne moneo; & nobis nocere facultas.*

Tiresias longam adeptus senectutem, & amplissimis honoribus à Græcis ob prædictionum certitudinem ornatus, ad montem Telpbossum secessit; ubi privatus reliquum vitæ exigeret, remotus ab urbanis tumultibus. Sub eo monte, fons scaturit limpidissimus, & frigiditate sua noxius; de cujus aquis, ut ait Aristophanes, cum Tiresias jam gravi pressus senio largiter bibisset, sanguine congelato & coalescente extinctus est; ibidemq; structo sepulcro tumulatus.

Illi post mortem Græci divinos honores tribuerunt, & factificia quotannis instituerunt; responsaq; petiverunt multis ceremoniis ab ejus manibus. Homerus *Odyss.* 10. introducit Ulysses evocantem animam Tiresiæ, ut ab ea edoceretur de rebus futuris.

Mopsium nepotem habuit, vaticinandi scientia avo non inferiorem. Is fuit Sibyllæ Manto filius. De quibus infra.

Plutarchus affirmat suo tempore defecisse Tiresiæ oraculum, & velut feriatum conticescere.

M O P S U S

S Trabo *Cosmograph.* l. 9. tres commemorat Mopsos: Laphtham Argonautarum navigationis comitem: Alterum à

quo Attica, Mopsopia est appellata: Denique Mopsium Apollinis & Mantus fatidicæ mulieres filium. Hic ab utroque parente vaticiniorum scientiam edoctus, de futuris adeo certa reddidisse fertur oracula, ut in Proverbium abierit, *Mopsocertior*, de eo qui citra errorem futura prædicebat. Hic ipsum Calchantem, augurem alioqui eximium, divinandi scientia superasse traditur. Ajunt enim Calchantem cum Amphilocho Amphiarai filio, terrestri itinere è Trojano bello redeuntem, in Mopsium incidisse; cumq; inter se de divinandi peritia decertarent, quasivisse à Calchante Mopsium, quot in obvia arbore ficus essent, quod ille se ignorare fassus est: Vicissim Calchantem seiscitatum de prægnanti sue oblata, quot gestaret porculos; Mopsium illicò tres esse dixisse, & ex iis unam fœminam; quod exenteratâ scrofa verum esse deprehensum est: Calchantem cum Mopso palmam cedere cogeret, pudore & ægritudine obiisse.

Super Mopsi morte ita cecinit Apollonius *Argonaut. 4.*

Εἴθε καὶ Ἀμυκίδην αἰὲς ἐπὶ ἡμᾶν Μόψου
 Νηλεΐης ἐλε πένθος, ἀδελφεὰδ' ἔφυγεν αἴσαν
 Μωτοσμουῦς, ἃ γὰρ τις δειπλοπὴν θανάτοιο.

Id est — *Vbi & Amphydem die illa Mopsium*

*Crudelis mors abstulit, amarulentum verò non vitavit fatum
 Vaticiniis; non enim mortis evasio ulla.*

In Libya obiisse, nec mortem prævidisse suam, testatur Seneca in Media,

— *Serpens Libycis arenis
 Omnibus verax, sibi falsus uni
 Concedit Mopsus, caruitque Thebis.*

Ibi *serpens*, ut observat *Cælius Rhodiginus*, non est verbum, sed participium. Est enim verborum structura, *Mopsus serpens*, *Id est*, oberrans & vagabundus, obiit in Libya.

Plutarchus *De defectu Oraculorum*, scribit Mopsium post mortem, habuisse *Manteium*, facellum in quo responsa dabat. Lactantius eum augurio eatenus nobilem scribit, ut post

mortem

Calcas Thestoris

*Numina prædixi sacris placande Dianæ
Pergama et ante annos non ruitura decem.*

mortem Templâ quoque ei sint dicata , quæ ora oculi gratiæ
sæpè adirent homines.

C A L C H A S

Calchas divinandi scientia Græcorum celeberrimûs Augur, fuisse dicitur nepos Apollinis, Thestoris filius, Hunc Agamemnon Græcorum Imperator secum duxit cum adversus Phrygiam profectus est , Helenam Menelaï fratris uxorem à Paride, Priami Trojanorum regis filio , raptam, repetiturus. Ea in expeditione variis responsis claruit Calchas. Primò in Aulide ; dum enim illic colligendis copiis & congregandæ classi , moratur Agamemnon, fortè in venationem profectus, imprudens cervum Dianæ sacrum interfecit. Unde irata Dea, contrariis ventis Græcorum navigationem retardat. Calchas ea de re consultus respondet, Dianam non nisi Agamemnonis sanguine placari posse. Filiam itaque suam Iphigeniam, Dianæ immolandam tradit Agamemnon.

Iterum dum in Aulide adhuc erant Græcorum copiæ, & sacra institueret Calchas, vidit serpentem per arboris ramos sinuoso volumine irrepentem in nidum passerum, ex quibus novem depastus est cum ipsa matre. Hoc augurio Calchas prædixit Græcis, Trojam non nisi post decennalem obsidionem captum iri. Hunc casum sic enarrat Homerus *Iliad.* β, ut Latinè convertit Cicero *de Divinat. lib. 2.*

*Argolicis primùm ut vestita est classibus Aulis
Qua Priamo cladem, & Troja, pestemq; ferebant;
Nos circum latices gelidos fumantibus aris,
Aurigeris divùm placantes numina tauris,
Sub platano umbrifera, fons unde emanat aquat,
Vidimus immani specie, tortuq; draconem
Terribilem, Iovis ut pulsû penetravit ab ara,
Qui platani in ramo foliorum tegmine septos*

Corripuit pullos: quos cum consumeret octo,
 Nonâ super tremulo genitrix clangore volabat:
 Cui ferus immani laniavit viscera morsu.
 Hunc, ubi tam teneros volucres, matremq; peremit,
 Qui luci ediderat, genitor Saturnius idem
 Abdidit, & duro firmavit tegmine saxi.
 Nos autem timidi stantes mirabile monstrum
 Vidimus in mediis divum versarier aris.
 Tum Calchas hac est fidenti voce locutus.
 Quidnam torpentes subito obstupuistis Achivi?
 Nobis hac portenta Deum dedit ipse Creator,
 Tarda & serâ nimis: sed fama ac laude perenni.
 Nam quot aves tetromactatas dente videtis:
 Tot nos ad Trojam belli exantlabimus annos,
 Qua decimo cadet, & pœna satiabit Achivos.
 Edidit hac Calchas.

Denique dum Græci Trojam obsidebant, exorta est in castris gravis pestilentia, qua exercitus paulatim peribat. Consultus Calchas respondit, Apollinem iratum immisisse hanc luem in Græcos, ob non restitutam Chrysa: Apollinis sacerdoti filiam, quam captam detinebat Agamemnon. Suasum igitur Calchantis, Achilles Chryseidem ademit Imperatori & Chrysa: patri restituit; quo factò desit lues. *Hom. Il. a.*

Eiusdem Calchantis consilio se destinatum aræ querebatur apud Virgilium, stropharum artifex Sinon.

De Calchantis obitu dictum est in Mopso. Filiam habuit Lampusiam illam fatidicam, de qua infra.

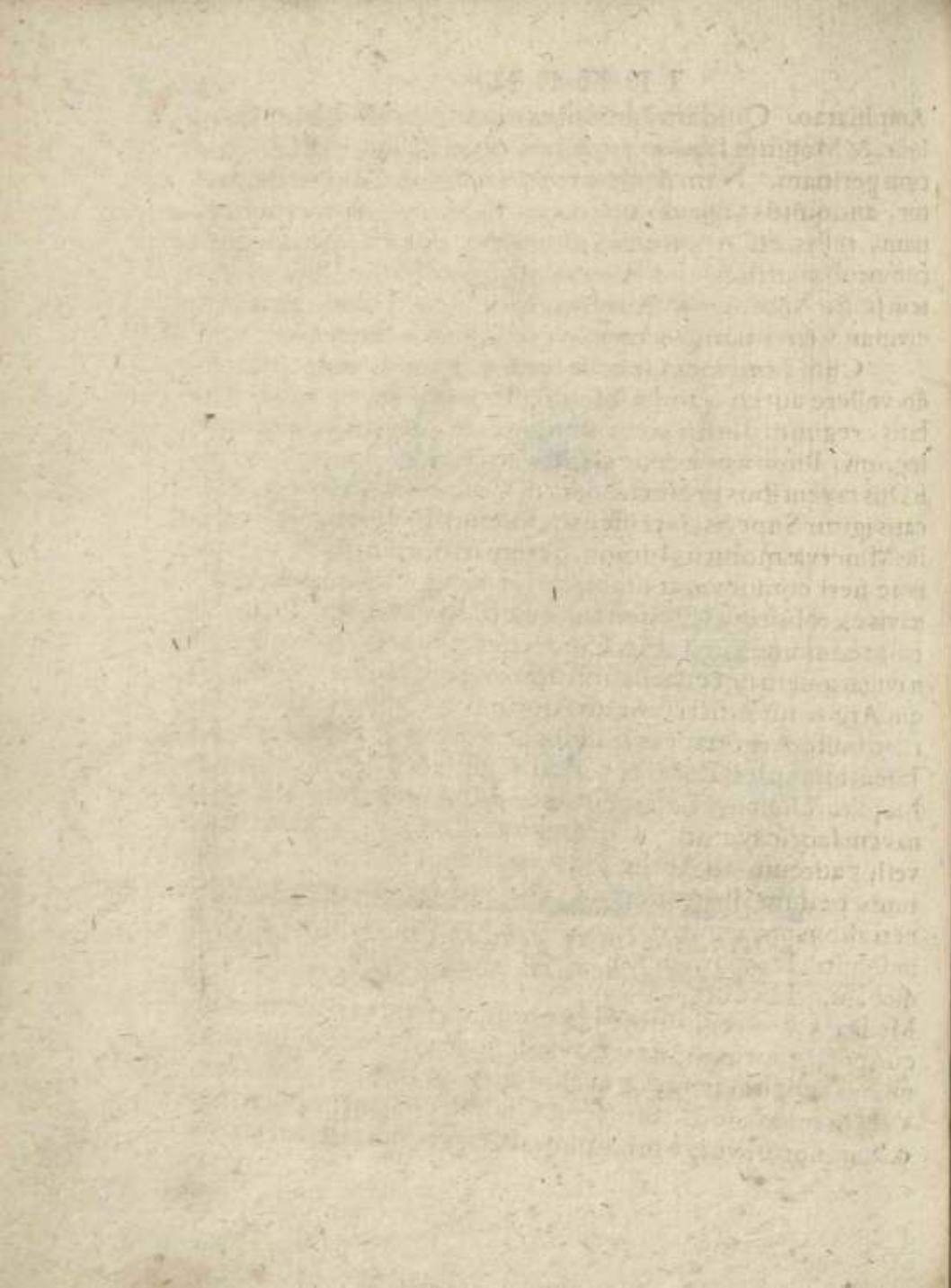
I D M O N

PRODunt Pindarici Interpretes, Argonautas illos qui Jasonem secuti sunt in expeditione Colchicâ, ut aureum velus inde reportarent, tribus usos vatibus, Mopso, Limone, & Amphia-

Admon Apollinis et Asteries filius

*Divinandi artem genitor me instruxit Apollo
Ict, at libico nil min, angue cado.*

Amphiaræo. Quidam Idmonem non alium esse à Mopso volunt, & Mopsum *Idmona* appellari, ob multam rerum & vaticinii peritiam. Nam & qui proprio nomine Thestor dicebatur, antiquitus *Idmona* nuncupatum, ob insignem experientiam, testis est Apollonii Interpres; quod Chamæleontis comprobatur autoritate. Plerique tamen volunt Idmona Vatem fuisse Apollinis & Asteris filium, qui à Phœbo parente divinandi scientiam accepit, & in ea clarissimus evasit.

Cùm Principes Græciæ consilium iniissent de auferendo vellere aureo quod Colchis asservabatur, de quo erat in fatiis, regnum illud florentissimum fore, ubi custodiretur integrum; Idmon prædixit Græcis, eos voti compotes futuros, si Diis faventibus profectio in Colchos susciperent. Placatis igitur Superis, sacrificiisq; solemniter peractis, consilio Minervæ monitus Idmon, navem majorem quàm eo tempore fieri consueverat, fabricari curavit: facta igitur est ea navis ex roboribus Dodoneis, quæ olim vocalia fuisse & oracula reddidisse fama erat. Confectam affabrè, omnibusq; ad navigationem necessariis instructam, conscenderunt Argivi, qui Argonautæ dicti sunt, ab Argo nave. Quinquaginta quatuor fuisse Argonautas tradunt; è quibus præcipui fuerunt Jason, Hercules, Zetes & Calais, Castor & Pollux, Orpheus, Mopsus, Theseus, Telamon, Idmon & Argus architectus, qui navem fabricaverat. Cùm ergo ad Colchos appulissent, & vellus aureum ab Aëthe rege petiissent, iisq; esset denegatum; bellum illi intulerunt. Erat vellus illud in Templi penetralibus appensum, quod Fauni æripedes, flammivomi, & indomiti, Dracoq; pervigil horrendæ magnitudinis, custodiebant. Hæc impedimenta cùm superare perdifficile esset, Medea æthes regis filia, Jasonis amore capta, illum monuit quo pacto tauros domare, & vigilem draconem sopire posset; quibus sæliciter peractis, vellus aureum abstulit, & in Græciam detulit Jason. Observat Clar. Bochartus, navem *Argo* dictam, non ut vulgò creditum, ab *Argo* conditore, aut ab *Argivis*

givis in ea veētis, sed à voce Phœnicum *Arco*, vel *Argo*; permutari enim passim C. & G. Argo autem navis, longamnavem significat, quâ tum primum usi sunt Græci, cum ante Jasonem, rotundis duntaxat navibus uterentur. Hinc Plinius lib. 7. c. 56. *Longa nave Iasonem primum navigasse Philostratus author est.* Id & addam ex eodem Bocharto. A Poëtis navem Argo loquacem fictam, utpote constantem è ligno Dodoneæ silvæ quod humanas voces fundere dicebatur: qui error natus est à verbo דבר, quod Ebræis *loqui* significat, & *regere seu moderari*, quia animos sermone regimus & moderamur. Inde דברה (*dobera*) *loquentem*, si participium, si nomen est *ratem sonat*, quæ regitur & gubernatur: & Ebrææ voces דבר מרגו, tam reddi possunt, *Lignum loquax*, quàm, *lignum quod navem regit.*

Cæterum Idmonem periisse ab apro percussum, scribit Apollonius. Qui serpentis morstu interiisse tradunt, ex perperam intellecto Senecæ in *Medea* loco suprâ laudato, falluntur. Mortem autem suam præcivisse & prædixisse Idmona, affirmat Apollonius Argonauticon primo.

Αὐτὰρ ἔμοι θανάειν συζεεῖν ὅτι δαίμονος αἴση,
 Τηλοῖσι πρὸ πῆρρωτα ἐπ' αἰείδοιο ἠπείροιο.

Id est. — *At mihi emori odio si Damonis fato,
 Procul sancitum est in Afidis continente.*

Sic Seneca in *Medea.*

*Ite nunc fortes, perarate Pontum Sorte timenda:
 Idmonem, quamvis benè fata noscet Condidit.*

AMPHIARAUS

MOPSO & IDMONI, expeditionis Colchidæ comitem Amphiaräum subjungimus. Hic Oecly filius, originem longâ majorum serie ad Jovem referebat. Inter Græcos Vates excellentissimus habitus est: Item in re militari fortitudine & prudentia clarus. Pausanias ait Amphiaräum

Amphiara, Oiclei filius

*Quid iuvat ostendisse tuis tua funera natis—
Dirceæ absorptæ, si mori are solo.*

raam interpretandorum somniorum scientia præcellentissimum fuisse, eundemq; futurorum cognitionem per somnia constituisse. Ad hujus autem oraculum qui pergebant, purgari primùm oportebat. Purgatio erat ut Deo res sacra pergeretur, cui & omnibus quorum nomina in arâ sculpta erant sacrificabat. His peractis, mactati arietis pellis substernebatur, atque ita soliti dormire, captantes somnii interpretationes. Ad quod alludens Virgilius *Aen.* 7. de Latino loquens, ait.

Pellibus incubuit stratis, somnosq; petivit.

Pelli itaque incumbentes & dormientes, in somnis audiebant aut videbant ea quæ sciscitati erant: eaq; à vate sacerdote explicabantur. Amphiarao autem post obitum, propter divinationis peritiam & fatidica consilia, templum erexerunt Oropii in Atticâ, honoresq; divinos & aras, ac sacerdotes decreverunt. Templum ex candido marmore præstanti arte constructum est, ad quod ex tota Græcia conventus erat maximus, oraculum poscentium. Philostratus *in vita Apollonii Tyanæi lib.* 2. tradit eos qui responsa ab Amphiarao petebant, diem integrum à cibo, & triduum à vini potu abstinuisse. Refert Plutarchus *In vita Aristidis*, ante pugnam illam Plataensem, Mardonium Persici exercitus ducem, misisse servum suum ad Amphiarai delubrum, ut pugnae eventum exploraret. Cùm igitur servus ille noctu in victimæ spolio procumbens dormiret, per quietem sibi visus est aditare factorum Antistes, qui juberet templo excedere, non enim licere barbaro in loco sacro cubare; cùm verò Persa cunctaretur, recusaretq; recedere, Sacerdos visus est eum vi extrudere velle, & lapide impetiturum humi prostravisse. Somnium hoc pugnae exitum depinxit, nam paulò post, commissio prælio ad Plataeas, Mardonius ictu saxi percussus, occidit.

In templo Amphiarai quod Thebis erat, nulli Thebano captare vaticinia licebat. Causam hanc referunt. Dum adhuc esset in vivis Amphiaraus, eligendum Thebanis propo-

fuit, utrum mallent se uti vate, vel propugnatore & defensore. Thebani responderunt, malle se eum habere auxiliatorem; vaticinia ab Apolline qui Delphis erat, captaturos. Ideo post Amphiarai mortem, nefas fuit Thebano cuiquam, in ejus delubro somniis vaticinia exposcere. *Herodot. l. 8.*

Cum Græci, Polynici adversum fratrem Eteoclem Thebanorum Regem auxilio irent, Amphiarus eò vocatus est; sed cum præficeret, se si ad id bellum proficisceretur moriturum, ut fata vitaret; conscia uxore Eriphyle, se abscondit in locum abstrusum, ubi diu latuit. Tandem verò avara mulier, accepto torque aureo à Polynice, maritum latentem prodidit. Abstractus itaque è latibulo Amphiarai, Thebas in militiam proficisci coactus est, ubi & occubuit. Refert enim Plutarchus, aquilam ejus hastam abreptam sustulisse in altum, moxq; demisisse; eam verò terræ impactam lauri speciem præbuisse. Insequenti die, hostibus acri prælio ibidem congregantibus, terræ hiatu repentino haustum cum curru (quod *ἀπυα* dicunt Græci) Amphiarai perisse. Conditam postea ibi urbem, Harmatis cognomine insignem. Verum aliam hujus nominis rationem assignat *Clariss. Bochartus*, cujus hæc sunt verba; *Harma Bæotia locus erat columnis septus, propter vatem Amphiarai hiatu terra ibi absorptum ita execrandus, ut fama sit neque aves illis columnis insedis, neque feras herbam attigisse in intercolumnio illo crescentem. Harma igitur non à curru, ut volunt, sed ab execratione dictus; id enim est Phœnicium הרמה Harma.*

Cæterum Eriphyle quæ marito necem accersiverat, id non impunè habuit; Alcmaon enim filius, cui antequam proficisceretur Amphiarai, perfidiam matris declaraverat, statim atque fatum patris audivit, matrem Eriphylem interfecit; in eam impius factus, ut mortem patris ulcisceretur.

Ita autem præcellens vates habitus est Amphiarus, ut in proverbium abierit apud Amm. Marcellinum, *Si quid, inquit ille, in penetrals secreto, nullo ministrorum presente, paterfamilias*

Geogr. Sacr.
p. 1. cap. 16.
Strab. l. 9.
Paus. in
Bæot.

Arunus Hetruscus, Haruspex

*Fulminis agnosco motus, Venasque calentes
Fibrarumque atque animas*

milias uxori in aurem susurrasset, velut Amphiaras referenze, aut Martio, quondam vates inclitis, postridie discobat Imperator.

Hunc affirmat Statius lib. 8. intellexisse voces avium.

ARUNS

PLURIMI in Hetruria divinandi scientiam per auguria & aruspicia coluerunt. In his è primis eminuit Aruns Augur & vates celeberrimus; de quo Lucanus lib. 1.

Hac propter placuit Thuscis de more vetusto

Acciri vates: quorum qui maximus avo

Aruns incoluit deserta mania Luna:

Fulminis edoctus motus, vena s'q; calentes

Fibrarum, & cursus errantis in aëre penna.

Quoniam verò in Augures incidimus, de iis nonnulla præfari haud abs re erit. Augures propriè avium garritum observabant: Auspices, volatum; sed crebrò confunduntur. In avibus autem garritus, volatus & pastus observabantur. Avium aliæ erant oscines, quæ cantu seu garritu; aliæ præpetes, quæ volatu putabantur prædicere; harum rursus variæ erant differentiæ, funebres, cliviæ, arculæ, volcræ, remores, inebræ, aliæq; multæ, de quibus *Plinius l. 10. c. 13. 14. 18. Gellius l. 6. c. 6. Servius in Virgil. Aen. 2. Festus in voce Oscines.*

Auguria captaturi cælum eligebant purum & serenum. Lituum, qui erat baculus incurvus augurale signum, manu tenebat Augur, quo cœli regiones designabat, & metas intra quas contineri debebant auguria, metiebatur. Templum vocabantur illæ metæ, à contemplando. Post absolutas preces, velato capite, toga duplici augurali candida, confidebant; intentisq; ad cælum oculis, attentè expectabant si quæ signa sese offerrent. Si objiceretur avis aliqua, considerabant quo volatu ferretur, an obliquo, vel prono, vel supino motu corporis. Item, ad dextram vel ad sinistram canerent oscines.

Præterea gallinacei ad auguria captanda servabantur clausi caveis, loco sacro. Pullarius summo mane & primo diluculo, imperato de more silentio, caveâ reclusâ, offam pul-
lis exhibebat: quod si ad oblatum cibum involarent galli, &
avidè eum depascerentur, ita ut ex eorum rostro aliquid labe-
retur & terram paviret, quod tripudium faceret solistimum,
ex eo Augur felicem rerum successum à Deo promitti asse-
rebat.

Divinabant etiam aruspices & extispices, ex inspectione
viscerum victimarum, quas exenteratas diligentissimè explo-
rabant; imò ipsas ranas. Juven. — *Ranarum viscera nunquam*

Inven. Sat.
3. l. 1.

Inspexi. Maximè circa hepar curiosi erant, quod in eo
vaticiniorum sedem propriam putabant; Alias quoque vi-
scerum partes, ut cor, folliculum fellis, lienem, pulmonem,
exta, non minori sedulitate contemplabantur, an omnia con-
venirent. Nisi enim omnia congrua essent, alienati numinis
signa portendebant; si verò erant integra, Deos benevolos
promittebant. Nugacissima commenta! quorum tamen
neglectui, Romani clades P. Claudii & Lucii Junii, bello Pu-
nico primo; & Flamini bello secundo, tribuère.

Collapsam hominum socordiâ miram hanc scientiam
& Reipublicæ ad eò necessariam, pro singulari sua sapientia,
restituit Claudius Imperator, *Retulit ad Senatum*, inquit Ta-
citus, *super collegio haruspicum, ne vetustissima Italia disciplina per
desidiam exolesceret: sapè adversis Reipublicæ temporibus accitis quo-
rum monitu redintegratas ceremonias, & in posterum rectius: Pri-
moresq; Etrurie spontè aut Patrum Romanorum impulsu retinuisse
scientiam & in familias propagasse: quod nunc segniùs fieri, publica
circa bonas artes socordia, & quia externa superstitiones valescant.
Lata quidem in prasens omnia; sed benignitati Deum gratiam refe-
rendam, ne ritus sacrarum inter ambigua culti, per prospera oblitera-
rentur. Factum ex eo S. C. viderent Pontifices, qua retinenda firman-
da.* Haruspicum. Vide Polybium l. 1. Val. Maximum l. 1. c. 4. T.
Livium l. 22. Ciceronem de Divin. l. 1. & 2. & de Nat. Deorum.

Tac. Ann.
11.

Tages

*Nil sine me fletrusc, sacris intent, Haruspex
Aggreditur: leges quem docui augurij.*

TAGES

FUIT Tages, ut Beroso placet, Noæ trinepos ex Camo; filius Aruntii. *Marlos* ab Etruscis appellatus est, ad quos se recepit, quosq; in sacris, divinatione, auguriis, & aruspicina instituit. *A Camefo enim*, id est *Camo*, inquit idem Berosus, *per manus hac scientia ad posteritatem, longo temporum intervallo pervenerat; semperq; ceremoniarum, superstitionumq; adjectione in immensum creverat.*

De Tage Cicero ita tradit, *Tages quidam dicitur in agro Tarquiniensti, cum terra araretur, & sulcus alius esset impressus, extitisse repente, & eum affatus esse qui arabat. Ejus aspectu cum obstupisset bubulcus, clamoremq; majorem cum admiratione edidisset, concursum esse factum, totamq; brevi tempore in eum locum Hetruriam convenisse. Tum illum plura locutum multis audientibus, qui omnia ejus verba exceperint, literisq; mandaverint. De eodem sic Ovidius Metamorph. l. 15.*

*Haud aliter stupuit, quam cum Tyrhenus arator
Fatalem glebam medius aspexit in arvis,
Sponte sua primam, nullos agitante moveri;
Sumere mox hominis, terræq; amittere formam;
Oraq; venturis aperire recentis fati.
Indigena dixeret Tages; qui primus Hetruscam
Edocuit gentem casus aperire futuros.*

Hic itaque à parente edoctus, brevi celeberrimus evasit, & aruspicinam, extispiciorum scientiam ac sacrificiorum ritus sic excoluit, ut eorum primus author habitus sit; quod & Lucanus testatur his verbis,

*At fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Finxerit ista Tages.*

Nec has modò superstitiones Hetruscos docuit, sed & remedia quibus arcerentur tempestates, sedarentur venti, &

grandines averterentur ab agrorum finibus. Nempe averti grandinem, tempestatem, & lolium ipsum à segetibus, si quis crocodili pellem, vel vituli marini per spatia possessionis circumferat; aut si ubi instare malum videt, oblato speculo, imaginem nubis accipiat; aut si ad limites agri caput asini suapellenudatum, affigat. Verba sunt Columellæ,

*Ipse novas artes varia experientia rerum
Et labor ostendit miseris, ususq; magister
Tradidit agricolis ventos sedare furentes,
Et tempestates & huscis avertere sacris.*

*Hinc malarubigo virides ne torreat herbas,
Sanguine lactantis catuli placatur & extis.*

*Hinc caput Arcadici nudum cute fertur aselli,
Tyrrhenus fixisse & ages in limite ruris.*

Ejusmodi *ἀνοργοναία* & malorum averruncatoria, non soli Ethnici usurparunt, sed & alii. In hoc censu repono Judæorum phylacteria, & Pseudo-Christianorum amuleta, characteres, figuras, cruces, reliquias, cereas agni effigies, Scripturæ sacræ testimonia, cantiones magicas, ligaturas, aliâq; ejusmodi collo appensa, per quæ se custodiri ac servari à malis Superstitiosi credunt. Ista tanquam impia & ab Evangelii doctrinâ aliena, abjicienda sunt. Magicas enim superstitiones sapiunt, quibus Diabolus illudit hominibus.

Cæterum aruspicia & extispicia illa, quorum authores fuerunt Aruns & Tages, tanti æstimabantur apud Romanos, ut de his integros libros conscriptos servarent Pontifices, ad quorum normam oportebat omnia agi. Prædictiones futurorum inde colligebant, quæ instar oraculorum apud eos habebantur; neque quicquam aggrediebantur, quin prius sacrificiorum hos ritus, accurata indagatione perlustrassent. Credebant enim victimas, notis monitricibus affici à Diis quibus immolabantur.

Aylas Augur Hetruscus.

*De pecudum sibras presagi, fulminis ignes
Et linguas volucrum, sideraq; alta rego.*

The text in this section is extremely faint and largely illegible. It appears to be a series of lines of text, possibly a description or a list of items, arranged in a columnar format. Some words are barely discernible, but the overall structure suggests a formal or academic text.

A S Y L A S

ASYLAS & ipse Hetruscus, auguriorum scientiæ magistrum habuit celebrem illum Tagem; fuitq; ob divinandiscientiam & extispicium clarus. Hunc sic commendat Virgilius Aen. 10.

Tertius ille hominum Divumq; interpretas Asylas,

Cui pecudum fibra, cali cui sidera parent,

Et lingua volucrum, & prasagi fulminis ignes.

De cæli syderibus & fulmine meminit Poëta, quia Augures non modò aves spectabant, sed & cælum ac metecora, Primò enim observabant cæli aspectus & influxus; & ex Astris, quibuscum analogiam esse ad singulas ætates hominis, corporis partes, & animi quoque affectiones affirmabant, de variis eventibus vaticinabantur. Exempli gratia, cum de morbo vel sanitate consulentium præfagire nitebantur, attendebant ut ætati eorum convenientem Planetam deligerent; verbi causa, seni Saturnum; adolescenti Mercurium; viro Jovem: deinde etiam Planetam cupiditati uniuscujusque respondentem; ut Martem iracundo; Venerem libidinoso &c. Præterea Signum quod parti corporis quam juvare vel lædere cupiebant, præesse sibi fingebant: Si capiti Aricrem; si pedibus Pisces. Quæ omnia utcunque vana & stolta, non modò in usu fuerunt apud Augures Ethnicos, sed & hodiè à variis usurpantur. Apud Laërtium meritò ridetur ab anu domestica Thales, qui cum domo exiret contemplandorum syderum causa, in subjectam fossam incidit, *Quidenim, inquit anus, qua sunt in cælis te comprehensurum arbitraris, quia qua sunt ante pedes videre non vales?* Hoc hominum genere nihil stolidius,

Quod est ante pedes nemo spectat: cali scrutantur plagas.

Scitè

OLENUS CALENUS

Scitè ridet Thomas Morus quendam Astrologum mœchæ maritum, qui cùm futura ex astris se prævidere jactaret, domesticum de decus ignorabat. His in eum ludit,

Astra tibi at hereo pandunt sese omnia vati,

Omnibus & qua sint fata futura monent.

Omnibus ast uxor quo se sua publicat, id te

Astra, licet videant omnia, nulla docent.

Ex meteoris etiam captabant vaticinia aruspices; contemplabantur enim tonitrua; si ad lævam vel impari numero intonuisset; si ab ortu fulmina circularentur; si circumacta per cælum in eandem partem reflecterentur; vel si vibrata è nubibus à terra resiliuissent; Si crebris ignibus fusissent; Si è cælo sereno tonuisset; Si ab Occasu, vel per Septentrionem in Occasum ferrentur fulgura, & alia ejusmodi.

Habebant autem Augures lucos & aras, & peculiaria sacra ad clicienda fulmina, quæ vel bruta dicebantur vel fatidica.

OLENUS CALENUS

Olenum inter præcipuos Hetruriæ Vates & Aruspices numerant Historiæ. Is enim dicitur prædixisse qualis futurus esset Romani Imperii status. Nam cùm Tarquinius Superbus Capitolinam arcem conderet, in fundamentis inventum est caput humanum, vel ut alii malunt, equinum. Quâ de re Aruspices ex Hetruria convocati & consulti sunt, Olenus Calenus inter cæteros, vates præstantissimus, & in Aruspiciæ scientia optimè versatus: Is asseveravit, caput hoc quod inventum erat, portendere summam Monarchiam & imperium urbi, cui totus orbis subiceretur; idq; propagatum iri, & incrementa sumpturum bello. Esse enim equum animal generosum, pugnis & conflictibus gaudens. Auguris responsum Romani faustum sælixq; sumpservunt; arcem Capitolinam

Olen, Calen,

Quod caput effossum Tarpaei in monte videtur
Summi illi fascis denotat imperij-

mensuram adhibere non debet
quod si adhibere non debet
non debet adhibere non debet

mensuram adhibere non debet
quod si adhibere non debet
non debet adhibere non debet

Handwritten text, likely a title or description, located below the illustration. The text is faint and difficult to decipher, but appears to be written in a cursive or calligraphic style.

Thyodamas Melampodis filius.

*Conferat mecum magnorum arcana Deorum
Partiri, et visas Amphiaras avae*

Helen, Priami et Hecubæ fili,

*Æquoreis ne fidat aquis Pirrhum instrue Regna
Tandem et Hectorea coniuge grat, erit.*

pitolium vocaverunt, vel ab invento capite equino, vel quod mundi caput futura esset. Exitus postea comprobavit, non falsam aut vanam fuisse prædictionem. Vide *Plinium lib. 28. cap. 2.*

THYODAMAS

Melampus ille Me i ina clarus, qui filias Proeti Argivo-^{*Plin. l. 28. cap. 5.*}rum Regis, quæ furiis agitatae se vaccas credebant, propinato elleboro sanavit; ex uxore Amphianassa genuit Thyodamantra. Hic præstans fuit Medicus, Augur & Vates celeberrimus: de quo Statius lib. 8.

*Insignem fama, sanctoq; Melampode cretum
Thyodamanta volunt; qui cum ipse arcana Deorum
Partiri, & visas uni sociare solebat
Amphiaraius aves: tantæq; haud invitæ artis
Gaudebat dici similem, juxtaq; secundum.*

Ajunt eum intellexisse voces avium, & cum illis fuisse collocutum.

HELENUS

EX numerosissima illa prole, quam suscepit Priamus Rex Trojanorum ex Hecuba uxore, unus fuit Helenus. Hunc augurem præstantissimum vocat Homerus Iliad ζ.

Πριάμίδης ἢ ἑλενος οἰωνοπόλεως ὄχι ἄριστος.

Ad eum authorem refert Suidas *χερσοσκηπικῆ* vaticinia, cum ex manuum lineamentorum consideratione, futuræ fortis status prænuntiatur. Is dum obsidebatur Troja, non modò populares suos consiliis & prædictionibus juvit, sed & fortiter cum hoste dimicavit. *Iliad N.* Prædixit Ilii excidium sicut & Cassandra soror, suadebarq; Priamo patri vitandis

H

tantis

tantis malis, ut Helena, quæ belli causa erat, restitueretur Menelao marito; hujus cum respuisset sana consilia Priamus, Paridi filio gratificari cupiens, capta est Troja & diruta, tota ferè Asia deleta, tamq; numerosam prolem miserimus Priamus cum regno & vita amisit. Helenus reliquis fratribus aut cæsis aut captivis, ipse Pyrrho Achilles filio sorte obtigit: huic charissimus fuit, propter prudentiam & vaticinandi scientiam quæ excelebat. Cùm Principes Græci reditum in patriam pararent, illis prædixit Helenus naufragia & adversos casus, nisi varia quæ suadebat sedulo caverent; cùm verò illi monitis non paruisent, plerique ad Caphareum fluctibus absorpti sunt. Pyrrhus verò Heleni monitis obtemperans, felici navigatione in patriam reversus est.

Redux Helenum honorificè excepit; illiq; Andromachem Hectoris cæsi viduam, desponsavit; concessitq; regni sui partem in montanis Epiri, ubi ipse condidit urbem ad similitudinem Trojæ, in qua profugum Æneam excepit hospitio. Hunc consuluit Æneas de futuris eventibus, ut ipse narrat Æneid. 3.

*His vatem aggredior dictis, ac talia quæso,
Trojæ gena interpres divum qui numina Phæbi,
Qui tripodas, Claris lauros, qui sidera sentis,
Et volucrum linguas, & præpetis omina penna:
Fare, age & c.*

—Hac deinde canit divino ex ore Sacerdos.

LAOCOON

Hic quoque Heleni frater, Priami & Hecubæ filius, Apollinis Sacerdos, Vates nobilis, & rerum scientia insignis habitus est: afflatus enim numine Apollinis futura prædixit. Lugendo verò casu perit in Trojæ expugnatione. Cùm enim equum illum ligneum vastitatis immensæ fabricassent Græci, quem

Laocoon Priami et Hecubae filii,

*Eventus rerum incertos praediceret nostrum est.
Hoc mihi Tymbrae, nunc, Apollo dedit.*

Handwritten text, likely a signature or inscription, located below the illustration. The text is extremely faint and difficult to decipher, but appears to be written in a cursive or semi-cursive hand.

Philis Mercurij filius

*Ille ego sum, vocitat tellus quem Lesbica Proles
Qui Xerzem in graecos arma movere foro.*

quem armatis oppletum, seu Minervæ sacrum, in urbem ruptis mœnibus invexerant; Laocoon vates multum reclamavit, & aut hoc inclusos ligno occultari Græcos Duces, aut machinam in muros & urbis excidium fabricatam esse asseruit; imò hastam sumptam summis in latus equi contorsit viribus, quo ictus, auditus est armatorum crepitus. Sed quò minus Trojani prudentis vatis prædictionibus obtemperarent, prohibuit portentum. Dum enim in fatalem machinam vociferatur Laocoon, & ferro Argolicas scœdare latebras suadet, Ecce gemini angues sibilantes & linguas vibrantes qui

————— agmine certo
 Laocoon a petunt; & primum parva duorum
 Corpora natorum, serpens amplexus uterque
 Implicat, & miseros morsu depascitur artus.
 Post illum auxilio subeuntem ac tela ferentem
 Corripunt, spirisque ligant ingentibus &c.
 Ille simul manibus, tendit divellere nodos,
 Perfusus sanie vittas, atrox, veneno,
 Clamores simul horrendos ad sidera tollit.

Exin dracones fugiunt ad Palladis delubrum, seq; sub pedibus Deæ, & clypei sub orbe tegunt. Tum omnes pavidi justas pœnas dedisse Laocoonia dixerunt, & scelus expendisse, qui hastam intorsisset tergo Minervæ sacri equi. Cum itaque fatalem illum equum intra muros admisissent Trojani: Duces Græcorum noctu ex equo se promunt; invadunt urbem vino somnoq; sepultam; cædunt vigiles, portisq; parentibus excipiunt socios, agmina conscia jungunt, & Trojanos ad internecionem delent.

P R Y L I S

MEntio equi Trojani mihi Prylem vatem in memoriam revocat: hic enim à Palamede delinitus donis, istum

modum edocuit quæ Troja expugnaretur; equi Durii, hoc est lignei rationem præmonstrans, intra quem delituerunt audacissimi & solertissimi Græcorum Duces. Fuit verò Prylis, Cadmi sive Mercurii filius, & Issæ nymphæ; qui ab Apolline ejus sacris præerat, spiritu Pythonico afflatus, oracula reddebat. Inter cætera quæ illi tribuuntur, hoc memorabilius est, quod Græcis prædixisse fertur, ex Asiæ regionibus venturum regem potentissimum cum infinitis armatorum myriadibus, qui totam Græciam inundaret: verum hunc Monarcham à Græcis, numero longè inferioribus, vincendum. Hoc vatis effatum Græcis animos excitavit, cum Xerxes bellum Græciæ intulit, eòq; venit cum multitudine militum & classiariorum propè innumerabili. Herodotus *lib. 6.* ultra ter vicies centena millia fuisse prodit: ut non immeritò proditum sit, flumina ab exercitu ejus siccata, terras pelago pontibus junctas, omnemq; Græciam vix capiendæ multitudini fuisse. Verum juxta vaticinium Prylidis, tanti exercitus in Græciam introitus, quàm terribilis, tam turpis ac fœdus discessus fuit. Ad Salaminem enim navali prælio superatus est à Themistocle, qui vix secum quatuor millia hominum ducebat; idq; tanta suorum clade, & ignominia, ut Xerxes parva scapha effugiens, vix se in Asiam receperit.

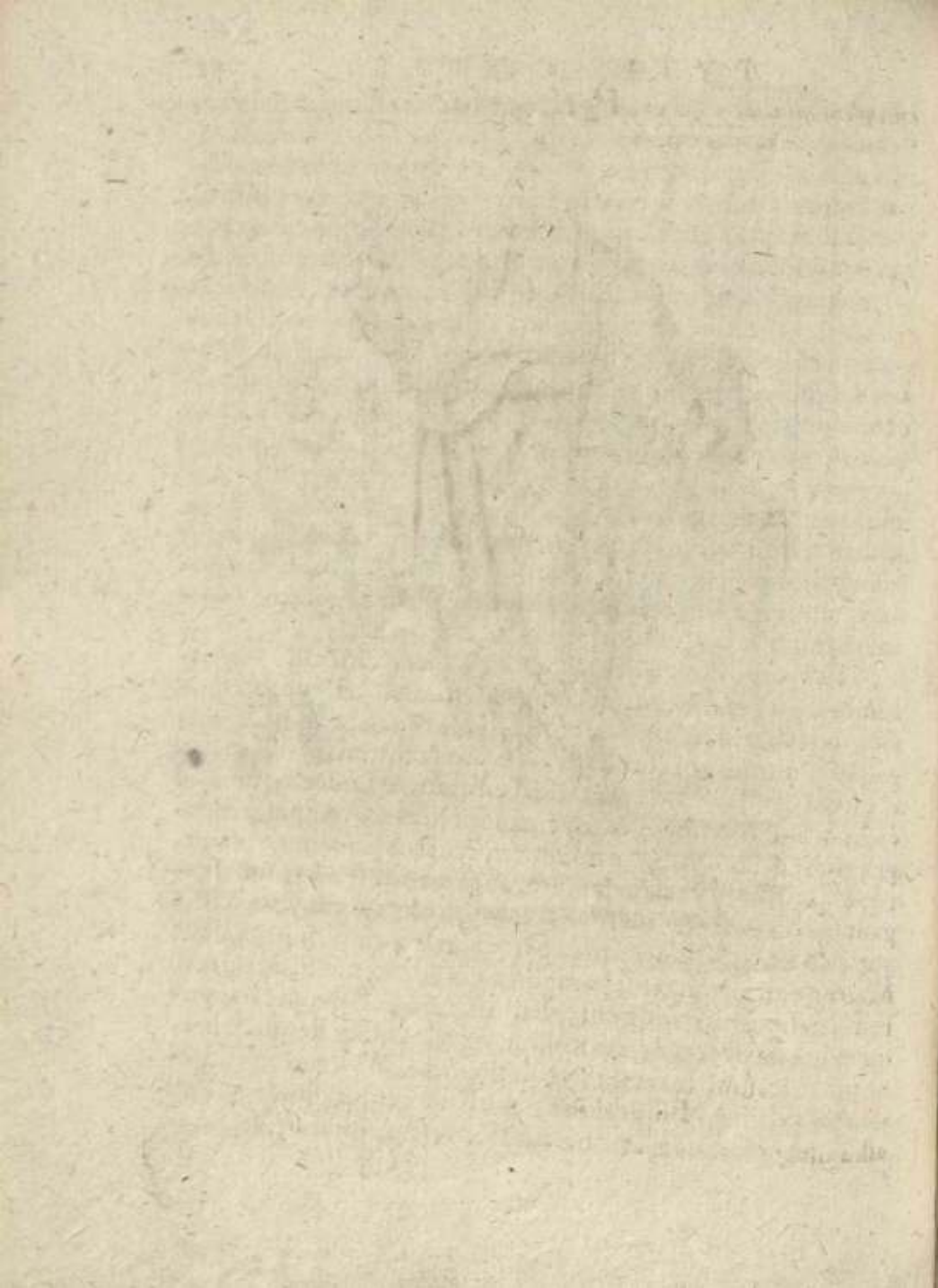
P Y T H A G O R A S

INter Vates Pythagoras nomen profitetur suum. Imò Aristippus Cyrenæus, teste *Diogene Laërtio*, ait illum, *Pythagoram* idcirco appellatum, quod veritatem perinde ac *Pythius* ipse loqueretur. Augur præterea fuit, & Magus, quod testatur Plinius & Plutarchus. Proditur enim memoriæ, quum supervolantem aquilam susurraminibus excantasset, ita deduxisse, ut mitem redderet ac prorsus cicurem. *Pythagoras*, inquit Ammianus, *femur suum aureum ostentabat, & cum aquila collo-*

Pythagoras

*Quidquid Pythagoram nescisse fatemur id ipsum
Nemo hominum potuit pectore percupere.*

colloquens subinde visebatur. Ferunt eum eodem die & hora, Crotonæ & Metaponti conspectum fuisse, ibiq; collocutum cum amicis. Tradunt quoque, fuisse ursam feritate ac vastitate corporis inusitatâ horrendam; eam ad se venire iussisse, quæ statim paruit, & domum abductam reddidisse cicurem: Mox dimissurus, quasi iurejurando adegisse, ne in posterum ullum animal læderet; eam in quod adjurata recesserat, summâ fide præstitisse. Scribit Plutarchus *in Vita Nummæ*, Pythagoram propè Tarentum conspexisse bovem, fabariam segetem morfu carpentem & pedibus obterentem: tum bubulcum admonuisse, bovem juberet frugibus parcere; Cui pastor ridens, *Ego*, inquit, *bobus præcepta dare nescio; Tu qui in scholis versatus es, id illi præcipito:* Evestigiò Pythagoram bovis auribus insufurrasse bovemq; abire iussisse, qui statim recessit, & vellicare segetem destitit; quin & in futurum ejusmodi pabulo abstinuit. Ajunt etiam cum illo familiares Genios fuisse obversatos, eorumq; adminiculo Pythagoram præcipuè enituisse. Quod & de Socrate dictum est.

Fuit verò hic vir ortu Samius, Mnesarchi (alii Marmarum vocant) gemmarum sculptoris, filius. Ægyptum primò, mox Babyloniam ad perdiscendos syderum motus, originemq; mundi spectandam profectus, summam scientiam consecutus est. Inde regressus, Cretam & Lacedæmona ad cognoscendas Minois & Lycurgi inclitas ea tempestate leges, contendit. Quibus omnibus instructus Crotonam venit, populumq; in luxuriam lapsum, autoritate sua ad usum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem, & vitia luxuriæ caususq; Civitatum ea peste perditarum, enumerabat. Matronarum quoque separatam à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obsequia in viros; nunc illos modestiam, & literarum studium. Inter hæc velut genitricem virtutum frugalitatem, omnibus ingerebat; consecutusq; disputationum assiduitate erat, ut matronæ auratas vestes, cæteraq; dignita-

tis suæ ornamenta, velut instrumenta luxuriæ deponerent, eaq; omnia delata in Junonis ædem, ipsi Deæ consecrarent. *Hæc ex Iustino lib. 20.*

Totam autem Philosophiam suam mysteriis velavit, symbolicamq; & perplexam docuit, more Ægyptiorum, aliorumq; Orientalium, quorum instituta penitus hausit, ut Josephus *contra Appionem*, & Eusebius tradiderunt. Ambrosius de Pythagora hæc habet, *Cum ex populo Iudeorum, inquit, ut plerique arbitrantur, genus Pythagoras duxerit, ex ejus disciplinâ derivavit etiam magisterii præcepta; meritòq; magnus apud Philosophos habitus, qualem, ut ajunt, vix reperias ullum.*

Inter ejus dogmata, præcipuum fuit tantoperè decantata illa Metempsychosis, ab Ægyptiis accepta; quâ credebatur animam hominis è mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus immigrare. De hac sic ipse Pythagoras apud Ovidium *Metam. 15. 3.*

*Morte carent anima, semperq; priore relicta
Sede, novis domibus vivunt habitantq; recepta.*

Recenset deinde in quæ corpora anima sua migraverit; affirmat nempe se primò fuisse Æthalidem Mercurii filium; postea Euphorbum, nobilem illum Trojanum Iliaco in bello à Menelao occisum; deinde Herimotimum; tum Pyrrhum; ac denique Pythagoram; scq; omnium meminisse præteritorum. Ajunt cum aliquando præteriens animadvertisset catulum à quodam verberari, illum reprehendisse, quod injuriam faceret animæ boni viri, qui sibi amicus fuisset. Ista deliria festivè suo more ridet Lucianus. Scitè quoque ad hoc placitum ludit Ausonii Epigramma, in execrandum quendam Marcum, *Perversa Veneris postico vulnere fossorem*, ut Poëta loquitur: quærit enim hic à Pythagora, qualis evasurus sit post mortem impurus ille prædico; respondet Pythagoras,

*Non taurus non mulus erit, non hippocamelus,
Non caper aut aries; sed scarabeus erit.*

*Vide A.
Gellium
l. 4. c. 12.*

*Luc. Dial.
Galli &
Mycilli,*

Scarabæus scilicet ex eorum genere qui stercorei vocantur.

Ordo autem atque ratio Pythagoræ recipiendi instituendiq; discipulos, huiusmodi fuisse traditur. Jam à principio adolescentes qui sese ad discendum obtulerant *ἠσυχία* *ἠσυχία*. Id verbum significat mores naturasq; hominum conjectatione quadam de oris & vultus ingenio, deq; corporis filo atque habitu, sciscitari. Eum qui exploratus ab eo, idoneusq; compertus fuerat, recipi in disciplinam statim iubebat, & tempus certum tacere. Quinquennale ut plurimum erat silentium, sed aliquando minori spacio circumscribatur, pro auditorum ratione, & æstimato captu solertix; quanquam nemo minus tacuit quam biennium. *Vire enim ille ingenio ingenti, ut loquitur Apuleius, ac supra captum hominis animi angustior, nihil prius discipulos suos docuit quam tacere, primaq; apud eum meditatio sapientis futuro, linguam coercere, verbaq; quæ voluntia Poetæ appellant, ea detractis pinnis intra murum candentium dentium premere.* Is autem qui tacebat, quæ dicebantur ab aliis audiebat, neque percunctari si parùm intellexerat, fas erat. Ast ubi res omnium difficillimas, tacere, audireq; didicerat, esseq; silentio eruditus, cui nomen erat *ἠσυχία*, tum verba facere & quærere, quæq; audisset scribere, & quæ ipse opinaretur, potestas erat. Verùm cum extraneis de iis quæ didicisset, loqui illicitum. Cicero *lib. 1. de Nat. Deorum, Nec tu me celas ut Pythagoras solebat alienos.* *ἠσυχία* ab Ægyptiis, qui *Harpocratem* silentii Deum colebant, accepit Pythagoras; ab hoc verò fortasse Numa Pompilius, qui fuisse dicitur Pythagoricus: Hunc enim silentii Deam *Agenorā* nomine, quæ *Macrob. 1. 3. Stat. cap. 9.* ore obsignato pingebatur, quæque inter Tutelares Romæ Deas recensetur à Macrobio, coluisse, testis est Plutarchus *in ejus Vita.*

Id tamen affirmare nolim quod statuunt nonnulli, Numam Pompiliū fuisse Pythagoræ discipulum. Cicero enim Numam annis permultis antè fuisse quam esset Pythagoras affirmat, *De Orat. l. 2.* Idem scribit Pythagoram fuisse in Italia

iisdem

Tuse. qu.
l. 4. iisdem temporibus quibus L. Brutus patriam liberavit. Hoc ipsum affirmant T. Livius *lib. 1.* & Solinus *cap. 16.* cujus hæc sunt verba, *In Samo nihil nobilius quàm Pythagoras civis, qui mox offensus fastu tyrannico, relicta domo patria, Bruto Consule, qui Reges urbe exegit, Italiam advectus est.* Gellius verò vult eum in Italiam venisse, Tarquinio Superbo regnante. Vide præterea Franc. Floridum Sabinum *lib. 1. Succisvar. lect. cap. 13.*

Gell. N. A.
l. 7. c. 21. Causam quare in Italiam Pythagoras profectus est, hanc fuisse refert Laërtius *in ejus vita*; quod post longam peregrinationem in patriam redux, eam à Polycratis tyrannide oppressam offendisset. Alii Sylofontem Polycratis fratrem & successorem, fuisse volunt; Eum enim Strabo ad eò sæviter regnasse scribit, ut plurimi cives Samum desererent.

Strabo l. 14. Cæterùm Pythagoras descendi cupiditate ultimasteras peragravit; Ægyptum lustravit, ibiq; viginti duos annos versatus est, ut scribit Jamblicus. Persarum etiam Magos adisse referunt Isocrates, Cicero, aliiq;. Arabas, Ebræos, Chaldæosq; accessisse testatur Porphyrius; multaq; Judæorum dogmata amplexum Clemens Alex. *lib. 1.* affirmat. Quod verò Judæi sanguine abstinuerint, hinc fortè omnibus animalibus abstinuit, de quo sic ille apud Ovidium,

Metam. l. 15

*Parcite mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora; sunt fruges, sunt deducuntia ramos
Pondere pomæ suo, tumidaq; in vitibus uva
Sunt herba dulces &c. alimentaq; dulcia tellus
Suggerit, atque epulas, sine cade & sanguine præbet &c.
Heu quantum scelus est in viscere viscera condidi, &c.
Alteriusq; animantem animantis vivere letho?*

Juvenalis *lib. 5. Sat. 15.*

*Aspicimus populos, quorum non sufficit ira,
Occidisse aliquem; sed pectora, brachia, vultum,
Crederint genus esse cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, si nunc hac monstra videret*

Pytha-

*Pythagoras? cunctis animalibus abstinuit qui, ^{μὴ οὐ βούρ}
Tanquam homine, & ventri indulget non omne legumen.*

Multi Arithmeticam inventum Pythagoræ esse scribunt. Numeris constare hoc universum tradebat, summumq; hominis bonum in exactissimâ numerorum scientiâ positum esse existimabat. In Medicinæ etiam præceptis & curatione morborum apprimè fuit exercitatus. Dicitur præterea pondera & mensuras invenisse. Etiam Chymix peritum fuisse qua metalla mutantur, volunt nonnulli. Cum Aristarcho Samio, terram moveri docuit, Alphabero Cadmi Phœnicum regis, adjecit literas *υ, ζ, η, θ, α.* Erudiebat discipulos suos in Geometriâ, Gnomonicâ, Musicâ, aliisq; disciplinis quas *μαθηματικά* vocant Græci. His scientiis ornatos, ad perspicienda mundi opera & principia naturæ provehebat, ac tunc denique vocabantur *φυσικοί*. Omnes qui à Pythagorâ in cœtum discipulorum admittebantur, quod quisque pecuniæ habebat in medium dabat, & coëbatur societas inseparabilis, quam Græci *κοινὸν βίον* appellant.

Author est Cicero tantum existimationis apud suos adeptum esse, ut si quid affirmaret in disputando, si ex iis quaereretur quare ita esset, respondere solitos, *ἄυτὸς εἶπε ἴψε dixit.* Ipse autem erat Pythagoras; tantum opinio præjudicata poterat, ut etiam sine ratione valeret autoritas. Discipulos quoque esu carniū & animatis abstinere iussit, voluitq; ita facili afflueriviectu, ut igne ad coquendum opus non esset. Aquæ potum tantum illis concessit, ne acumen ingenii gravaretur ebrietate. Tradunt eisdem à fabis abstinuisse. Refertur enim in ejus symbolis; *A fabis abstincto.* Lucianus Pythagoram apud Inferos introducit affirmantem, par esse scelus comedere fabas & capita parentum; citaturq; à Clemente Alex. lib. 3. *Σίρωμ.* hic versus.

ἴσον π κυμαῖς πείζειν, κεφαλὰς π τοκέων.

Quidam per *κυάμους* quibus abstinere homines jubebat Pythagoras, intelligunt non fabas legumentigenus, sed ova, quod

quod in iis sit animalium *κύνος fatuus & conceptio*, à quibus abstinebant quoque Pythagorici, Laertio teste. Alii, inter quos Plutarchus *ἐκ τῶν ἀγῶνις, Fabis abstinere* ita interpretantur, ut Magistratus fugerent, qui olim suffragiis per fabas latis, quæ in urnam conjiciebantur, in primis apud Athenienses, creabantur. Nonnulli per *κύνον* eam partem sexus muliebris intelligunt, quam pudor nominare vetat, *ὅτι τὸ κύνει, concipere, uterum gerere*: hocq; præcepto censent Pythagoram à scortatione homines dehortari voluisse. Ac sanè ipsum Veneris temperatissimum fuisse ex Laërtio constat; qui refert illum censuisse concubitum quocunque tempore sanitati officere, atque infirmitatem corpori conciliare. Alii denique id juxta literam accipiunt; & ex Ægyptiorum placitis hoc Pythagoram hausisse censent. Herodotus enim scribit, neque ferere fabas, neque comedere Ægyptios, atque etiam à conspectu earum abhorreere; quoniam, ut ait Cicero, inflationem afferunt & animum perturbant.

Familiaria quædam habuit Symbola, quæ peti possunt ex Laërtio,

Nonnullos ejus libros citat Laërtius, quanquam nonnulli existiment nihil scripsisse. Aurea quæ inscribuntur Pythagoræ carmina, Lyfidis ejus discipuli, vel alterius Pythagorici sunt. Ajunt tamen tres libros scripsisse, quos Plato centum minis, *hoc est*, mille coronatis aureis sibi emi curavit.

Fabulabatur Pythagoras se ad Inferos descendisse ibiq; Homeri & Hesiodi animas vidisse diris cruciatibus affici, quod de Diis turpia & impia finxissent.

Verum cum annos viginti Crotonæ commoratus fuisset, Metapontum se contulit; ibiq; decessit octogenarius, vel secundum alios, anno ætatis nonagesimo. Quidam cum inediâ periisse scribunt. Plutarchus vivum exustum idq; evenisse in Milonis Crotoniata domo prodit, à quodam quem in disciplinam admittere abnuisset. Alii interfectum volunt à Syracusanis, dum agrum fabaceum circuibat. Tanta fuit hu-

Spurina

*Vis fatis pro
dentis ho-
minum est
inevitabili*

*Martis Idus adsunt Iuli: tu averte cavendo
Fata, futura tibi est sanguinolenta dies.*

jus Philosophi admiratio, ut ex ejus domo Templum facerent, eumq; pro Deo colerent. Hoc in ejus modestiæ testimonium vulgò observatur, quod cum alii doctrina exculsi, se *obspus sapientes* esse jactarent, hic se non Sapientem sed sapientiæ studiosum professus est: unde sequentis ævi eruditi, Philosophi dicti sunt.

Qui plura de Pythagora cupit, adcat Isocratem in *Busiride*: Diogenem Laërtium, Lucianum in *Vitarum auctione*. A. Gellium *lib. 11.* Apuleium *Florid. 2. extre.* & è recentioribus I. Ger. Vossium *de Phil. Antiquis.*

S P U R I N A

Julii Cæsaris cædes variis prodigiis & prædictionibus denuntiata est. Author enim est Corn. Balbus, familiarissimus Cæsaris, *referente Suetonio*, paucos ante hujus mortem menses, cum in colonia Capua deducti lege Julia coloni, ad extruendas villas sepulcra vetustissima disjicerent, tabulam æneam in monumento in quo dicebatur Capys, conditor Capuæ, sepultus; inventam esse conscriptam literis verbisq; Græcis, hac sententiâ, *Quando ossa Capys detecta essent, fore ut in lo prognatus manu consanguineorum necaretur, magnisq; mox Italia cladibus vindicaretur.* Sed cætera ejusmodi nunc quidem mitto. Vivebat Romæ, Julii Cæsaris tempore, Spurina Aruspex celeberrimus, quem ob augurandi scientiam & vaticinia, tantopere laudant ejus seculi authores. Inter cæteras quæ illi tribuuntur prædictiones, memorabilis est illa ad Cæsarem adhortatio, *Caveret periculum quod non ultra Martias Idus proferretur.* Cum is dies advenisset, & Cæsar in Curiam proficilceretur, quanquam dehortante Calpurnia uxore, somnio exterrita, occurrit fortè Spurina, ad quem Cæsar conversus, cum irridebat, & ut falsum arguebat, quod sine ulla noxa Idus Martiæ adessent. Cui respondit Spurina, *Vene-*

runt quidem, sed non praterierunt. Ac sanè vix Curiam ingressus est & Tribunali confedit Cæsar, cum eum specie officii circumsteterunt conjurati; illicoq; Cimber Tullius ab utroque humero togam apprehendit, deinde Cassius adversum vulnerat paulò infrà jugulum; denique reliqui conjurati strictis gladiis, Imperatorem, ad statuam Pompeij, humi jacentem, tribus & viginti plagis confoderunt.

APOLLONIUS TYANÆUS

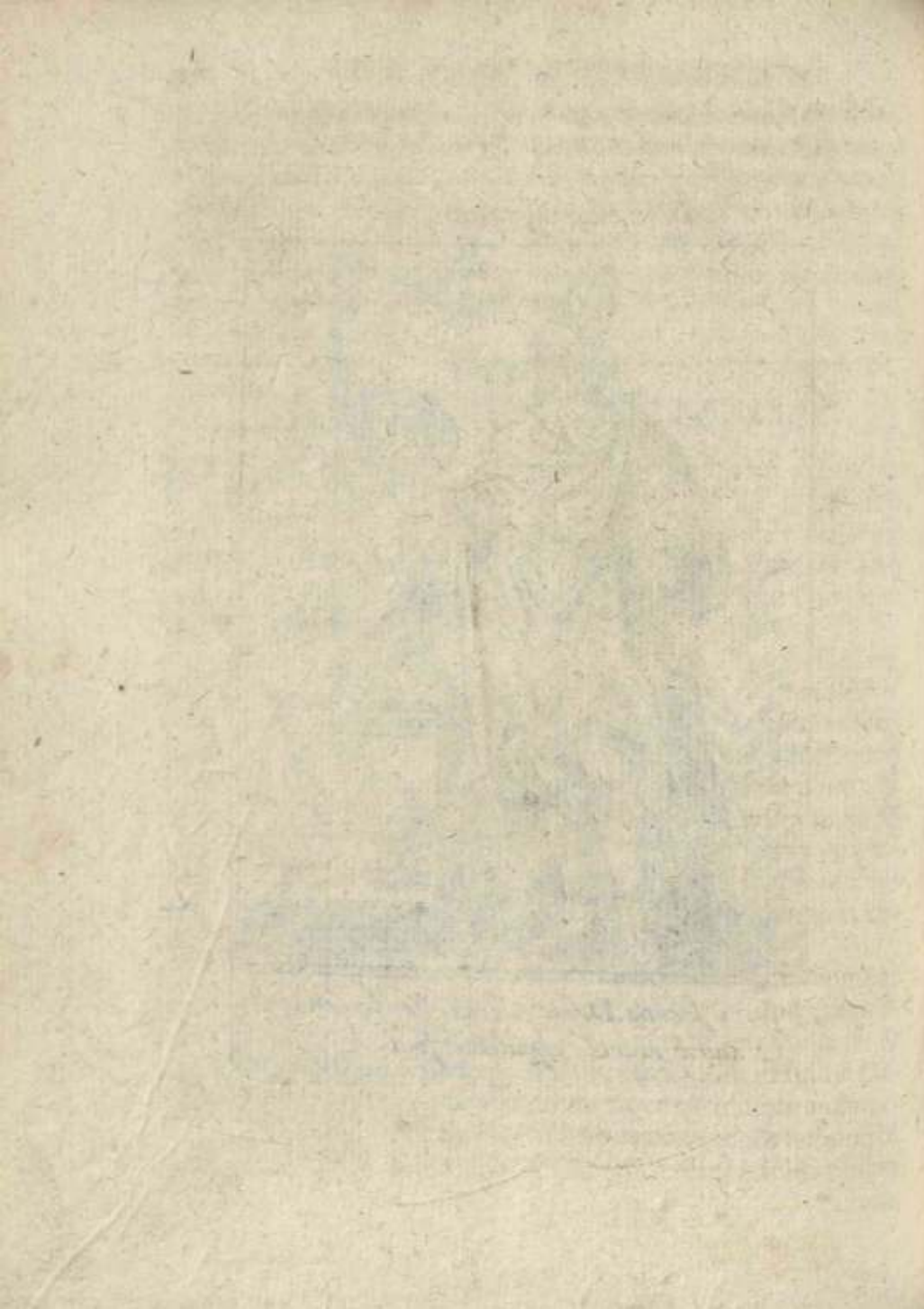
PROpagatâ per totum orbem terrarum Evangelii doctrinâ, quam Apostoli variis miraculis confirmabant, Diabolus multos Pseudopphetas, Magos & Impositores suscitavit, qui homines à Christo averterent falsis suis miraculis & vaticiniis. In his famosissimus fuit Apollonius Tyanæus, qui Apostolorum temporibus vixit, præcipuamq; navavit Cacadæmoni operam. Is T yana urbe Cappadociæ natus est, patre viro nobili. Adolescentiæ annos audiendis & legendis Philosophis dedit, magnosq; brevi progressus in scientiis fecit. Pythagoricis peculiariter se addixit, ad quorum doctrinam naturali instinctu inclinabat; abstinens ab esu carniùm, & omnibus ciborum vestiumq; deliciis, oleribus tantum & terræ fructibus vitam sustentabat. Maxime usum vini fugiebat, quod ejus potu mentis aciem retundi & offuscari crederet. Amictum non ex lanâ sed ex lino tantum gerebat; comam & barbam nutrebat.

A re venerea per totam vitam abstinuit. Silentium per quinquennium exactissime servavit. Maximam terræ partem peregrinando lustravit. Brachimannos in Indiam, & Gymnosophistas in intimam Æthiopiam, adiit. Huic se Damis Assyrius, fidelem constantemq; peregrinationum comitem, adjunxit. A Regibus omnibus comiter & honorifice exceptus est. Cum pecuniam, vestes & victum delicatescens libera-

Apollonius Tyaneus .

*Inspexi secreta Deum, et concessa facultas
Naturæ exactâ cognitione frui .*

liberaliter offerrent, omnia recusabat; panem tantum & olea agrastia secum ad viaticum sumebat. Is semper fuisse perhibetur inter temulentos abstemius, inter purpuratos linteatus, inter unguentatos horridus, inter luxuriosos frugalissimus. Ab omnibus civitatibus quas adibat, communi magnatum & populorum applausu excipiebatur, multumque honoris iis urbibus conferri putabant omnes, ad quos divertere dignabatur.

Apollonius, si Philostrato qui ejus vitam scripsit, sit fides, tot edidit miracula, ut eum Hierocles quidam, ausus sit cum Christo conferre; cujus opinionem impiam integro libro refutavit Eusebius. Apollonium enim non dubium est summum impostorem fuisse qui præstigiis & fascinationibus usus est, partim ope Dæmonum, partim adhibitis naturalibus proprietatibus quas exactè callebat. Ejus prodigiöse gesta, hæc inter alia produntur.

Cum Ephesi esset, urbis misertus ingemuit, prædixitque brevi pestilentiam, maximam civium partem absumpturam; cumque jam lues grassaretur, accitus ut tantæ calamitati succurreret, illuc accurrit, contulitque se in Theatrum, ubi ostendit amicis senem quendam mendicum, sordidum & pannosum, vultuque horrido. Hunc Apollonius jussit à populo lapidibus obrui, affirmans esse Dæmonem ἀνάσσειν vastantem urbem; quod cum factum esset, statim pestis contagium sedatum. Cumque post paucos dies amota esset lapidum congeries, caninum corpus inventum est.

Narrat præterea Philostratus, Menippum quendam adolescentem forma eximia, à Lamia (aliter Larvas, Empusas, Strigas, Lemures indigerant) amatum fuisse. Ajunt enim eas ad Venerem pronas, amore formosorum æstuaræ, & cum iis impudico coitu copulari, quos postea expleta libidine devorant. Eam itaque Lamiam, formam venustissimæ puellæ assumpsisse, eoque rem devenisse ut hanc uxorem ducturus esset Menippus. Cum autem jam in thalamum convenissent,

adveniens Apollonius, Dæmonis agnovit technas, adolescentisq; miseris, exorcismo phantasma repulit, & omnem ad nuptias apparatus, oculos spectantium fallentem, in nihilum redegit; hocque modo miserum juvenem à præsentis periculo liberavit.

Cùm regnante Nerone Romam venisset, ajunt puellam nuptiarum die mortuam, quæ feretro efferebatur, invocatum nomine, ad vitam revocasse.

Dum moraretur Alexandria doceretq; media populi turba, leo ad ejus pedes tanquam supplex se demisit, pavidis cunctis; *Hic leo*, inquit Apollonius, *merogat ut doceam, illum animam hominis habere; fuit enim olim Amasis Rex Aegypti, qui justè & sincerè vixit. Hunc censeo publico censu alendum; indignum est enim Regem in regiam belluam conversum mendicare tanquam egenum.*

Ea, rugitu leo in lacrymas profusas versus, se probare testatus est.

Porphyrus lib. 3. *Ἐπι Συναξῆς* narrat, sua ætate de eo dici solitum, cum audivisset hirundinem cum multis vociferantem, sodalibus suis quos secum habebat Apollonius, exposuisse, indicare illam cæteris, a sellam onustum frumento ante urbem cecidisse, frumentumque humi fuscum esse. *Verisimilius est quod Eunapius & Philostratus hoc passeri tribuunt, hirundo enim frumento non vescitur.* Volebat autem Apollonius hoc facto, persuadere se garritus avium intelligere; quod veteres de Tiresia, Pythagora, & Melampo sunt fabulati. Sed hoc est incredibile, cum enim bestia ratione careant, nequeunt discursu uti: fateor affectus corporis & appetitum, posse vocibus suis indicare; & horum notitiam posse diuturna observatione ab hominibus deprehendi; posseq; Dæmonem qui hæc habet perspectissima magos ea docere; Hoc pacto doctus est Apollonius.

Tarsi, adolescens a rabido cane morsus, in caninos mores transierat, ad eò ut latraret, & in manus incederet. Tarsenses

senes remedium ab Apollonio petunt; hic ubi venit, canis vocatu Apollonii, jubetur lambere vulnus adolescentis, quo facto adolescens & ipse sanitati sunt.

A Domitiano, quòd cum maledictis infectatus esset Apollonius, in carcerem coniectus est, & compedibus vinctus detinebatur. Ad eum cum venisset Damis de eius vita multum sollicitus, *Deme hunc metum*, inquit Apollonius, *frustra te angit mea calamitas. Hinc te aufer ocius, & subito cursu Dicæarchiam pete; meq; illic statim tibi adfuturum expecta.* Tum moto erure compedes excussit, ac rursus recepit. Paruit Damis, & Roma excedens Dicæarchiam contendit. Aliquantò post ad Domitiani tribunal accersitus Apollonius, crimina objecta diluit, & multa hominum caterva stipatus qui in eum intentos fixerant oculos, ex eorum aspectu sublatus, disparuit; ac Damidi Dicæarchiæ argenti non expectatus adfuit.

Verùm vaticiniis & prædictionibus non minorem quàm ex prodigiis famam comparavit. Cùm Athenas venisset, ibiq; ab omni Civitate summis honoribus esset affectus; ab hierophanta Sacerdote, qui Epidauria sacra celebrabat, tanquam incantator & dæmoniacus, prohibitus est sacris initiari: Hanc repulsam patienter tulit Apollonius, sed mortem prædixit Sacerdoti, cui succederet alter à quo ultrò admitteretur; quod & brevisse narrant. Cùm Syraculis natus esset puer triiceps, prædixit Apollonius hoc ostento significari propediem tres Imperatores Imperium occupaturos, quorum potentia statim corrueret; quod in Galbá, Othone & Vitellio impletum est, qui omnes unius anni spatio interierunt.

Syraculis solvens ad Leucadem transit, ubi navem mutavit, prædicens eam qua vectus erat, paulò post naufragio perituram. Ea postera die submersa est.

Titus Imperator eum hunc de fato vitæ suæ interrogaret, respondit, *Fatum Vlyssis illi impendere*, qui à filio Telegono occisus est. Titus autem à fratre Domitiano veneno sublatus est.

Dum Ephesi esset, & in Xysti luco meridie disputaret, subito exclamavit, *Euge Stephane, percutite tyrannum, percutite tyrannum.* Aliquot post diebus renuntiatum est Ephesi; Domitianum à Stephano, eadem hora qua Apollonius exclamavit, fuisse confossum.

Triginta post Domitiani mortem diebus, Nerva imperator dictus est. Is per epistolam ad se accersivit Apollonium, ut eum assessorum haberet & consiliarium. Cui ipse respondit, *Nos brevis, ô Imperator, & quidem diu semel erimus, ubi neque nos alii, neque alii nobis imperabunt.* His verbis prædicabat se & Nervam brevi morituros. Post annum autem unum, & menses quatuor, tum ipse tum Nerva vivere desierunt.

Quin multa fabulosè de Apollonio scripserit Philostratus, non dubium est. Sed cum Justinus Martyr, Suidas, aliiq; ejus præstigiaram meminerint, & eo nomine ab Ethnicis religiosè cultus sit; quin insignis Magus fuerit, inficiasiri non potest.

Nullum illi Tyanaei sepulcrum constituerunt, cum ejus corpus nusquam inventum sit; sed statuis sacrisq; ceremoniis venerati sunt.

Lampridius scribit, Alexandrum Severum Imperatorem, habuisse in larario imagines Christi, Abrahami, Orphei & Apollonii, quos colebat ut Deos, vel ut viros sanctissimos.

Caracalla Severi filius, eum quoque religiosè coluit; templumq; Heroum statuit, ubi oracula ab ejus umbra sciscitaretur. Heliogabalus eidem Cenotaphium splendidissimum erexit, *ut testatur Dio.* Nec mirum, uterque enim Imperator Magiæ ad insaniam usque studiosus fuit.

J A M B L I C U S

Socr. l. 4;
cap. 19.

JAMBLICI vitam scripsit *Eunapius*; multaque de eo habent historiae Ecclesiasticae Scriptores, Socrates, Sozomenus,

nus,

Iamblicus Chalcoiensis

Utilius fuerat nobis nescire futura
Cogor enim irato sata valente pati.

nus, Paulus Diaconus, Zonaras aliiq; , è quibus sequentia Sozom. l. 6. cap. 35. P. Diac. l. 11. p. 12. Zon. To. 3. excerptimus.

Is fuit Philosophus Pythagoricus, inter Academicos cognomento *Divinus*, & Sacerdos Magnus, è Chalcide Syriæ oriundus; a natolii primùm, mox Porphyrii illius apostata, Christianorum hostis acerrimi, magiq; execrandi, discipulus.

Florere cepit temporibus Constantini Magni, & vitam ad Valentinum usque produxit. Tantùm memoria, ingenio & judicio valuit, ut brevi tempore secundas post præceptorem Romæ obtineret, nec ab eo quicquam differre videretur quoad doctrinam. Moribus in speciem ad eò probatis fuisse dicitur, ut ejus vitæ abstinencia modestiaque, eà tempestate nominatissimæ fuerint; frugalitate victus summa, humanitate mirabiliterat. Cæterùm Magus fuit insignis, ut Pythagorici omnes, & Christiani nominis osor & insectator, unà cum Sophista Libanio, & Maximo Ephesio coævis, virulentus.

His artibus, facile apud Julianum Imperatorem gratiosus fuit. Hic enim & Christianos oderat maximè, & Magicis artibus perpetuò deditus fuit, easque exercuit: quod post interitum ejus tandem deprehensum est, inventà in Templo, (quod per milites accuratè, ne quis ingrederetur custodiri jussit) muliere crinibus suspensa & manus extendente, cuius alvum profecturus in Persas aperuerat; ut seu victoriam, seu belli quemcunque eventum in jecore ejus rimaretur.

Multa de Jamblico fidem superantia narrantur, quibus patet illum Caco dæmonis ope adjutum fuisse. Ajunt eum in Templo Deorum preces funderet, vultum illius mutari solitum, & præter naturæ vim in omnium conspectu, ab humo plusquam decem cubitis in sublime attolli, nullo fulciente, sed tanquam in aëre pendentem, corpore & vestimentis in auri speciem resurgentibus. Acclamabant tanquam Deo alicui præsentem mirabundi astantes, numineq; cælesti afflatum demissis capitibus venerabantur, donec absolutis precibus in

pristinam formam rediret, & in terram modico motu, illæsus descenderet.

Narrat Eunapius eum cum aliquando urbem confabulando cum discipulis ingrederetur, fixis derepentè in terram oculis exclamasse, *Agite, inquit, aliam viam ineamus; Non enim procul hinc cadaver effertur, cui nos occurrere non licet, ne polluamur.* Itaque alio itinere progressum sequuti sunt comites: sed *Ædæsius* quidam cum aliquot aliis, cæprum iter profecuti, incurrunt in vespillones, qui cadaver defuncti tumulo mandaverant.

Ægyptius quidam Magus, media populi turba, exorcismis & conjurationibus, profitebatur se evocaturum Apollinem; qui postquam comparuisset forma vegeta & corpulenta, spectatoresq; omnes attoniti adstarent; *Jamblicus* qui eò venerat, ad suos conversus; *Desinite, inquit, mirari ò sodales; Non enim hic est Apollo, sed gladiatoris cujusdam, qui singulari certamine occubuit, spectrum.* Utq; id probaret, effecit ut umbra illa subito disparuerit.

Refert idem Eunapius *Jamblicum* aliquando cum discipulis suis venisse Gadara urbem Syriæ, ubi sunt thermæ saluberrimæ, quibus vix ullæ comparari possunt. Ibi cum lavaret, orta de balneis disceptatione, jussit discipulos sciscitari ab indigenis, quibus olim nominibus donati fuissent è calidis fonticulis minores, sed cæteris elegantiores, venustioresq;. Gadarenses responderunt se causam nominum ignorare, uni tamen è rivulis. *Amori* nomen esse, alteri *Anterosi*. Confessim ipse, contactâ manu aquâ (sedebat enim in crepidine fontis ubi depletur ac superfunditur alveus) paucis admurmuratis verbulis, de fontis imo pusionem excivit candidum, commoda statura, capillitio in fulvum aurum tincto, dorsi cute nitida, qui totus lavanti aut loto similis erat. Attonitis rei novitate comitibus, ad proximum fonticulum transit, ibiq; eadem quæ prius peragens, alterum *Amorem* evocavit priori per omnia similem. Ambo pusiones circumfusæ, arctis complexibus

bus Jamblico velut patri inhærebant, eumq; hilari & ridente vultu amicè salutabant. Hos ille molliter exceptos demulfit, atque unumquemque proprias sedes repetere jussit, dicens adstantibus, illos esse loci Genios, promotores aquarum tepentium, quæ ad lavaera erant necessariæ.

Scriptit Jamblicus librum de Mysteriis, ubi voto & adoratione sacrificium fieri perfectius docet, iisq; totam religionem constare, ut quibus conflatum animarum & Dei connectio. Alio loco rationem reddere conatur cur Magi in incantationibus suis plerumque adhibeant voces barbaras & nihil significantes. Ait ejusmodi nomina, utcunque nobis prorsus incognita, habere tamen apud Deos notiones suas. Multa alia scripsit, quorum pars adhuc hodie exstat.

Magiæ peritus fuit, non solum illius naturalis, quæ per virtutes & facultates rerum naturalium operatur, sed ejus quæ ope Dæmonum utitur. Non modò Theurgiam exercuit quæ sacrificiis & quibusdam aliis ceremoniis evocantur Dæmones, quorum affatu occulta cognoscebat, & futura prænuntiabat, mira q; edebat opera; sed & Gœtiam ac Necromantiam, qua excitare se ajebat mortuorum animas, & per eas de rebus occultis & futuris responsa captare.

Nefarium illum mortem sceleribus dignam obiisse, referunt Scriptores Ecclesiastici. Valente Imperium tenente, quidam Magi & Philosophi, inter quos Jamblicus, incrementum Christianæ religionis ægrè ferentes, iniere consilium de prænoscendo quis esset Valenti in Imperio successurus, an è Christianis aliquis; hocq; divinationis genere usi sunt. Omnes elementarii elenchi literas pavimento inscripserunt, *Aletris mania.* quas tritici granis operuerunt, recitatisque quibusdam magicis carminibus, gallum gallinacum admiserunt, ut ex quibus literis granum sumeret, animadverterent quis successor à Diis destinaretur Imperatori: gallus autem grana omnia rostro petiit quæ has literas *Θεοδ.* tegebant; unde Theodorum virum inter satellites Imperatorios insignem, sed Gentilem,

tilem, Imperio potiturum opinione augurati sunt. Cum
 ea res Valenti innotuisset, ira inflammatus est, quasi vitæ suæ
 insidias struxissent. Quare Magos & Philosophos plusquam
 centum trucidari iussit. Jamblicus extrema senectute pres-
 sus, ne ad ignominiosum supplicium traheretur, hausto vene-
 no sibi mortem conscivit. Interea Imperator successoris me-
 tu, omnes Theodoros, Theodulos, Theodotos, & Theodori-
 tos illustres genere, vel potentia & opibus præstantes, de me-
 dio tolli iussit. Verùm Theodosio, Hispani principis filiolo,
 cujus patrem cognominem interfecerat, imprudens peper-
 cit, qui illi postea successit. Alii aliter factum Magnorum
 enarrant. Zonaras *Tom. 3.* & alii, id per ἀλκυτρομαντείας uti di-
 ximus, egisse scribunt. Socrates dicit factum per τεκνομαντείας.
 Sozomenus per oraculum ex tripodis machina laurea, quem
 Niccphorus sequitur. Ammianus verò illius temporis
 scriptor, longè aliter. Hunc vide *libro 26.*

Socr. l. 4.
 c. 25. Sozom.
 l. 6. cap. 5.
 Niccph. l. 11.
 cap. 45.

DE
SIBYLLIS,

Aliisq;

MULIERIBUS
FATIDICIS.

SIBYLLARUM nomen, magna in veneratione fuisse apud Veteres, constat. Credebantur esse mulieres Deo plenz, quæ cum pectore divinum numen recepissent, vaticinabantur. Ita dictas ait Servius *in Aen. 4.* quasi *Σιβυλλῶς Consilii Deorum participes.* Dores enim & Æoles pro *Θεῶν* dicunt *Σιδῶν.* Quid si hujus nominis Etymon arcessatur à Rabbinico *קבל* *Kibbel*, *recipit*, *accepit*; unde *Kabbala* vocatur Theologia mystica, doctrina scilicet cœlitus traditione accepta?

Regnante Romæ Tarquinio Prisco, (ut Lactantius ex Varrone observat; non *Superbo* ut habent Dionysius Halicarnassæus, Plinius, & Gellius,) anus quædam hospita atque incognita, Regem adiit, novem libros ferens; (*Plinius trestantum memorat*) quos esse dicebat divina oracula, eos velle vendare. Tarquinius precium percunctatus est; mulier immensum poposcit: Rex quasi anus desperet risit: cum illa tres è libris, spectante Rege, flammis dedit; & ecquid reliquos sex eodem precio emere vellet, Regem denuò interrogavit. Sed enim Tarquinius id multò risit magis. Mulier itidem tres alios libros exussit, atque id ipsum placidè interrogavit, an tres reliquos eodem precio emat. Tarquinius jam ore serio atq; attentiore animo fit; eam constantiam confidentiamq;

Dion. halic.
l. 4. Plin.
l. 13. c. 13.
Gell. l. 1. c. 19.

non in super habendam intelligit : libros reliquos tres mercatur nihilo minore precio quam quod erat petitum pro omnibus. Sed eam mulierem tunc à Tarquinio degreſſam, poſtea nuſquam loci viſam conſtitit. In tribus igitur illis de novem relictis libris, quum Tarquinius fata Romanorum, & alia miranda contineri vidiffet, Duum viros Sacerdotes conſtituit, quorum fidei ac cuſtodix mandarentur. Erantq; illi è civibus illuſtres viri, qui huic Sacerdocio præficiabantur. Horum officium erat, Libros Sibyllinos cuſtodire, eosq; ſi Senatus- conſulto juſſi eſſent, adire & quæ legiſſent, propoſitaq; quæſtioni appoſita inveniffent, Senatui fideliter referre; omniaq; ea, quæ Sibyllinorum oraculorum juſſu facienda erant, peragenda procurare. Ipsi libri Romæ, in delubro Junonis quod erat in æde Jovis Capitolini, in cella quadam ſubterranea, arce lapideæ incluſi aſſervabantur. Fas autem non erat abſque juſſu Senatus, libros Sibyllinos adire, vel aliis legendos nedom deſcribendos, concedere. Itaque quum Duum virum alter, M. Attilius, Petronio cuidam hos Libros deſcribendos dediſſet, & ita patriæ ſacra profanaſſe, arcanaq; prodidiſſe viſus fuiſſet; Tarquinius eum culeo bubulo inſutum, tanquam parricidam, in mare projecit. Nihil enim Romani *ὡς τὸν ἄριστον ἄνε* *ἰερίου* (ut ait Dionyſius Halicarnaſſeus) tam diligenter quam Sibyllina oracula, cuſtodiebant.

Dion. Hal.
lib. 4.

Post 213. annos Duum viri abrogati, & eorum loco Viri decem nobiliſſimi & integerrimi cuſtodes creati, quorum idem officium quod Duum virum antea. Ii, *Sacrorum Decemviri* dicti. Mox XV viris libros fatidicos committere viſum eſt. Tandem verò numerum eorum ad XL viros auxerunt. Adibantur itaque hi libri in rebus arduis, tanquam fatorum futurorum oraculum quoddam; putà ſi prodigia apparuiſſent; ſi terræ motus fuiſſet; ſi ſeditionibus turbaretur ſtatus Reipublicæ; ſi in bello inſignis aliqua clades accepta eſſet; ſi peſtilentia oborta, aut fames graſſaretur. In his & ſimilibus caſibus, conſulebantur libri Sibyllini à Sacerdotibus, præcunte

eunte Senatus consulto; ut quid factum opus esset ex his edocerentur. Et sæpè urbem à gravissimis periculis liberasse crediti sunt; ideoq; divino numine concessos æstimabant. Cùm verò anno urbis 671. ante Christum 83. sive per insidias, ut quidam autumarunt, sive fortuito incendio conflagrasset Capitolium, simul interierunt libri Sibyllini cum aliis donariis Jovis. Verùm anno septimo post incendium, restituto Capitolio, Cn. Octavius & C. Scribonius COSS. ad Senatum retulerunt, ut Erythras & in vicina loca, perq; omnem Græciam mitterentur Legati, qui carmina Sibyllina quæcumque adipisci possent colligerent, & Romam deportarent; si fortè vel eadem vel similia, de fatiis Romæ inde cognosci possent. Missi itaque P. Gabinus, M. Octavius, & L. Valerius, qui passim à privatis fragmenta quædam descriperunt, & versus circiter mille congefferunt: quibus postea ex Italicis quoque quibusdam urbibus allati alii versus, cujuscunque Sibyllæ, aut undequaque accepti, additi fuere. Nonnulli etiam affirmant commodum evenisse, ut dum Legati Romani conquirendis Sibyllinis occupati essent; Erythris, templo Apollinis fortè exusto, tres illi libri, quorum Tarquinius exemplum olim acceperat, in adyto quodam illius templi, ubi occultati fuerant, denuò invenirentur: quos & ipsos cum cæteris versibus collectis, Romam secum deportarunt Legati.

Verùm quantacumque cura asservarentur libri, his nihilominus aut fraude XV virorum, aut autoritate Magnatum, aut cùm Reipublicæ interesse credebatur, furtim carmina inferebantur; quæ postea Sacris præfecti, qui de compacto rem gerebant, evulgabant. Ut cùm Jul. Cæsar regium nomen & insignia affectabat, subornati sunt Quindecim Viri, qui quoniam libris fatalibus continebatur, (ita enim affirmabant) Parthos nisi à Rege vinci non posse, ut Cæsar Rex appellaretur, suadebant. Suetonius *in Jul. c. 79.* Cùm itaque multa adulterina irrepissent; postquam Pontificatum Maximum

ximum suscepisset Augustus, quicquid fatidicorum librorum, nullis vel parùm idoneis authoribus vulgò ferebatur, super duo millia undique contracta cremavit, ac solos retinuit Sibyllinos. Hos quoque delectu habito, condiditq; duobus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi, ut narrat idem Suetonius *Aug. c. 31.* At cùm iterùm atque iterùm sub Nerone conflagrasset Roma, iisq; flammis haustæ sint eæ urbis regiones in quibus reconditi erant Sibyllini libri, quin & ipsi combusti sint, vix dubitari potest.

Ex his fatis patet de Sibyllis nihil certi habuisse Ethnicos: Verùm cùm nihilominus affirmarent Sacris præfecti, se divinos servare libros, quorum arcana in vulgus produci nefas esset; ut in vetita nititur ingenium humanum, tantò avidiùs occulta noscere multi expetebant. Id deceptores compulit, ut subinde fictitios versus quos Sibyllis adscribebant, ementirentur: quia verò ii Rempublicam non spectabant, quò minus in usu essent cupientibus, prohibitum non erat.

Eandem occasionem avidè arripuerunt quidam falso zelo Christianæ religionis promovendæ incensî: nondum enim abierant anni centum à morte Christi, cùm plurima carmina Sibyllina præferebantur, quibus Ethnici ad fidem allectarentur. Idq; sic passim & imprudenter factitabatur, ut Ethnicos non lateret fucus, qui populari dictione, Christianos *Sibyllinos* appellabant.

*Iust. Mart.
Apol. 2. Cl.
A. IX.
Siron.*

Extant etiamnum hodiè octo libri vulgò *Sibyllini* dicti, qui à Justino Martyre scriptore antiquissimo, Clemente Alexandrino, & plerisque veteribus Christianis, pro vero & genuino Sibyllarum fœtu censentur.

Hos tamen post annum Domini 130. fictos fuisse, & res ipsæ liquidò vincunt; & clarissimus Blondellus, opere Gallico de Sibyllis, luculentissimè demonstravit.

Primo enim quis credat Gentiles voluisse in Prophetarum

zillarum numerum admittere, quæ se scortum & prostibulum fuisse fatetur *lib. 7. in fine.*

Μῦθα μὲν μοι λέκτεγε, γάμος δ' ἔδειξ ἐμελέθην.

Talis si Paganorum fuisset Sibylla, non ad eò fuisset inter illos decantata, quippe qui adulterium summoperè execrabantur. Quid quod Græcè scripsit cum nondum erat lingua Græca; & ignoravit linguam Hebraicam quæ tamen sola tunc erat, si verum est quod personata illa Sibylla refert, se scilicet cum Noha in arca fuisse? Præterea plena sunt mendaciorum spuria hæc Sibyllina oracula, & S. Scripturæ contradicunt. Moses *e. gr.* narrat Noham degisse in arca annum integrum; at Sibylla illa ficticia dicit illum degisse tantum per *XXI.* dies. Pariter *ἀντίγοραφον* est quod dicit de monte Ararat, illum in Phrygia situm esse, cumq; post diluvium emersisse.

Authorem horum carminum fuisse Christo posteriorem hinc patet, quod multa narrat quasi præterita, quæ non nisi post Christum natum contingere; ut cum affirmat falsa Sibylla se vidisse alterum ædis Vestalis incendium; at verò illud contigit sub Imperio Commodi, *CLXX.* anno Christum, aut circiter. Dicit etiam *lib. 2. circa finem*, damnatos liberandos postquam pœnas infernales per aliquot secula erunt perpesti; qui Origenis fuit error, antè ignotus. Meminit etiam ludorum Iselatticorum, qui Trajani tempore demum innotuere, teste *Plinio secundo.* Verum, ut hæc aliq; multa prætermittam, vel hoc unum fidem facit hæc carmina à Paganorum Sibyllis non esse profecta, quod illa clarius enuntiant futura de Christo, quam ipsi Prophetæ. Esaias ait Virginem parituram; ficta verò Sibylla, *Maria virgo partet Iesum in Beth'lehem.* Exactè notat omnes circumstantias, nomina propria personarum de quibus vaticinatur. Prædicat *e. gr.* baptismum Christi in Jordane; descensum Spiritus S. sub forma columbæ, aliq; de quibus nihil legitur apud Prophetas. Extat etiam in iis carminibus acrostichis, in qua primæ literæ

verfuum sunt, Ἰησοῦς θεῶν υἱὸς; σωτὴρ σωπὸς; Id est, *Iesus Christi filius Dei Filius, Servator, Crux.* Sanè si quæ talia scripserunt, fuerunt mulieres Ethnicæ, ab ejusmodi infidelibus superatos sanctos Prophetas vaticiniorum claritate, fatendum erit. At si id verum est, qui stabit quod affirmat David *Psal. 76. Deum in sola Iudæa cognitum esse?* Item *Psal. 147. Deum annuntiasse verba sua Iacobo, sua statuta & mandata Israël, non ita fecisse cæteris gentibus; ideoq. has ejus judicia ignorare?* Cur Paulus tempora ignorantia vocat, cæcæcula quæ Evangelii prædicationem antecesserunt? Cur idem affirmat *Act. 14. Deum præteritis ætatibus siviisse Gentes ipsarum viis incedere?* Cur eam esse diceret præstantiam Judæorum, *Quod eis credita sunt oracula Dei, Rom. 3.?* Cur Gentiles cum Judæis collati, vocantur *Gentes intelligentiæ expertes, Rom. 10?* Ea omnia verè dici non possunt, si Ethnici clara illa & Propheticis longè evidentiora Sibyllarum carmina habuerunt. Illorum tempora non ignorantia, sed lucis & cognitionis fuerunt. Nulla fuit præ iis prærogativa Judæorum; imò maxima fuit Ethnicorum in Judæos, quibus Sibyllæ oracula Propheticis longè clariora, fuerunt.

Unum præterea addo, supposita esse hæc scripta & post Christi tempora conficta, inde etiam liquere; quod apud Platonem, Aristotelem, Theophrastum, & tot alios è Paganis curiosissimos omnium disciplinarum scrutatores, eorum quæ apud Sibyllas miramur, nullum penitè exstat vestigium. Fuit ergo id Christianorum inventum, sub initia Novi Testamenti. Primis enim illis Ecclesiæ temporibus, quàm plurimi extiterunt, ut legentibus historiam notum, qui palmarium judicabant, cælestem veritatem figmentis suis ire adjutum; quò faciliùs scilicet nova doctrina à Gentilibus admitteretur. *Pias fraudes, & officiosa mendacia* ista vocabant, bono fine excogitata. Eo ex fonte orti sunt libri sexcenti, quos illa ætas & proxima viderunt, de quibus consulendus Doctissimus Dallæus *De usu Patrum, & Pseudepigraphis.*

Sed ut fictitia illa carmina mittam; quæ de ipsis Sibyllis tradi-

tradiderunt Ethnici, adeò incerta sunt & confusa, ut de numero, patriâ, parentibus, de loco vaticiniorum, tempore & aliis, maxima inter eos sit discrepantia. Alii unam tantùm fuisse commemorant; eamq; alii Jovis, alii Apollinis, alii aliorum parentum filiam faciunt. Quidam Ægyptiam, alii Samiam, alii Cumæam, alii Erythræam, alii aliunde oriundam contendunt.

Quorumcunque autem parentum, & cujuscunque patriæ fuerit; ea ab Apolline cujus Sacerdos fuerat, adamata dicitur, qui ei quicquid vellet poscendi arbitrium obtulit; Illa arenam manibus hausit, & tot annorum quot arenularum corpuscula essent, vitam poposcit, quam Apollo ei præstitit. Eam sic loquentem inducit Ovidius *Metam.* l. 14.

———— *Dum Phæbus corrumpere dictis
Me cupit, Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes:
Optatis potiere tuis. Ego pulveris hausti
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit, ut peterem juvenes quoque protinus annos.
Hoc tamen ille mihi dabat, aternamq; inventam,
Si Venerem paterer. Contempto numine Phæbi
Innuba permaneo. Sed jam felicior atas
Terga dedit, tremuloq; gradu venit agra senectus;
Quæ patiendâ diu est. Nam jam mihi sæcula septem
Acta vides; superest numeros ut pulveris aquem,
Tercentum messes, ter centum musta videre.*

Illa igitur Cumis in Campania Italiæ, per multa secula in thalamo subterraneo habitans, interrogantibus responsa dabat. Oracula in palmarum foliis consignare solitam esse, Virgilius canit *Aeneid.* 3.

*Insanam vatem aspicias, qua rupe sub ima
Fata canit, foliisq; notas & nomina mandat.
Quæcunque in foliis descripsit carmina virgo
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.*

Adeò autem ejus vaticiniis certa fides fuit habita, ut etiam in Proverbium ejus folia abierint; & si quæ indubitata haberi deberent, *Sibylla folia* dicerentur, Juven. *Sat.* 8.

*Quodmodò proposui, non est sententia: verum est.
Credite me vobis folium recitare Sibylla.*

Eam esse memorant quæ libros Tarquinio, de quibus suprà, obtulit. Alii verò plures fuisse ejusmodi *μάντιας* volunt, sed de numero non concordant. Martianus Capella *in fine libri 2.* duas tantùm agnoscit, Erythræam & Phrygiam. Plinius & Solinus tres, de quibus Ausonius,

Et tres fatidica, nomen commune, Sibylla.

Ælianus quatuor. Alii sex. Dionysius *lib. 1.* novem. Marcus Varro, decem. Alii denique duodenarium numerum statuunt; quarum sequentes paginæ exhibent icones, & eorum quæ de iis prodita sunt brevem narrationem.

Decem quas vult Varro, hoc ordine collocat; Persicam, Libycam, Delphicam, Cumæam, Erythræam, Samiam, Cumanam alteram, Helleponticam, Phrygiam, Tiburtinam.

Harum libros qui superesse dicebantur, Stilico ne amplius legerentur à quoquam igni absumpsit. Theodosius autem Imperator, Collegium XXvirum cum reliquis Ethnicorum superstitionibus abolevit, anno salutis humanæ 390. Unde & iterùm patet, illa quæ hodiè circumferuntur carmina Sibyllina, genuina non esse.

PERSICA SIBYLLA.

PRimam recenset Varro Sibyllam *Persicam*, quam alii Babyloniam, alii Chaldæam, alii Hebræam, alii Ægyptiam appellarunt. Nomen ejus proprium *Sambetha*; vel ut Pausanias habet, *Sabba*. Natam dicunt patre Berofo, matre Erymanthe, in oppido ad mare rubrum, cui Noë nomen. Unde aliqui Nohæ Patriarchæ filiam vel neptem fuisse contendunt, præfer-

*Persica seu Chaldaea fui, patre nata Berose
Sambethe pythijs, vaticinata modis.*

præfertim cum *l. 1. Carm.* Sibylla, unâ se cum Noha in arca effugisse *αιπὸν ὀλεθρον, discrimina mortis*; & *lib. 3.* de eodem Noha verba faciens, affirmet se ejus sanguine ortam. Hujus omnium antiquissimæ Sibyllæ, historiam descripsisse Nicanorem illum qui Alexandri Magni res gestas memoriæ mandavit, Lactantius ex Varrone annotat. Libros ejus viginti quatuor fuisse, Suidas testis est: in quibus innumera cecinit de regnorum mutationibus, de Christo, de AntiChristo, & singulatim de Alexandro M. qua occasione etiam Nicanor ejus historiam rebus Alexandri interposuit. Horum librorum fragmenta adhuc aliqua apud Lactantium *lib. 1. cap. 6.* & Augustinum *lib. 18. de Civit. Dei, cap. 25.* passim habentur.

Tempus quo floruit, etsi vulgò diluvio definiatur, si tamen verum est quod Beroso parente progenita fuit, longè posteriorem fuisse statuendum est. Constat enim Berosum fuisse Chaldæum, & Beli in Babylone Sacerdotem, ut testis est Tattianus Assyrius *Orat. adv. Græcos*, eumq; tempore Alexandri M. vixisse. Alii non hunc Berosum recentiorem Sibyllæ Persicæ patrem fuisse dicunt, sed alium antiquissimum prophetam, qui ante bellum Trojanum vixerit. Pausanias scribit illam consuevisse cum Hebræis qui supra Palæstinam habitabant, ex quorum libris multa didicerat, ideò Hebræam & Chaldæam dictam. Hanc eandem fuisse cum regina illa Saba de qua *1. Reg. c. 10. 1.* quæ audiens famam Salomonis Hierosolymam venit, ut illius sapientiam audiret, nonnullis placet: Ac sanè Saba dicta est, & Persica, & Arabica. Verùm Beroaldus in *Chronico*, per Sabæos, Arabici sinus accolæ, item alios populos alteri sinui, Persico nimirum vicinos, intelligit: reginamq; illam sapientissimam non ex Æthiopia, sed potius Arabia Fœlici, aut sinu Persico, venisse statuit. Nec ille modò, sed Martyr in *1. Reg. 11.* aliiq; quia regina Austri, à Christo fuit appellata: sinus autem Persicus & Arabia Fœlix, Judææ regionis respectu, ad Austrum spectant.

LIBYGA SIBYLLA

Libyca, vel Libyssa Sibylla secundo loco collocatur à M. Varrone, quæ proprio nomine dicta est Elissa. Hanc ex Jove & Lamia Neptuni filia procreatam, tradit Pausanias in *Phocæicis*. Eam proprio nomine Sibyllam vocatam esse volunt, à qua omnes postea prophetissæ mulieres, propter similitudinem enthusiasti, & inspirationem divinam, Sibyllæ cognominatæ sint. Diversis in locis oracula reddidisse fertur; in Claro urbe Colophoniorum; inde Delphis; maximam tamen vitæ partem transegisse in Samo. Hanc eam esse censet Lactantius *lib. 1. 6.* cujus Euripides in *Prologo Lamie*, mentionem facit. Tribuuntur illi variæ prædictiones adversus idolorum cultores; Item de Christo, ejusdemque passione & miraculis; de mundi conflagratione; de Judicio extremo, Mortuorum resurrectione, Vita æterna piis & Dei cultoribus præparata; De impiis, iraq; Dei quam certò subituri sunt; Denique de everfione urbium, & regnorum mutationibus, aliisq; cladibus, quibus à Deo irato punietur mundus.

DELPHICA SIBYLLA

DELPHICAM Sibyllam, Suidas Theffalonicam vocat Diodorus verò Daphnem. Quidam illam esse existimant quæ Jovis & Lamie filia fuit; alii Aristocratis & Hydoles; alii ab Idæa nymphea editam dicunt, patre Theodoro. Hanc multi asserunt omnium foeminarum quæ oracula reddiderunt antiquissimam, longèq; ante bellum Trojanum prophetasse. Ejus ex versibus Homerum poëtam multa ad ornatum sui pœmatis sumpta transtulisse, refert Diodorus Siculus

Ut genus e Libya, venit mihi nomen Eliffa;
Mi cortina Clari serviit, atq; Sami.

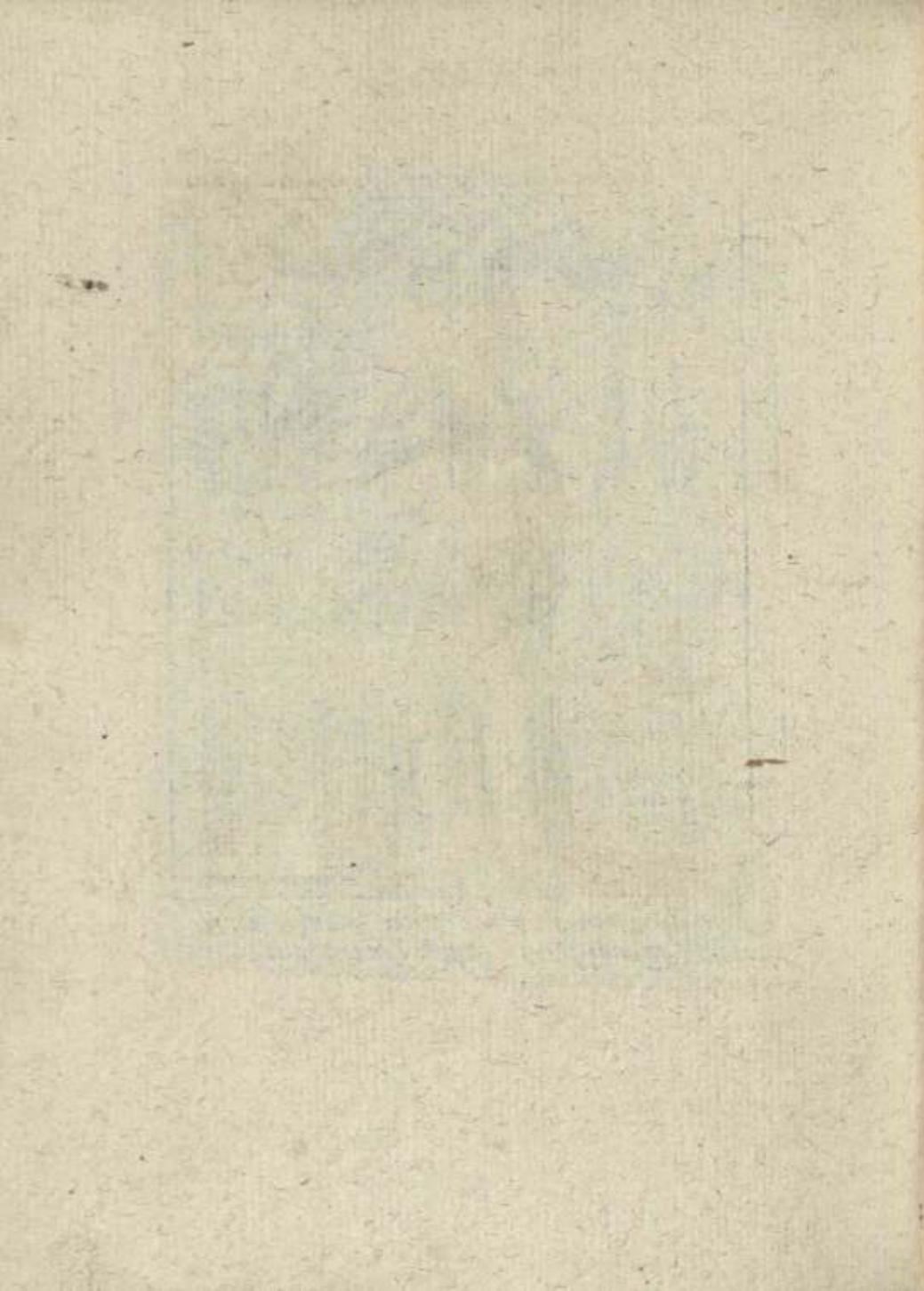
*Reddere Boeotis consuevam oracula Delphis
Alesoi inuentrix carminis esse feror*

Cumana Amalthea vel Demophile pag. 25

*Venale auro redime hos Rex maxime libros,
Romanas sortes pagina sacra docet*

Siculus *lib. 4. cap. 6.* Suidas, ait eam quum Argivi Thebas expugnassent, inter captivos reliquos Delphos missam esse, ubi Apollinis vaticiniis divinandi peritior facta, oraculis aliquandiu inservierit. Clemens Alexandrinus, saxum quoddam juxta Bulenterium ostendi testatur, super quo Sibylla Delphicâ sedens oracula cecinerit. Quumq; diu Delphis commorata fuerit, factum est ut à multis ibi nata crederetur, eademq; fuisse judicaretur, quæ Themidis nomine aliàs celebris fuit. Huic tribuuntur multæ prædictiones, De uno vero Deo, & de Christo Servatore Scripto etiam mandavit, Incarnationem, Doctrinam, Miracula, Passionem, Resurrectionem & Ascensionem Christi in cælum. De hac Chrysippum in libro *de Divinatione*, scripsisse Lactantius ex Varrone, affirmat. In hujus libris Augustinus *lib. 18. de Civit. Dei cap. 21.* se hæc verba reperisse ait; *Nascetur Propheta ex Virgine absque humanæ corruptione.* Vixisse dicitur ante Christum 1200. annis.

CUMÆA SIBYLLA

Cumæa dicta est à Cumis, quæ urbs est in Campania, omnium in Sicilia & Italia urbium antiquissima. Nomen habet *Σειρή νύμφο* à fluctibus, nam propinqua est mari. Illic, testibus Virgilio & Solino, erat Sibyllæ facellum, in quo prophetaffe dicitur. Juven. Sat. 3.

*Quamvis digressu veteris confusus amici
Laudo tamen vacuis quod sedem figere Cumis
Destinet, atque unum civem donare Sibylla.*

Cæterum de proprio hujus phœbadis nomine plurimum discrepant inter se authores. Pausanias eam vocat *Demio*; Alii *Amaltheam*; Suidas, *Eriphilen*; Virgilius, *Deiphobem* Glauci filiam, qui & ipse clarus fuit vaticiniis ac divinatione; Aristoteles *Melanchrenam* cognominat; Lactantius *lib. de Ira Dei*, eam esse affirmat quæ Tarquinio libros fatales vendidit.

Virgi-

Virgilius verò & Ovidius longè antiquiorem esse volunt, qui testantur ad eam venisse Æneam sciscitatum de statu fortunarum suarum; certum autem est inter Æneam & Tarquinium, intercessisse annos plusquam sexcentos. Refert Justinus Martyr, se cum Cumis esset in Campania, vidisse locum quendam, ubi basilica ingens erat uno fabricata saxo, ibiq; oracula reddere solitam Cumæam Sibyllam, affirmasse accolas. Eam basilicam durasse tradunt ad annum Domini 1539. quo terræ motu everfa est. Etiamnum hodiè, teste Boissardo, ostenditur super lacu Averno spelunca, quæ Sibyllæ dicitur, vasta & spatiosa, artificiosa testudine excavata; hæc post longum amplumq; meatum sub monte extensa, tandem muro obducto finitur; qui ideò extractus est, quod plurimi advenæ curiositate ducti, per anfractus illos subterraneos, obscuros & multiplici ambage reticulatos, sese in inferiora loca demittebant; cumq; illis reditus liber non daretur, lucernis propter sulfureas exhalationes suffocatis, miserimo vitæ exitio pœnas nimix curiositatis suæ luebant. Eam specum sic describit Virgilius *Aen. 6.*

*At pius Aeneas arces, quibus altus Apollo
Præsides, horrendaque procul secreta Sibylla
Antrum immane petit; magnum cui mentem animumq;
Delius inspirat vates, aperitq; futura &c.
Talibus ex adyto dictis Cumæa Sibylla
Horrendas canit ambages, antroq; remugit,
Obscuris vera involvens. Ea frana furenti
concutit, & stimulos sub pectore versit Apollo.*

Hujus Sibyllæ nomine feruntur varia oracula; De uno Deo; De Christo vero ejus filio, æquali patri; De ejus incarnatione & è Virgine Maria ortu; De adoratione Magorum in Bethlehem &c.

Vulgò creditur ex hujus prædictionibus, Virgilium petijisse Eglogam suam quartam, in qua *γενελογον* Salonini Polionis filii describit, cujus principium est, *Sicelides Musa &c.*

in qua varia contineri putant, quæ nonnisi in Christo completa sunt, maximè quæ sequuntur,

*Iam redit & Virgo, redeunt Saturniæ regna
Iam nova progenies cælo demittitur alto &c.
Te duce si qua manent sceleris vestigia nostri,
Irrita perpetua solvent formidine terras, &c.*

Ex hujus Eglogæ versuum lectione Secundianum pictorem, & Marcellianum oratorem, Christianos factos esse narant. Eamq; totam recitat Constantinus Magnus, & interpretatur de Christo. Verùm, ut optimè observavit Blondellus, nihil Christiani sapit hæc Egloga; tota Ethnica est, estq; mera assentatio, quâ Poëta Pollioni benefico cui Consulatus tempore natus erat filius, palpatur, proq; ejus & infantuli salute vota nuncupat. Eaq; poëtico more fingit; tantam scilicet sub Salonino illo cum adoleverit, omnium rerum feclicitatem futuram pollicetur, ut rediisse credatur ætas illa aurea qualis erat sub Saturno, ubi & aer saluberrimus erat, & terra fecundissima, quæ nullo cultu aut labore, per se dabat omnia; & homines justissimi qui,

*Orat. ad
Sanct. cœ-
lum.*

————— *Vindice nullo*

Sponde sua sine lege fidem rectumq; colebant,

ut canit Ovidius: ubi reditura sit *Virgo*, id est *Astræa* illa virgo quæ cum hominum scelera ferre non posset, se in cœlum desertis terris receperat, ut ait idem Poëta *Mesam. l. 1. 4.*

*Admon. ad
Græc.*

————— *& Virgo cæde madentes*

Ultima cœlestium terras Astræa reliquit.

Si quæ autem extabant hujus Sibyllæ carmina, ea apud Æneam civitatem, Juliano imperante combusta esse, scribit Amm. Marcellinus. Quæ itaque illius nomine præferuntur, fictitia sunt.

Pariter & commentitium est quod narrant Solinus & Isidorus, ejus sepulcrum Lilybæi in Sicilia, suo ævo adhuc mansisse. Fabulam ex eo natam censet Cl. Bochartus, quod ad Sibyllæ nomen alludit Hebræum זבול (*Zebul*) *Habitatio*, cap 25.

quod pro sepulcro passim usurpatur, quia in eo quivis habitat; & Arabs *گوما* (Gumaa) *Vniversitas*. Conjectat itaque Virille sagacissimus, quia *Zebul gumaa*, id est, *Habitatio vniversitatis*, seu communis omnium sedes & locus, alicui sepulcro ad Lilybæum inscriptum erat, ex illo *Zebul gumaa*, factum *Sibylla Cumæa*.

ERYTHRÆA SIBYLLA

HÆc inter Sibyllas fuit nobilissima, ejuſq; scripta apud multas nationes summa cura servata sunt, maximè Erythris, unde Romani ea Romam transferri curaverunt. Strabo *lib. 14.* duas hoc nomine Phœbadas fuisse dicit; unam antiquissimam; alteram recentiore, quæ responsa dabat Alexandri M. tempore. Priorem illam, volunt ante bellum Trojanum vixisse, Trojæq; everſionem, & Helenam in perniciem Europæ & Asiæ nascituram, prædixisse. De ejus patria discrepant auctores. Lactantius Babyloniam fuisse dicit, vocatamq; Erythræam proprio nomine, non ab aliqua urbe aut regione. Alii verò ab Erythris dictam affirmant: quod Erythraei in primis pertinacissimè asserunt, antrum phœbadis nativitate clarum ostentantes. Unde & Apollodorus Erythraeus, eam popularem suam fuisse gloriatur.

Statim exciso Ilio, Æneæ & ejus sociis futura prædixisse fertur, jussisq; eos versus Occidentem eò usque navigare, donec eò locorum pervenerint ubi mensas comederent, referente Halicarn, *lib. 1.* Quod & factum fuit, quando in Italia triticeas crustulas loco mensæ substratas simul comederunt; ubi Ascanius, teste Virgilio, *Et mensas consumimus*, exclamavit, & vaticinio de sede hac fatali fidem fecit. Quæ vulgò illius nomine feruntur carmina, varia complectuntur, De creatione mundi generatim, & hominis seorsim; De Christo Dei filio venturo: De ejus miraculis; De bonis quibus mundum

*Joniis divini responsa ferebat Erythraea
Demophile Erythraeo Phoebus amato Deo*

*Vindicta tar
ditatem gra
vitate supplicij
compensat. Deo.*

*Divino quoties pectus simulatur ab Astro
Enthea fatidicis ora resolve modis.*

dum beaturus est; De extremo iudicio; De pœnis malòrum, & fœlicitate bonorum; De fine mundi; De Antichristo, & vario Ecclesiæ statu.

Huic autem Sibyllæ nobilissimæ, Constantinus Magnus tribuit acrostichin illam de qua suprâ, cujus versuum literæ initiales, has dictiones constituunt, *Iesus Christus, Dei* Serm. ad
filius, Servator, Crux, Sibyllamq; veram fuisse hujus authorem, Cour.
 testem laudat Ciceronem *lib. 2. de Divin.* cujus verba sunt, *Ea* Sant.
que acrostichis dicitur, cum deinceps ex primis versus literis aliquid
connectitur, ut in quibusdam Ennianis, id certè magis est attenti ani-
mi quàm furentis. At qui in Sibyllinis ex primo versu cujusque sen-
tentia, primis literis illius sententia carmen omne prætexitur: Hoc
scriptoris est, non furentis; adhibentis diligentiam, non insani. Ve-
 rum falsò Erythrææ Sibyllæ acrostichin illam tribui, vel ex
 ipso Cicerone patet. Is enim docet eam fuisse carminum Si-
 byllinorum texturam & artificium, ut primus sententiæ ver-
 sus, in capite & ad latus poematis scriberetur: in hoc verò
 Pseudo-Erythrææ poemate acrostichis ex solis ad latus lite-
 ris constat, non sunt eadem in primo versu. Deinde ex eo-
 dem Cicerone manifestum est, omnia carmina Sibyllinorum
 librorum quæ apud Ethnicos celebrabantur, eodem artificio
 contexta fuisse; cum in iis octo libris carminum Sibyllino-
 rum quos jactant Christiani, extent duntaxat triginta qua-
 tuor acrosticha. Unde liquet horum librorum sarcinatores,
 nec libros Sibyllinos tantoperè à Paganis decantatos legisse,
 nec ipsum Ciceronem, cum de Acrostichis loquitur hos in-
 tellexisse.

SAMIA SIBYLLA

Sexta Sibylla, quæ annis plus-quàm quingentis Ery-
 thræa secuta dicitur, Samia fuit, nomine Phyto. *Aelian.*
lib. 12. Var. Hist. eam vixisse scribit temporibus Numæ Pom-
 pilii.

Aug. De
Civ. Dei
lib. 8. c. 14.

92 SAMIA SIBYLLA CUMANANA SIBYLLA
pili. Augustinus sic de ea loquitur. *Numa regnante Roma, & apud Hebræos initio regni Manasse, Samiam fuisse Sibyllam scribunt.* Hæc post Erythræam docuisse fertur, Unum esse solum Deum conditorem omnium, cognoscendum & colendum; & avertisse Gentes à cultu Dæmonum & Idolorum. Christum filium Dei esse dicit, & ex candescit in Judæos qui eum Regem suum non agnoverint. De præmiis bonorum & impiorum pœnis multa habet, eoq; spectant hujus oracula, ut homines à vitiis avertant, & ad morum correctionem adducant. Suidas hanc primam Lyræ triangularis inventricem facit.

CUMANANA SIBYLLA

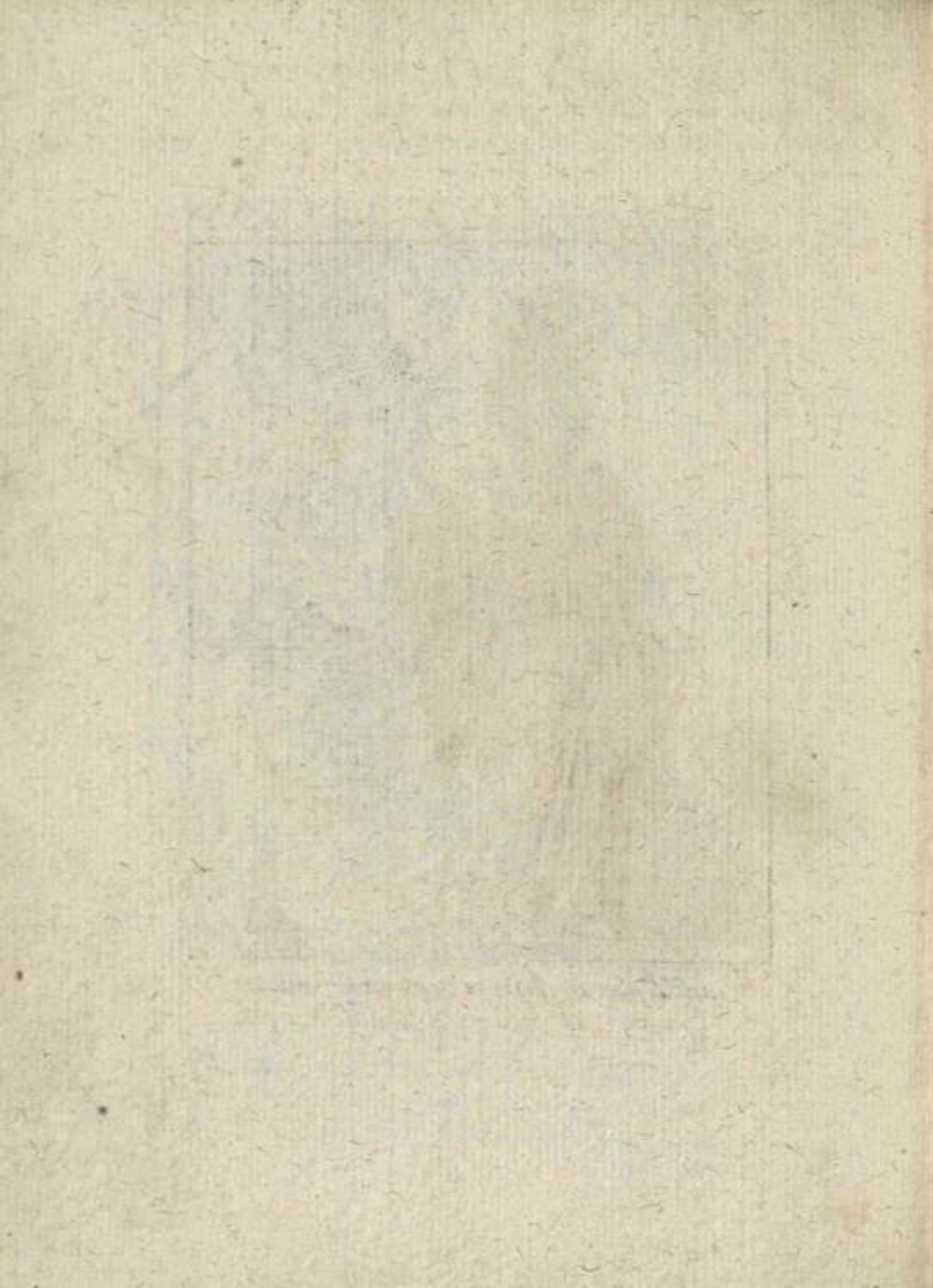
M. Terentius Varro Cumanam Sibyllam à Cumæa distinguit. Appellatam dicunt à Cumis, urbe Locrensis agri, quæ fuit in Jonia Asiæ minoris, inter urbes olim florentissima. Commigravit postea Sibylla in Italiam, ubi oracula reddidit. Multa vaticinata esse dicitur, De Romanorum potentia, & imperio futuro; De Christo & ejus mysteriis. Plerique tamen hanc eandem esse censent cum Cumæa illâ supra dictâ, & perperam duas constitui. Hancq; proinde esse quæ Tarquinio Romanorum Regi, supra commemoratos libros vendidit.

HELLESPONTICA SIBYLLA

Hanc oracula celebri fama reddidisse Cyri ac Solonis tempore, id est, ante Christum 159. tradunt; & Marpesia oppido Troadis natam, unde Marpesia dicta. Nomen proprium fuit Demo. Falluntur qui eam cum Deiphobe Glaucifilia, quam consuluit Æneas cum ex Troade venisset in Italiam,

Ariani Phoebus censetur carminis auctor
Lumæas expressi quod Pythia e tripodè .

Hellepontica Demo. del Deiphobe pag. 202

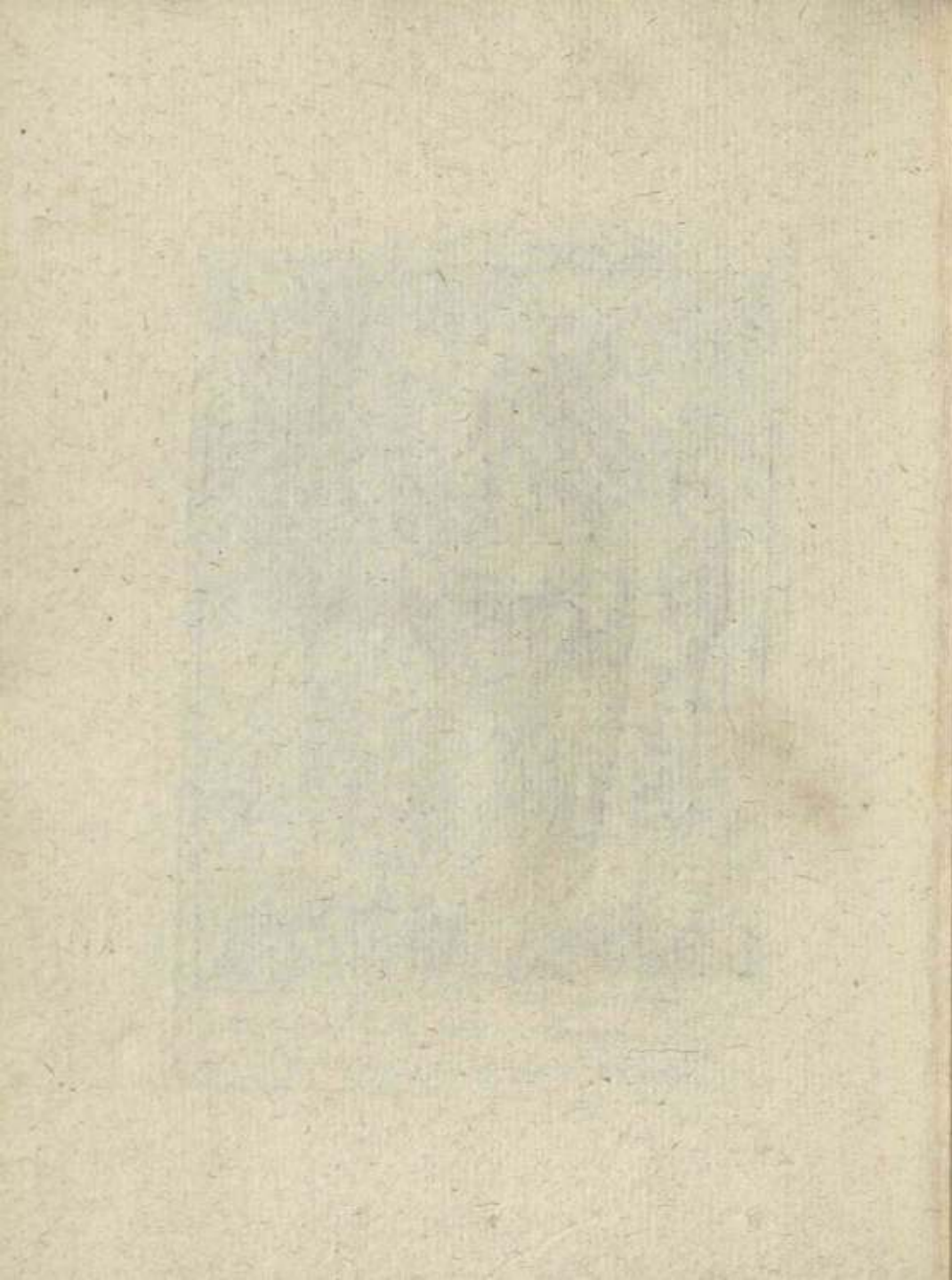
*Marpesso orta ferit celebrato in Troade vico
Phoebas Apollineo. clara ministerio.*

Phrygia Paeonis

*Respensu quondam celebrata est Anzyra nostris
Conceptu incalij quanda animata Deo.*

Templa meo Herculeum movit sub nomine Tibur.
Dicitur unum integrum clara ubi visa fuit.

justissime; populumq; instituisse documentis salubribus; justitiam servandam inter homines docuisse; unicuique jus suum tribuendum; integritatem vitæ sectandam; nec quicquam admittendum quod jus concordiamq; læderet. Multis post illius mortem annis inventa est ejus statua lapidea, in profundo Anienis gurgite, quam Senatus Romani solemnè pompa transferri curavit, & in Templo Jovis Capitolini cum Sibyllæ libris reponi. Plinius *lib. 34.* scribit suo tempore tres Sibyllarum statuas pro Rostris positas Romæ.

EPIROTICA SIBYLLA

QUANquam M. Terentius Varro decem tantum Sibyllas annumerat, tanquam præcipuas, quarum libri maxima religione & cura servari Romæ credebantur; certum tamen est multas alias fuisse Phœbadas, quæ Dæmonum afflatæ spiritu, variis in locis vaticinatæ sunt. Ex harum numero fuit Epirotica, quæ proprio nomine Phaënnis fuisse dicitur. Fateor nonnullos velle hanc eandem esse cum Phrygia illa de qua supra, plerique tamen secus sentiunt. Tradunt eam simul atque ex utero materno prodit, quamprimum de Universi coagmentatione philosophatam esse. Fortasse ea est, quam Europæam nonnulli cognominant, quæ Thesprotiæ Epiri nata est, & in Dodonæo templo reddidit oracula. Liber antiquus qui est in Bibliotheca regia, ut refert Boissartus, illi hos versus tribuit,

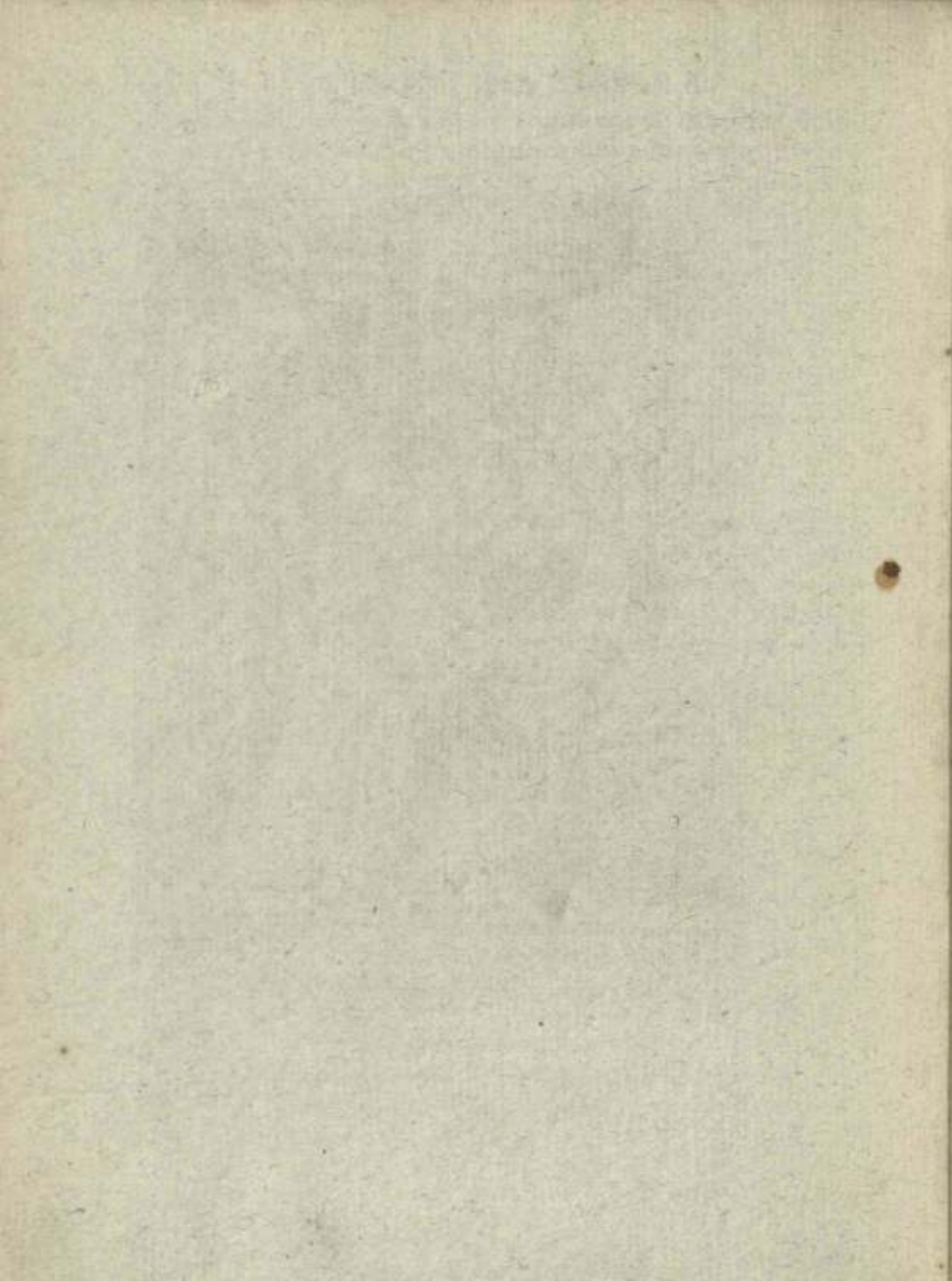
*Virginis aeternum veniet de corpore verbum
 Purum, qui valles & montes transiet altos.
 Ille volens etiam stellato missus Olympo,
 Edetur mundo pauper: qui cuncta silenti
 Rexerit imperio (sic credo & mento fatebor,)
 Humano simul & divino semine natus.*

Epiroica Phœnis

pag. 27

*Fatidicas inter numerat Dodona Phœninx
Quæ cecinit Pythio plena futura Deo*

Sum Pelusiacas vater celebrata per urbes
Quae summi ostendi mystica foeta Dei.

Faint, illegible text or markings located below the main rectangular stamp, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

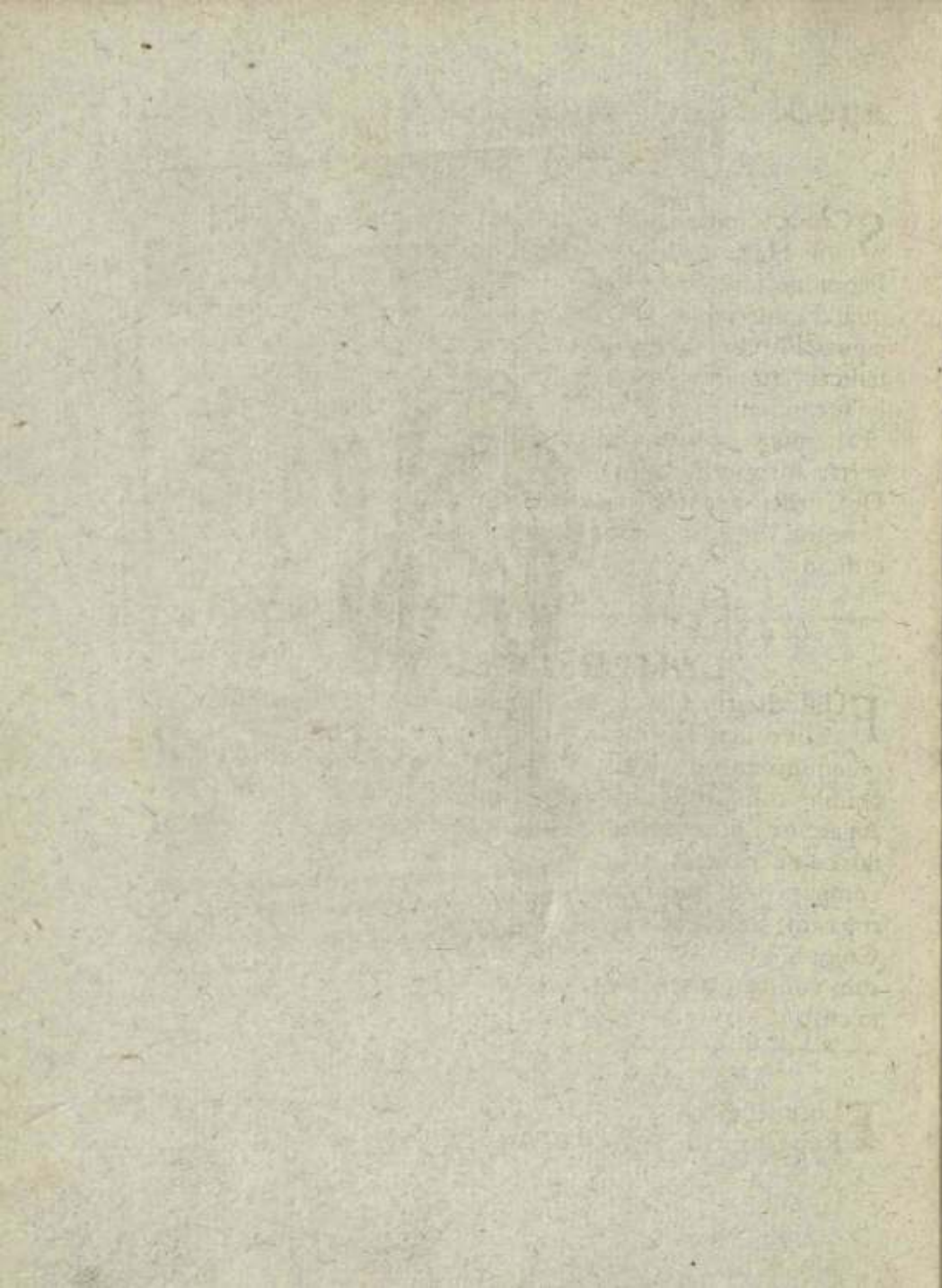

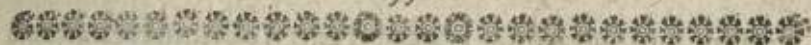
Sum Chalcante sata et Phæbo dilecta sacerdos
Responso in culta quæ Colophone tuli.

*Templa Clari prima erexi, atq; oracula resolvi
Et nostri gaudet Mantua nominibus.*

ÆGYPTIA SIBYLLA

Scribit Clemens Alexandrinus *in Promotheo*, fuisse Judicum Hebræorum tempore, regnante apud Ægyptios Pharaone Taracho, fatidicam Sibyllam. Ea est procul dubio quæ Ægyptia dicta est, quamq; Ælianus inter quatuor præcipuas Phœbi Sacerdotes fatidicas recenset; Ærythræam scilicet, Samiam, Sardicam, & Ægyptiam. Pausanias tamen hanc eandem esse censet cum ea quæ Persica dicta est, vel Æthiopica, nomine Saba. Utcunque sit, nam de his nihil certi tradi potest, hujus nomine variæ feruntur prædictiones; De Christi Servatoris adventu; De ejus incarnatione in utero beatæ Virginis; De ejus miraculis, passione, & extremo judicio.

Pausan, in Phoc.

LAMPUSIA SIBYLLA

Fuisse dicitur Calchantis illius filia, qui cum Græcis in expeditionem Trojanam profectus est, quem in dubiis, ceu oraculum consuluit Agamemnon Imperator, & sine cujus consilio nihil moliebantur Græcanici exercitus Principes. A parente igitur instituta Lampusia, Apollinis Pythii Sacerdos consecrata est, magnumq; nomen sibi vaticinandi peritia comparavit. Nec solum in Asia, sed per totam Græciam Europæam, celebris habita est. Maximam ætatis partem egit Colophoni, quæ urbs est Asiæ Minoris, ex qua Homerum natum voluerunt ejus cives; unde Colophonia cognominata est.

MANTO SIBYLLA

Floruisse dicitur Manto, Creontis & Thesæi Thebanorum Regum crudelissimorum temporibus, & fuisse Tiresiæ vatis,

vatis, de quo supra, filia. Hæc post patris obitum tyrannorum sævitiam fugiens, in Asiam venit, Clarumq; appulit, ubi templum Apollini ædificavit, ejusq; sacris præfuit. Cùm enim varicationem à patre edocta esset, Phœbiq; inspiratione adjuncta, brevi in tanta celebritate fuit, ut cum clarissimis Phœbadibus & Sibyllis æquaretur. Tandem Asia relicta venit in Italiam, ibiq; à Tiberino rege Albæ Longæ adamata est, propter egregiam formam, & animi præstantissimas dotes. Ex eo suscepit Bianorem, aliàs Ocnium dictum, de quo Virgilius *Egloga 10. & Aen. 10.* Is mortuo patre Tiberino, (qui in Albulam fluvium, ab eo Tiberis vocatum, lapsus perijt, (cum matre in transpadanam Italiæ regionem se contulit, & in ea planitie urbem ædificavit, quam appellavit *Mantuum*, de nomine matris.

T H E M I S

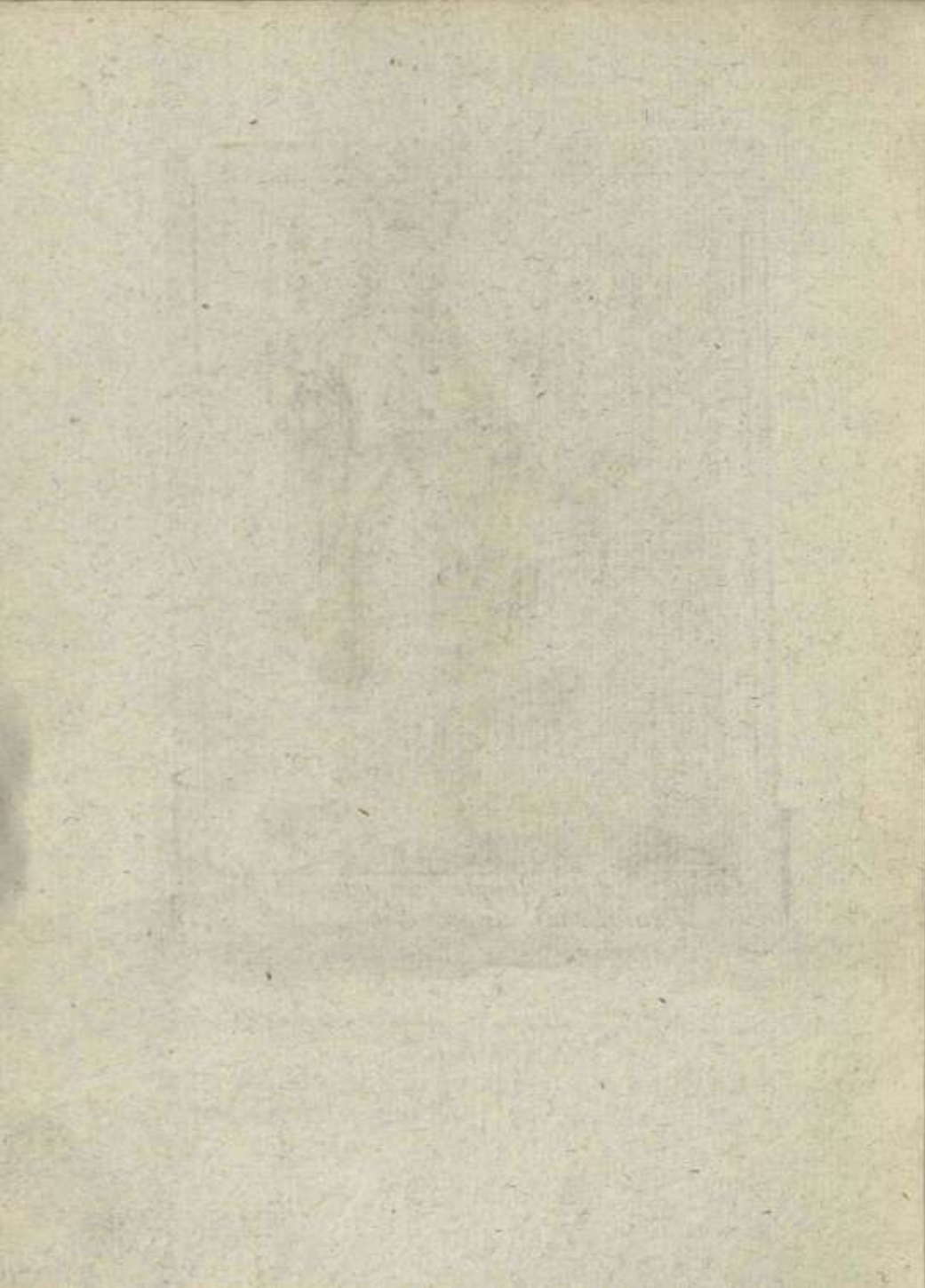
Θέμις, fas, quod justum est & positum ad observandum, à *θέμις* pono. Gentiles, suo more, Deam faciunt, quam fingunt Cœli & terræ filiam: quia scilicet homines docet pietatem erga Deum, & justitiam erga homines colere. Eam ajunt Saturni sororem & Jovis amitam; quæ Ogygis avi pietatem secuta, homines assiduis adhortationibus ad bene vivendum compulerit, tum voce tum exemplo; Deoq; nihil gratius esse pietate erga cœleste numen, & charitate erga proximum, docuerit. Huic honores divinos tribuerunt, tanquam Deæ justitiæ faulrici, & Dei Sacerdoti primariæ. Fatidicam etiam esse dixerunt, quæ futura hominibus prædiceret, & rerum incertos eventus explicaret.

C A R M E N T A

Ea alio nomine Themis & Nicostrata dicta est; fuitq; Jovis Regis Arcadiæ filia; Carmenta appellata vel à Carmine,

*Cephesi ad ripas templo sum culta vetusto
Deucalionai tempore diluuij .*

Polyxo

pag. 21

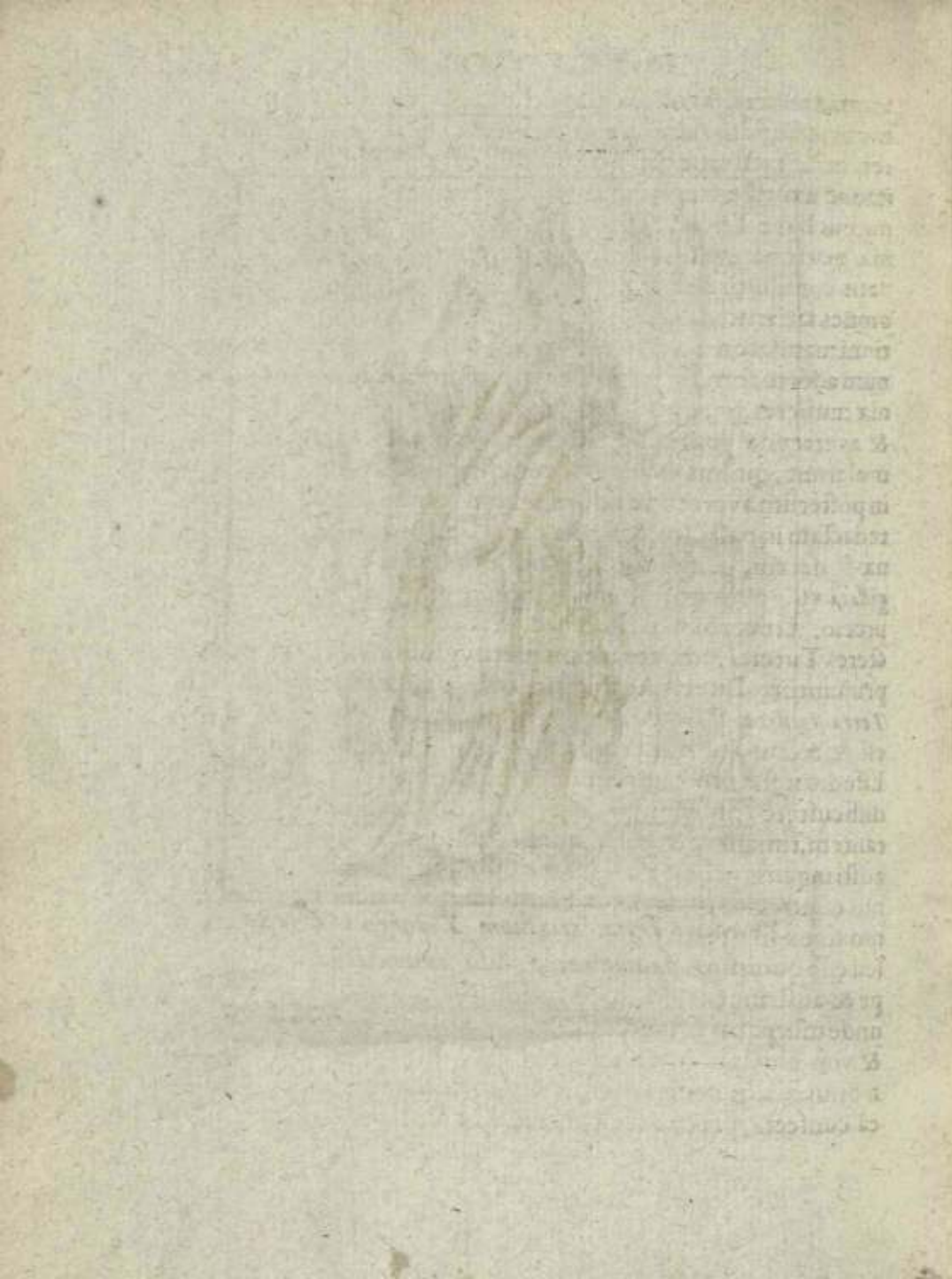

*Lomnia sum Vates Phoebæ dilecta Polyxo
Uliſſei facinꝰ per ſeclꝰ auſa Virūm.*

Cassandra Priami et Hecubæ filia . 72

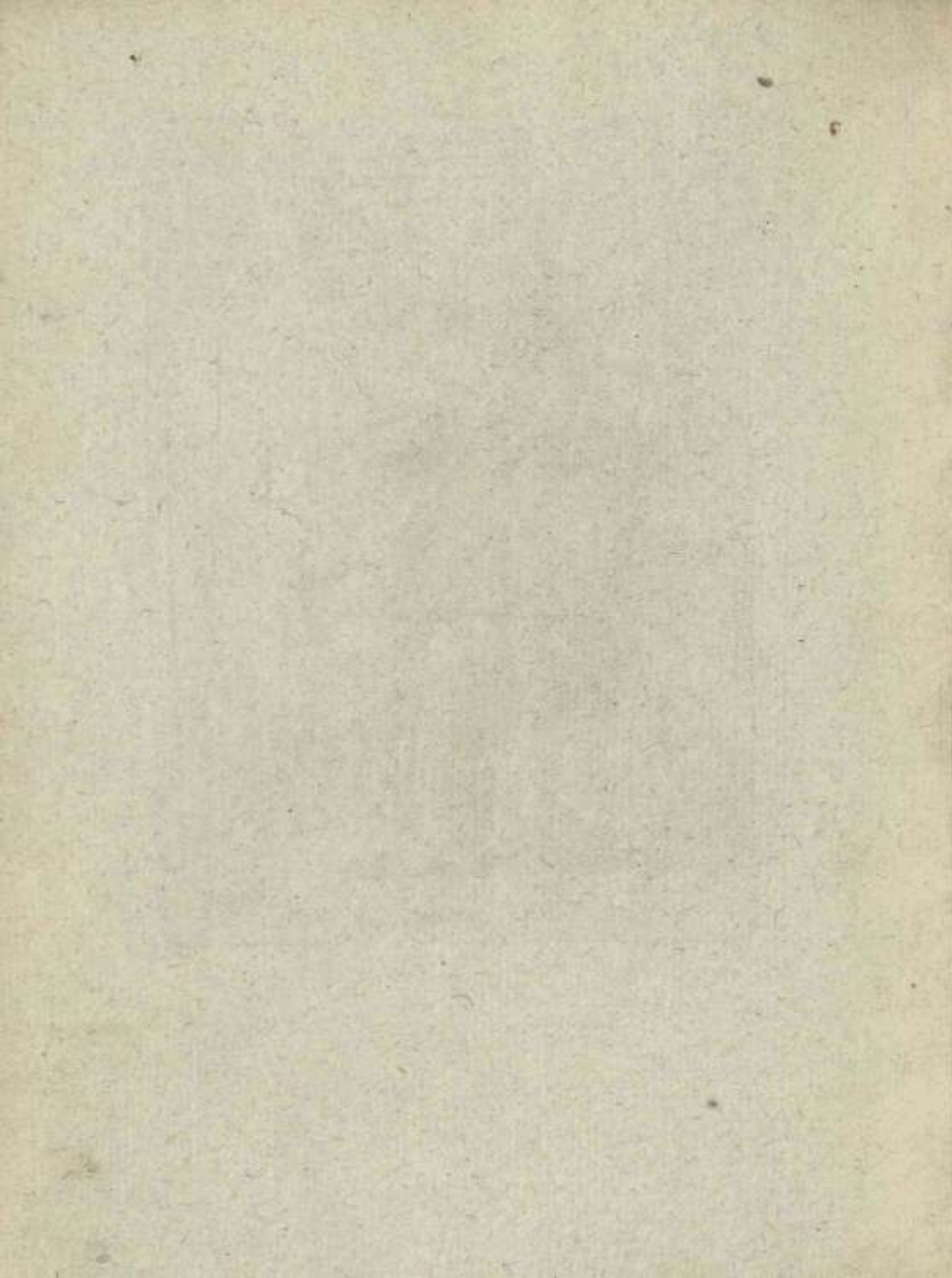

*Prædixit Troia excidium Priameia Virgo,
Atq; Agammonia tela cruenta necis.*

*Fata Italos ventura docens Evandria Mater
est inter latias annumerata Deas*

mine, cum enim fatidica esset, oracula carminibus reddere solebat; vel quasi *carens mente*, propter furorem quo cum entusiasmo correpta erat, invadebatur. Ea mater fuit Evandri, De his Livius lib. 1. Dec. 1. *Evander tum ea loca profugus ex Peloponneso, autoritate magis quam imperio regebat: venerabilis vir miraculo literarum, rei nova inter rudes artium populos: venerabilior divinitate credita Carmenta matris, quam fatiloquam ante Sibylla adventum in Italiam mirata haerentes fuerunt.*

C A S S A N D R A

Scholiastes Homeri *in Iliad. B.* tradit, Priamum regem ex Hecuba uxore, Helenum & Cassandram suscepisse: Infantes in templo Apollinis Thymbraei, ubi *ἱερὸν ἔλαον*, celebrabant, colludentes obdormivisse: Famulas quibus puerorum cura erat demandata, temulentiores eorum oblitae domum abiisse; Postridiè in templum reversas, vidisse serpentes linguas puerorum sensoria organa obstruere: Territas vociferationem edidisse: Serpentes clamore excitas, sub proximas lauros se abdidisse: Infantes nihil omninò oblatos exinde vaticinio claros fuisse. Caeterum Cassandram dici opinantur, quia Casin, id est fratrem Hectora, strenuum habuerit, ac virilem inprimis. Eadem & Alexandra nuncupatur *Ἄλξιαν* *Colius Rhod. l. 24. 6.* quoniam congressus hominum vitavit maximè; vel ab *ἀλκίαν* quia vaticinando prodesset pluribus. Plutarchus *in Agide*, refert Cassandram diem suum obiisse Thalamis, urbe Graeciae, ubi & Templum habuit oraculis & undequaque hominum confluentium frequentia celeberrimum, ibique Pasiphaen vocari *διὰ τὸ πάρι φαίνεν τὰ μαρτυρία*, quod omnibus vaticinia declarat.

Cassandreae autem historia aut fabula haec est. Fuit puella eximiâ formâ, ideòq; perditè ab Apolline amata; qui cum ejus concubitum ambiret, puellâq; potiri non posset, *Lycophron. in Cassandra.*

Virg. Aen.
2. 8.
Propert. 1. 3.

hanc iubet poscere quodcunque vellet, seq; id præstaturum per Stygiam paludem jurat, modò corporis copiam faciat. Illa hac conditione promittit, modò divinandi artem edoceatur; quam cum Apollo tribuisset, à Cassandra quæ impuro promisso stare noluit, delusus est. Is repulsam ægrè ferens, cum vaticinandi donum sacramento concessum, revocare non posset, ab ea petit, ut sibi saltem osculum daret, quod cum illa præstitisset, os ejus inspuit Apollo, effecitq; ut Cassandra quidem vera vaticinaretur, sed ut ejus vaticiniis nemo fidem adhiberet.

P O L Y X O

DUas mulieres nomine Polyxo celebrat antiquitas; unam Argivam Tlepolemi Principis Rhodij, qui in expeditione Trojana cecidit, uxorem; quæ famosa reddita est eade Helenæ. Cum enim mortuo Menelao, ab ejus filius pulsa esset Rhodumq; venisset ad Polyxo cognatam suam; hæc necem mariti ulcisci cupiens, Helenam hospitio exceperit, & in eam dum lavabat, ancillas furiarum ornatu immisit, quæ illam prehensam & ad arborem suspensam, laqueo necarunt; ut refert Pausanias in *Laconicis*. Altera verò fuit Polyxo magica, atque à mendace & homicida spiritu obsessa, quæ Lemnios aliosq; Græciæ populos decepit. Fuit enim Lemnia & Sacerdos Apollinis, quæ sciscitantibus reddebat oracula ac futura prædicebat, magno hominum concursu.

Narrant, aliquando Lemnias mulieres Superis omnibus sacrum fecisse, Junoni maximè Pronubæ nuptiarum præfidi; Dianæ item Lucinæ, quæ parturientibus & infantibus in lucem venientibus opem ferret; unius Veneris numen consultò neglexisse; quod esset in citatrix ad insanas libidines quibus juvenus à nuptiali thoro avocatur. Hunc contemptum Venus cum ferre non posset, in matronas Lemnias animad-

animadvertere statuit. Mephitim graveolentiæ Deam im-
mittit, quæ mulierum alis & inguinibus virus suum immitteret; unde factum ut maritis fatore essent intolerabiles. Hi itaque uxoribus repudio misso, nuptias mutarunt, & thalamo puellas è Thracia atque Asia accitas, substituerunt. Lemniæ matronæ ignominioso hoc divortio percussæ, Polyxus vatis consilium requirunt; ea suadet ut conjuratione facta omnes viri trucidentur. Immane id consilium, statim executioni mandatum est; viros enim nihil tale timentes, per somnum adortos omnes iugularunt. Post interfectos viros, Lemniæ mulieres, hortatu Polyxus Venerem placare studuerunt, & avertendæ graveolentiæ causa hircum & capram Deæ immolarunt, quibus victimis reconciliata est Venus. Sed terro in posterum avertendo odore, secum terram illam Lemniam, redactam in pastillos & sigillo capræ, seu ut vult Galenus, Dianæ signatam, gestabant. Etiamnum hodiè ea terra quæ *sigillata* vulgò dicitur ab impressione putà sigilli, summo est in precio. Ut verò olim signum capræ vel stellæ, ita nunc characteres Turcici, adulterationis metu, globulis illius terræ imprimuntur. Literis Arabicis inscribitur *Tin imachton*, hoc est; *Terra sigillata*. Locus unde terra illa eruitur ita absconditus est & tectus, ut nisi ab accolis cognosci nullo modo possit. Effoditur statuto tempore ac solenni ritu, eamque magna difficultate robustissimi fossores, in profundissimis venis latitantem, rimantur & perquirunt. Pinguis est illa terra, mollis, adstringens, rubricæ aliquando non dissimilis, nisi quod manus contrectantium non inficit. Memorabile verò est, non modò ex hac terrâ seu argillâ, speciosissima elaborari vasa; sed esse quoque ejus usum in Medicinâ comendatum; quippe & adstringens est, quod ex adhæsu ad linguam probatur; unde usurpatur sistendis profluviis, ac potissimum sanguinis: & vim alexipharmacam habet; unde adversus serpentum morsus aliâq; venena, est usu: eoque nomine etiam vasa ex eâ confecta, preciosa habentur. Cæterum P. Belonus Ob-

serv. lib. 22. proponit typos terræ sigillatæ imprimi solitos, hac forma,

H I R T I A.

Herodotus *lib. 2.* Sesostris inter Reges Ægypti primas refert; qui multas nationes debellavit, & subactarum trophæa variis in locis posuit, ex quibus se multa vidisse ipse testatur. Sesostris autem eximia belli facinora suavis & consilio Hirtia filia suscepisse ajunt. Erat enim mulier illa fatidica Serapidis ministerio dicata, cujus afflatu plurima prædicere credebatur. Hæc patri suavit ut Colchis bellum inferret, certam enim victoriam a Diis promitti: id scilicet felix eventus brevi comprobavit; expugnatis enim urbibus, tota se provincia ejus potestati permisit. Iterum auctor fuit Sesostris ut Mæridi tum Ægypti regi potentissimo bellum inferret, propicios Deos victoriam spondere. Illum Sesostris invasit & superavit; præfuitque Ægypto summa felicitate. Is fuit qui templa magnificentissima per totam Ægyptum maximis sumptibus ædificari curavit; in quibus fuit illud Alexandrinum Serapidis. de quo diximus in Serapide.

F I N I S.

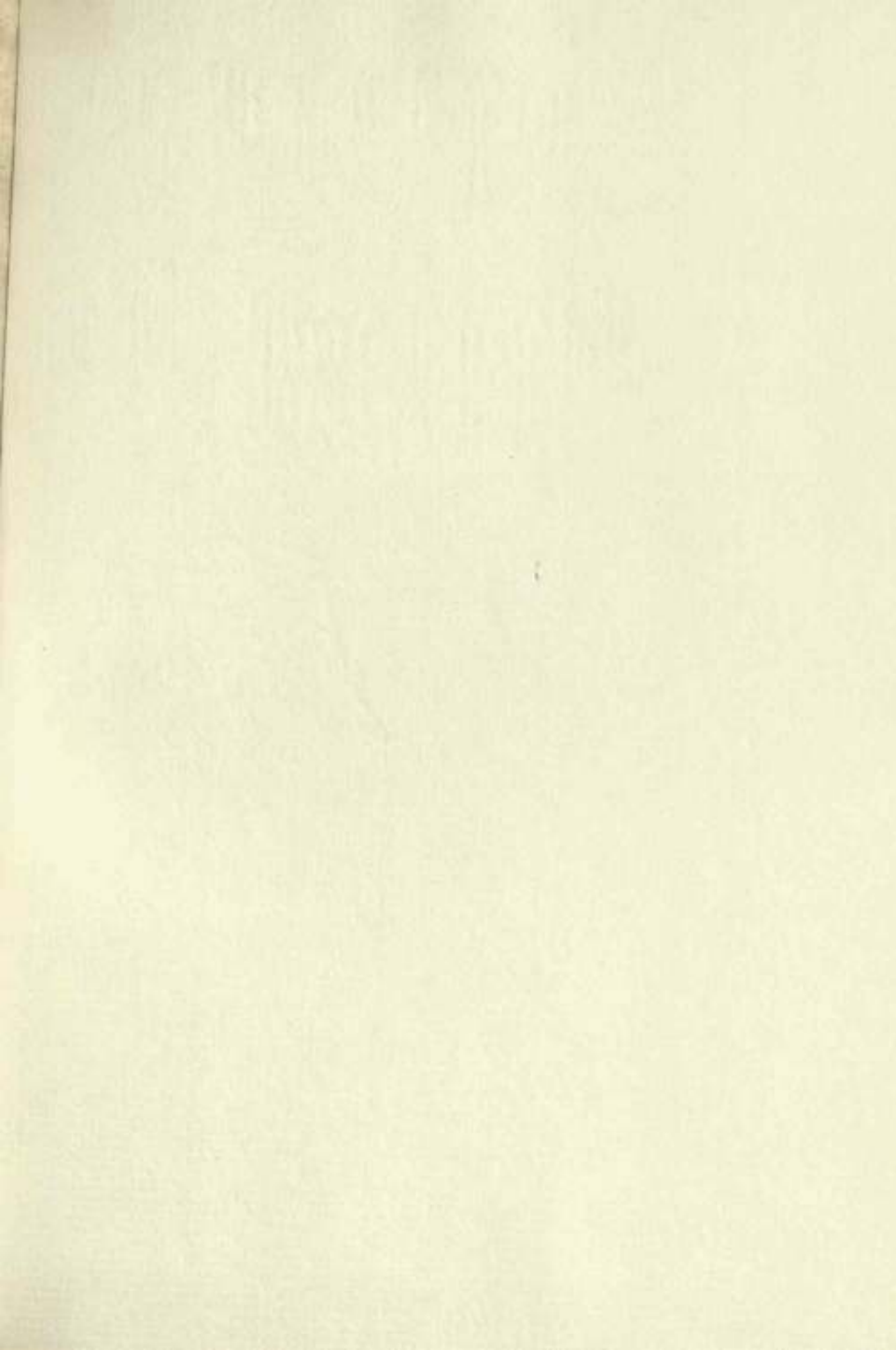
**Bibliopegus debet inserere Icones,
unamquamque ad suum Capitulum**

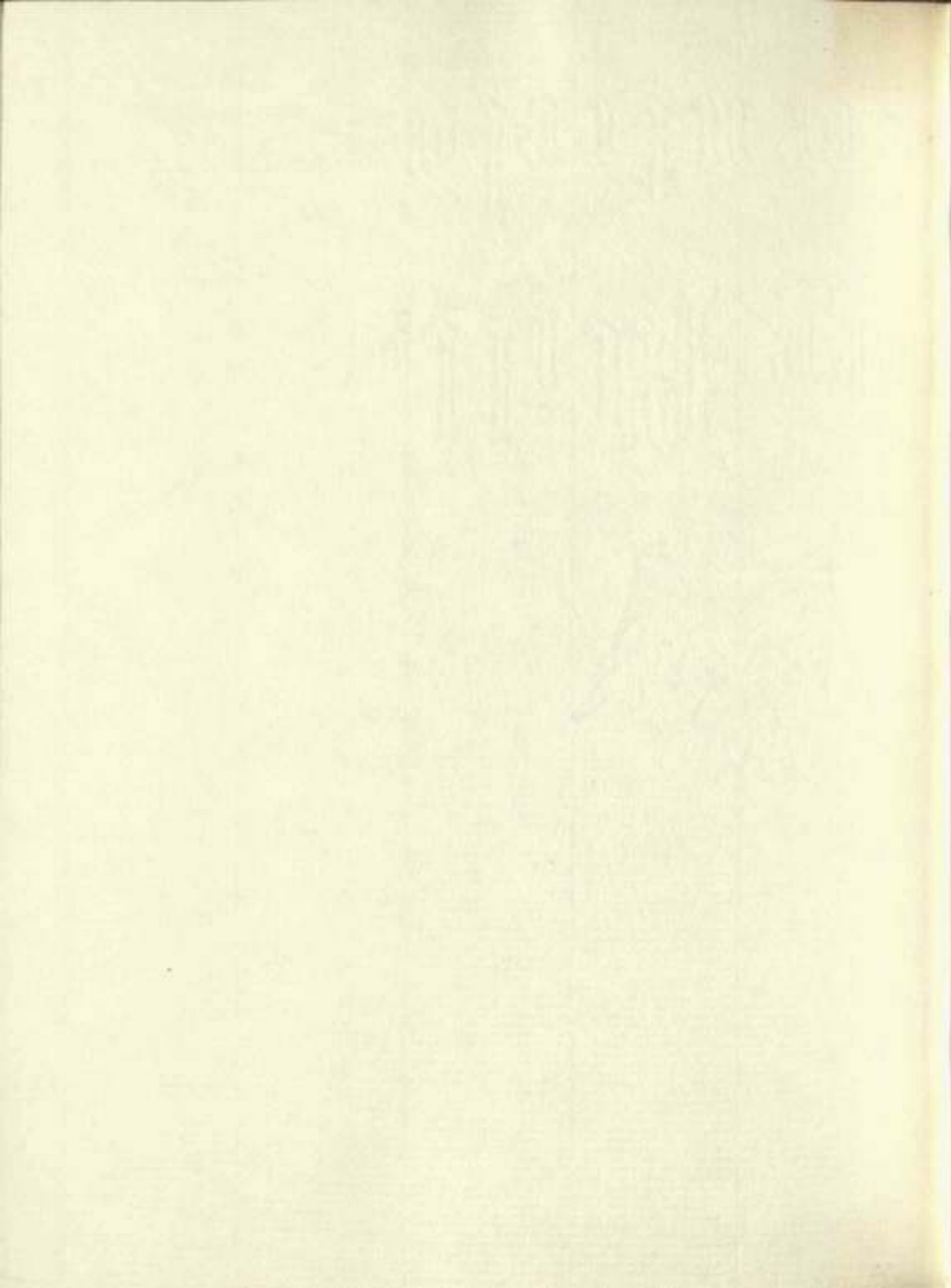
Veritas Sesostris Aegyptiorum regis filia — pag. 42

Sesostris pater est Aegypti sceptrum habiturus
Et Colchos bello deprimet atque Geta

APR 1975

